SOLDATUNDERVISNING FÖR TRÄNGTRUPPERNA

1916 ÅRS UPPLAGA

STOCKHOLM 1916 KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER 161281

KUNGL. SJÖFÖRSVARSDEPARTEMENTETS KOMMANDOEXPEDITION.

N:r 965.

KUNGL. MAJ:T har i nåder fastställt denna upplaga av *Soldatundervisning för trängtrupperna*.

Stockholms Slott den 27. juli 1916.

På nådigste befallning B. B. E. MÖRCKE / *Oscar Nygren*.

Förord till den elektroniska utgåvan

Soldatundervisning för trängtrupperna utkom i flera upplagor mellan 1898 och 1916. Ett exemplar av 1916 års upplaga digitaliserades i november 2015. Alla sidor har scannats i 400 dpi färg. Delar av innehållet är detsamma som i ***Undervisning för infanteristen***, som vi har scannat i 1909 års upplaga, men här tillämpas nystavning, till exempel "**Hans oavlåtliga strävan**" där den äldre texten har "**Hans oaflåtliga sträfvan**".

För korrekturläsning gäller samma instruktion som för ***Undervisning för infanteristen***.

Innehavarens namn:

Värnpliktsnummer:

Volontärnummer:

Tillhör årsklassen:

Rullföringsbefälhavarens adress:

Kompanichefens adress: Sektionschef: Tropp chef:.....

Kompanichef: .

Kårchef:

Inspektören för träng en:

Arméfördelning sch ef: »Krigsman skall frukta Gud och vara Konungen huld och trogen. Han skall med nit och trohet uppfylla alla de plikter honom i tjänsten åläggas, samvetsgrant och efter bästa förmåga verkställa mottagna befallningar och föreskrifter samt vid alla tillfällen iakttaga ett värdigt och rättskaffens uppförande. Hans oavlåtliga strävan skall vara att väl bereda sig till krigets värv. Vid ofred skall han mot rikets fiender sig städse manligen och väl förhålla samt med liv och blod Konung och Fädernesland försvara.»

KAP. I. Konung och Fädernesland.

1. **Konungen styr Sveriges rike** på det sätt regeringsformen föreskriver. Han är *högste befälhavare över rikets krigsmakt till lands och sjöss*.

Konungens Majestät skall hållas i helgd och vördnad.

Innan Konungen fattar sina beslut, inhämtar han i regeln underrättelse och råd av *statsrådet*. Han stiftar lag gemensamt med *riksdagen*, som är svenska folkets ombud och utövar dess beskattningsrätt.

2. **Fädernesländet är vad oss synes kärt och dyrbart** — far och mor, syskon och vänner, fädernesländet är den jord, som sett oss födas, och som en gång skall gömma vårt stoft, fädernesländet är vårt svenska språk, vår svenska kultur, vår tro, vår lagbundna frihet, vår rätt att deltaga i lagstiftningen och oss själva beskatta, vår skolbildning, våra stora minnen, som gjort det svenska namnet aktat i hela världen — korteligen allt detgoda, som blivit oss givet eller som våra förfäder och vi själva genom mödor och träget arbete förvärvat.

Gustav Vasa.

Fädernesländet kräver av envar inom krigsmakten trohet och hängivenhet i pliktuppfyllelse samt mod och ståndaktighet under faror och umbäranden.

Svenska flaggan är en sinnebild av fädernesländet. Endast ett fritt och självständigt land har egen flagga. Så länge de blågula dukarna fladdra över våra huvuden, består ännu Sveriges urgamla frihet. För värnandet av denna frihet skall varje svensk man vara redo till de största uppoffringar, ja, att, om så fordras, med glädje offra livet.

Gustav II Adolf.

4. **Vi skola väl akta och vårda minnet av våra fäder**, som under tidernas lopp hävdat den frihet, varav vi nu njuta, genom oppoffringar av liv och egendom så stora, att vårt släkte knappt kan fatta dem. Engelbrekt, Sturarna, Gustav Vasa, Gustav II Adolf, Karl X Gustav och Karl XII äro en radSvenska flaggan (örlogsflagga)

Svenska flaggan

Regementsfanorhjältar, till vilken knappast något annat land kan visa motstycke. Under deras ledning offrade svenska folket, hög som låg, sista skärven, sista blodsdroppen för yttre och inre frihet. När vi högtidlighålla minnet av våra stora konungar och frihetskämpar, hedras ock de tusenden, vilkas namn äro glömda, men vilkas gärningar, den dag som är, fortleva i *Sveriges frihet och självständighet.*

Karl X Gustav.

5. **Det är vår plikt mot efterkommande släkten att åt dem bevara oförkränkta den frihet och de förmåner, som vi fått i arv eller själva förvärvat oss.** *Fördenskull måste landets söner övas i vapnens bruk*. Detta är också ett av de verksammaste medlen för fredens bevarande, ty ju starkare ett folk är, dess mindre sannolikhet finnes, att det blir anfallet. **Den, som vill bevara freden, rustar sig för kriget.**

Ett underkuvat folks lott blir ofta hård. Det kan tvingas att tala främmande tungomål eller avsvärja sina fäders tro, mista sin beskattningsrätt, nödgas inom egna gränser hysa och underhålla inkräktarens härmassor och sända sina söner till fullgörande av flerårig värnplikt i främmande land. Envar löper fara att efter ett obetänksamt ord, utan dom och rannsakning, berövas frihet och gods.

6. **För landets försvar kräves övning.** Att av Sveriges unga värnpliktiga dana *soldater*, som — eftermilslånga marscher i snö, köld och halka, i brännande solvärme å dammiga landsvägar, efter nätter utan sömn eller

förläggning under bar himmel i ösande regn — äga krafter och lugn att med döden för ögonen röra sig snabbt, lystra på befälet och sköta sina åligganden, därtill kräves **övning, övning och åter övning.**

Fordom gick folket, då ofred stod för dörren, »man ur huse» för att värna hem och härd. Varje svensk, krymplingar och gubbar undantagna, som ej ville anses ovärdig att räknas bland fria män, var väl förfaren i vapnens bruk samt genom ständig vistelse i skog och mark under farlig jakt härdad för livet i fält.

Numera äro massor av våra unga män, på grund av instängt arbete i verkstäder och fabriker eller genom trägen boklig sysselsättning, mindre härdade till kroppen och ovana att finna sig till rätta i skog och mark. Ej färre äro de, som vid plogen och spaden förlorat den rörlighet och snabbhet att fatta och handla, som kriget och fältlivet kräva. De konstmässiga vapen, som sättas i krigarens händer, äro vida svårare att hantera än forntidens svärd, spjut och pilbåge. Ingen förmår under det dagliga livet inhämta de kunskaper och färdigheter, som i nutidens krig äro nödvändiga.

7. Sveriges unga män fullgöra sin värnplikt genom att var i sin tur träda in uti härens led för att förvärva de krigsmannaegenskaper och den skicklighet i vapnens bruk eller i särskild tjänst, vilka ett nutida krig fodrar. Under sina bästa år bära de ansvaret för, att det fredliga arbetet ostört får fortgå. Då längre fram ålder eller bekymmer för familjens uppehälle börja trycka, göra sig yngre krafter redo att fylla försvarsplikten.Den, som *undandrager* sig att fullgöra värnplikten och endast vill njuta fosterlandets gåvor utan att gälda dess krav, är ovärdig att nämnas bland fria svenska män. Att svika Konung och Fädernesland har aldrig varit svenskmannased.

* kap. ir.

Den svenske soldaten.

I krig är det icke i främsta rummet truppernas antal, som fäller utslaget, utan fastmer deras halt, samt soldaternas egenskaper såsom krigsmän och människor.

Slaget vid Narva år 1700.

Sedan tsar Peter i Ryssland vid upprepade tillfällen försäkrat Karl XII om sina fredliga och vänskapliga tänkesätt, inbröt han helt oväntat i Sveriges östersjöprovins Ingermanland och började på hösten 1700 belägra den befästade staden Narva. Karl XII, som nyss avslutat ett krig med Danmark, inskeppade sig med en liten här, gick över Östersjön och skyndade sin hotade provins till undsättning. Snart stod han med något över 8 000 man svenska och finska väl övade och disciplinerade trupper utanför Narva. Ryssarna hade förskansat sig bakom palissader och vallar och bestyckat dessa med grovt artilleri. Enligt egna uppgifter voro de minst 50 000 man, bland vilka dock endast två eller tre regementen kunde mäta sig med svenskarna i fråga om övning och disciplin.

Den 20. november gingo svenskarna till anfall. Fotfolket trängde in över och genom befästningarna och öppnade väg för rytteriet att hugga in. Kung Karl ledde själv anfallet. Ryssarna bragtes snart i oordning, en stor del av hären sökte sin räddning i flykten, och de övriga gåvo sig efter en het strid fångna. Svenskarna erövrade hela ryska lägret, staden var räddad och en av de mest glänsande segrar vunnen.

~10Kap. II. Den svenske soldaten.

Gudsfruktan.

Alltifrån Grustav II Adolfs dagar har den svenske soldaten vida omkring varit särskilt känd för gudsfruktan och vördnad för religionen.

I fredliga tider, då allt går oss väl i händer, tro vi oss ofta själva nog. I striden, med döden för ögonen, känner även den starkaste behov av något att trygga sig till. I sådana stunder kunna vi, liksom fordom våra fäder, hämta styrka och tröst ur hjältekonungens stridssång, vars början lyder: »Förfäras ej, da lilla hop, fast fiendernas larm och rop från alla sidor skalla. De fröjdas åt din undergång, men deras fröjd ej bliver lång: ty låt ej modet falla. Din sak är C!uds: gack i ditt kall, och i hans hand dig anbefall, så räds du ingen fara.»

eller i den luterska psalm, som börjar:

»Vår Gud är oss en väldig borg, han är vårt vapen trygga; på honom i all nöd och sorg vårt hopp vi vilja bygga.»

Krigslydnad.

Med krigslydnad eller disciplin förstås, att soldaten så i fred som krig vid utövandet av sitt kall obetingat lyder sitt befäl och efter bästa förmåga söker handla enligt dess avsikter och givna föreskrifter, även då han är lämnad åt sig själv.

En god krigslydnad är grundvillkoret för krigsmaktens förmåga att fylla sin uppgift till fäderneslandets värn. Utan krigslydnad är det omöjligt att sammanhålla, leda och åstadkomma samverkan mellan truppavdelningar. Krigslydnaden är ej endast till för soldaten, den är lika nödvändig för befälet. Den, som ej förstår att lyda, är sällan lämplig att befalla.

Den, som icke förstår sitt eget bästa, att lyda av fri vilja, måste tvingas, ty ens tredska kan vålla mångas fördärv.

Skola flera män lyfta en tung börda, misslyckas de, om den ene tager i då och den andre då. En vilja måste sätta allas armar samtidigt i rörelse för att få bördan att följa med.

På samma sätt i krig. Där måste en befälhavare förena allas krafter mot samma mål. En enda mans tvekan att använda alla sina krafter just i det ögonblick och på det sätt, som honom anvisats, kan i krig bringa ofärd över alla.

I nutidens strider äro trupperna spridda över så stora områden, att den enskilde soldaten föga eller ingen kännedom äger om vad som händer utom hans egen synkrets. Han måste därför med fullt förtroende låta sig ledas av befälet, som bättre kan överblicka förhållandena och mottager underrättelser från skilda håll.

11 Varje krigsman av befäls tjänstegrad är soldatens överordnade.

Soldaten skall visa överordnad uppmärksamhet, heder och aktning samt efterkomma överordnads föreskrifter i vad som rör allmän ordning eller ordningen inom krigsmakten.

Varje krigsman av befäls tjänstegrad vid samma regemente eller kår samt envar, som eljest har befäl

över soldaten, är såväl hans överordnade som hans förman.

Soldaten skall åtlyda, vad förman under tjänstens utövning och i vad som angår tjänsten befallt.

Soldaten är skyldig att hörsamma sådana tillsägelser och anvisningar, som i och för tjänsten lämnas honom av vakter, patruller och poster.

Exempel:

En infanteriofficer är alltid Eder överordnade. Tjänstgör han vid Eder kår, är han under denna sin tjänstgöriDg också Eder förman.

En menig kamrat är befälhavare för det skjntlag, Ni tillhör. Han är därunder Eder förman, ehuru han icke har befäls tjänstegrad.

En korpral vid Eder kår ser, att några soldater av andra regementen börja slagsmål. Han tillsäger dem att åtskiljas. De äro skyldiga att efterkomma denna ordningsföreskrift, vars åsidosättande skulle verka menligt såväl för dessa soldaters som i viss mån ock för deras regementens och krigsmaktens anseende.

Ni vill taga en genväg över kårens skjutbana. Eder kamrat står på post och förbjuder detta, enär det ingår i hans uppdrag att hindra tillträde till skjutbanan. Ni måste då lyda honom, ehuru han varken är Eder förman eller överordnade.

Såsnart soldaten utfört en befallning, skall han 12 snarast möjligt därom göra anmälan hos den, som givit honom

befallningen.

Skulle det undantagsvis inträffa, att soldaten, sedan han exempelvis av löjtnant A mottagit en befallning, av annan förman, t. e. löjtnant B, erhåller en ny befallning, vars verkställande skulle hindra eller fördröja utförandet av den först erhållna befallningen (av löjtnant A), skall han anmäla förhållandet till den senare förmannen (löjtnant B). Vidhåller denne då sin befall-Kap. II. Den svenske soldaten.

ning, skall soldaten åtlyda densamma och är då utan ansvar för, att den först erhållna befallningen icke kunnat utföras eller dess verkställande blivit fördröjt.

13 Brott mot lydnadsplikten straffas enligt strafflagen för krigsmakten.

Anser sig soldaten genom erhållen befallning lida orätt, måste han likväl först lyda och fullgöra befallningen, men äger sedan rätt att klaga.1 Samma rättighet till klagan äger soldaten, om han anser sig lida annan orättvisa.

Att anföra klagan framför trupp är förbjudet.

Mod ocli uthållighet.

14 Generalen ensam vinner icke segern. Mannen i ledet bär även i sin mån ansvar. Hög som låg måste uppbjuda alla krafter till framgångens vinnande.

Svensken har i alla tider varit tapper i strid. Aven från senare dagar finnas prov på äkta svensk tapperhet, som visa, att den långvariga fred, varav Sverige njutit, ej utplånat folkets krigiska egenskaper.

Under sista boerkriget utmärkte sig särskilt vid ett tillfälle en skara skandinaver, varav de flesta svenskar.

Natten till den 11. december 1899 gick en engelsk styrka på omkring 12 000 man till anfall mot boerna, som underlägsna till antalet tagit ställning vid Magersfontein. Engelsmännens avsikt var att undsätta den av boerna inneslutna staden Kim-berley. I en framskjuten ställning hade boergeneralen Cronje förlagt de 53 skandinaverna, vilka således skulle mottaga första anfallsstöten.

1 Se i övrigt kap. IV.

I dagningen kom fienden. Det var den så kallade liögländ-ska brigaden, 3 000 skottar, den engelska härens bästa folk. Skandinaverna lågo väl skyddade bakom buskar. Deras fältrop var: »Varje man gör sin plikt!» — En boerstyrka låg på något avstånd och öppnade elden, då fienden var på 200 meters avstånd. Skandinaverna voro icke sena att understödja boerna. Eldens verkan var förfärlig, ty fienden blev överraskad. Ett regemente blåste till anfall, ett annat till återtåg, ett tredje råkade nära nog i upplösning, men snart satte skottarna bajonetterna på och rusade till anfall. De möttes överallt av väl-riktad eld. Ett par hundra av dem lyckades emellertid kringgå skandinavernas högra flygel, och nu började manfallet bland dessa. Men ingen vek från sin post; elddisciplinen bestod provet. Mången fortsatte striden trots genomskjutna lemmar. — Fram emot kl. 6 på morgonen var allt slut. Endast 5 skadinaver voro oskadade; de övriga voro döda eller sårade.

Men deras hjältemodiga strid hade bidragit till att korsa engelsmännens försök att undsätta Kimberley, och boerna hade genom segern vunnit nytt mod.

Kriget kräver ej blott mod utan ock uthållighet. Den, som motgångar till trots härdar ut i det längsta, han vinner till sist framgång. Krafterna räcka vanligen lika långt som viljan.

En fransk armékår hade den 14. januari 1871 gjort halt vid floden L. för att angripa den därstädes förskansade XIV. tyska armékåren, vilken till större delen utgjordes av de badensiska trupperna. Den 15. januari började anfallet, som blev ihärdigt och fruktansvärt. Mottagandet var ej mindre kraftigt. I nio timmar måste de badensiska trupperna hålla stånd mot fienden. De en gång intagna ställningarna fingo ej lämnas, och, då bagageträngen var bortskickad för att icke vara i vägen, fanns ingen föda till hands för de uthungrade trupperna. Med tomma magar kanna ej de bästa trupper i världen slåss. Alltså gällde det här att med största skyndsamhet få

fram allmänna trängens förpläg-nadskolonner. Order gavs även till dessa att framrycka till

trupperna för att proviantera dem. Men kolonnerna befunno sig på orter, långt avlägsna från slagfältet. Vägarna rakt bakom detsamma fingo ej användas, för att kolonnerna, vid ett möjligen inträffande återtåg, ej skulle vara i vägen för de tillbakagående trupperna. Fotsdjup, isfrusen snö och en bister kyla (—15°) försvårade frammarschen på de dåliga småvägarna. Kosta vad det kosta ville, de stapplande och av köld darrande hästarna måste dock fram.

Den 16. januari inbröt och för andra gången började fienden anfallet. Allt berodde på, om infanteriet kunde hålla stånd mot de allt häftigare påtryckningarna. Då det inbrytande mörkret insvepte den andra batalj dagen i sin slöja, stodo badensarna och bayrarna som en ogenomtränglig mur kvar i sina ställningar. Efter 23 timmars marsch anlände äntligen de första av de så ivrigt efterlängtade förplägnadskolonnerna. I ögonblicket blevo fordonen länsade. Längtansfull avvaktades ankomsten av flera. Fyra kolonner befunno sig ännu i marsch till trupperna på vägar, som voro betäckta av glanskis. Trängsoldaterna måste uppbjuda sina yttersta krafter för att skaffa mat och foder till de av striden utmattade kamraterna och hästarna. Alltjämt drevos kolonnernas dödströtta hästar framåt, och fordonen måste med tillhjälp av handräckningsmanskapet stöttas på sidorna för att kunna hållas på mitten av vägbanan och ej åka ned i dikena. Draghästar störtade och blevo liggande, alla ridhästar inspan-nades, men fortfarande ljödo ropen: »framåt, framåt, ty trupperna lida högsta nöd!»

Den 17. januari på morgonen hördes för tredje gången de franska anfallssignalerna; för tredje gången måste de uttröttade tyskarna bjuda fienden spetsen. Vid middagstiden började likväl fransmännens eld så småningom avtaga, tills den slutligen fram på eftermiddagen helt och hållet upphörde. Fransmännen måste draga sig tillbaka. På aftonen anlände tvenne förplägnadskolonner, vilka med tacksamhet hälsades av de uttröttade och hungriga soldaterna. Den 18. anlände de två återstående. Men vilka offer hade ej marschen kostat: 15 procent av hästarna hade störtat och folket dignade av trötthet. Likväl måste kolonnerna, efter avlämnandet av livsmedlen, åter-

vända till magasinen för att hämta ytterligare förplägnadsförnö-denheter.

Sällan har träng haft att utstå sådana svåra mödor som den badensiska under bataljdagarna den 16. och 17. januari 1871, och det arbete, som då utfördes, förtjänar, om något, att inskrivas i historiens omutliga bok. Att de stridande trupperna under och efter dessa bataljdagar erhöllo en, om också knapp, för-plägnad, måste tillskrivas den stora uthållighet och okuvliga viljestyrka samt den goda anda, som besjälade envar, ingen undantagen, vid trängen.

Plikttrohet.

Arbeta samvetsgrant och ihärdigt att bli en god soldat. Envar har därav själv gagnet, ty, god eller dålig soldat, måste han vara beredd att möta fienden, om krig utbryter.

Underlätta för befälhavarna deras mödosamma kall. De veta bäst, vad kriget kräver, och bära i första hand ansvaret för, att envar får sådan färdighet i vapnens bruk, att han ej blir ett lätt offer för fiendens kulor och bajonetter. Men om man själv icke hjälper till av alla krafter och icke efter bästa förmåga använder den korta övningstiden, blir man aldrig en god soldat.

Sålänge soldaten, även efter slutad vapentjänst under fanorna, är i värnpliktsåldern, bör han, för sin egen skull lika väl som för fäderneslandets, söka bibehålla och förkovra sin skj utfärdighet och sina kroppskrafter. Skytte- och idrottföreningar bereda lättast tillfälle därtill.

Det är förbjudet att, i obehörigas närvaro eller med andra än som vederbör, avhandla eller orda

om tjänsteangelägenheter, vilka enligt meddelade föreskrifter skola hållas hemliga, såsom beträffande rikets försvar, mobiliseringen av dess stridskrafter, dessas uppmarsch m. m. d.

Denna tystnadsplikt är gentemot fäderneslandet en hedersplikt.

Nykterhet, sedlighet och ärlighet.

19 Den, som stormar på sin hälsa, förmår icke att uthärda ett fälttågs ansträngningar. Hans kroppskrafter minskas i förtid, och hans själsförmögenheter avtaga hastigt nog.

20 För soldaten bör det vara en hederssak att avhålla sig från missbruket av starka drycker. Den, som på grund av onykterhet förlorar förmågan att tänka fullt redigt och klart eller mister det fullkomliga herraväldet över sin kropp, drager härmed skam icke blott över sig själv utan också över det regemente, han tillhör. Han utsätter sig för bestraffning samt för sina förmäns och kamraters missaktning.

I Sverige beivras årligen omkring 40 000 fylleriförseelser. Omkring 7/io av männens alla brott begås under rusets inflytande. Inemot 100 miljoner kronor utgivas varje år för spritdrycker.

Överdrivet bruk av tobak skadar även hälsap. Isynnerhet gäller detta cigarrettrökning, som, om röken indrages i lungorna, angriper nervsystemet, andnings- och matsmältningsorganen.

21 Ett sedligt liv bör vara utmärkande för varje soldat. Osedlighet är ett folks fördärv och förvandlar den frie mannen till lidelsernas slav.

Soldaten utsättes lätt för frestelser av personer

med lösa seder och dåligt rykte. Umgänget med sådana människor vanhedra soldaten och kan dessutom utsätta honom för smittosamma sjukdomar av allra farligaste beskaffenhet. Mången får med årslånga lidanden och en förtidig död böta för ett ögonblicks obetänksamhet.

I vårt land intagas årligen å sjukhus för veneriska sjukdomar 4 000—5 000 personer, av vilka åtskilliga såsom omedelbar följd av dylik sjukdom avlida. Dessutom dö årligen ett stort antal människor av inre åkommor (hjärn- och hjärtsjukdomar), vilka förorsakats av veneriska sjukdomar.

Soldaten skall vara ärlig både i ord och handling. Yarje brott mot äganderätten är vanhederligt. Dryckenskap, oordentlighet och osedligt liv förleda soldaten att leva över sina tillgångar, vilket medför skuldsättning och till sist kan locka till oärlighet.

Icke ens den bäste undgår frestelser. Genom sinnesstyrka och viljekraft, vilka först då göra sig rätt gällande, när de äro grundade på en sann gudsfruktan, kunna dock frestelserna övervinnas. Den soldat, som på sådant sätt kan besegra sig själv, är också bäst rustad till strid mot yttre fiender, ty fältlivet och framförallt striden fordra stark och uppövad viljekraft. Den bästa människan är ofta den bäste soldaten.

Goda seder utesluta ej det friska levnadsmod, som är oskiljaktigt från en käck och duktig soldat. Krigarlivet i skog och mark och de dagliga kroppsövningarna uppliva sinnet och komma soldaten att glömma de vedermödor, som under fältförhållanden ej kunna undvikas.

Karl XII kan tjäna som förebild för varje svensk krigsman. Med ett mod, som aldrig sviktade, förenade han strängt sedligt allvar, stark viljekraft och en ovanlig förmåga av självbehärskning. Han stred för vad han ansåg rätt, och hans rättsuppfattning grundade sig på en oskrymtad gudsfruktan. Han försmådde bruket av starka drycker och nöjde sig under fälttågen med den enklaste kost. Härigenom beva-rage han sin kropp sund, oth han underhöll genom härdande ritter och andra idrottsövningar en spänstighet i sinne och lemmar, som gjorde det möjligt för honom att även under otroligt prövande ansträngningar vara ett föredöme för sina krigare, hög som låg.

Kamratskap.

25 Under gemensam vapentjänst knytas vänskapsbanden fasta. Äro kamraterna trofasta vänner, blir det för alla lättare att sida vid sida hjälpa varandra framåt såväl under de dagliga övningarna som under fältlivets besvärligheter och i striden.

Gott kamratskap är framförallt nödvändigt inom kåren. Kåren bildar den stora militära familj, inom vilken ynglingen uppfostras till soldat. Dess anseende är också hans. Därför skall envar hedra sin kårs uniform och i sin mån söka bidraga till, att kårens anseende blir det bästa möjliga.

I det blodiga slaget vid Oravais, där Finlands öde avgjordes, kämpade på den svenska sidan två soldater, Stolt och Djärv, som tjänade vid samma kompani och städse varit goda kamrater.

To

Under slagets gång hade på ett ställe vänner och fiender blivit blandade om varandra. På den svenska sidan var ammunitionen bortskjuten. En ung officer tog då ledningen och förde en avdelning till anfall mot de alltjämt skjutande ryssarna. Det blev en strid man emot man med bajonetten. Stolt och Djärv hade skilts åt under försöket att genombryta ryssarnas leder. Djärv höll på med att hjälpa sin gamle bataljonschef och dennes adjutant, vilka ryssarna sökte tillfångataga. Då samlade Stolt några kamrater, gjorde med dessa ett våldsamt anfal! mot ryssarna, befriade de hårt ansatta officerarna samt Djärv och underlättade för sina övriga kamrater den förtvivlade genombrytningen.

*

I Danmarks krig år 1864 mot de förenade preussarna och österrikarna deltogo frivilligt ett sextiotal svenska officerare samt åtskilliga ainderofficerare och andra frivilliga. Den 18. april måste den del av danska hären, som under 10 veckor belägrats inom förskansningarna vid Dybböl, efter tappert försvar lämna sin ställning och övergå till den närbelägna ön Als.

Under denna reträtt fick underlöjtnanten vid Andra livgre-nadjärregementet Nordenfalk munnen genomskjuten av en gevärskula. Han föll framstupa och slog därvid huvudet mot en sten, så att han avsvimmade. Återkommen till medvetande försökte han resa sig och blev då ytterligare utsatt för eld från en preussisk avdelning, som var hack i häl efter danskarna. Han föll åter i vanmakt och vaknade först vid, att någon trampade på honom. Det var en dansk soldat, tillhörande en vikande pluton. I detsamma fick Nordenfalk se sin kamrat underlöjtnant Key vid Första livgrenadjärregementet och ropade hans namn. Key vände sig om och igenkände Nordenfalks sabel, som denne stött ned i marken bredvid sig. Utan att tänka på egen fara stannade Key, trots kulregnet, fick upp den sårade kamraten och lyckades med honom upphinna sina vapenbröder.

Den, som haft ett gott hem och fått en god uppfostran, bör taga hand om mindre lyckligt lottade kamrater, som kommit från hem, där de kanske

lärt sig en mängd olater. Är något orätt eller vanhederligt på färde, är det soldatens plikt att söka avstyra det och göra anmälan därom till befälet. Om alla goda krafter inom en avdelning samverka för att upprätthålla dess anseende, behöver befälet sällan ingripa med bestraffningar.

27 Har soldaten svårigheter av personlig art, som han ej vill yppa för sina närmaste kamrater eller som dessa ej kunna avhjälpa, bör han vända sig till någon av sina närmaste befälhavare eller till kompanichefen. Dessa förmän hysa välvilja för soldaten, och han bör för dem hava fullt förtroende.

28 Mellan arméns och marinens personal samt mellan soldater av olika regementen och kårer måste ett gott förhållande råda. Alla delar av krigsmakten ävensom de särskilda truppslagen äro sinsemellan lika goda, lika nödvändiga, fastän deras uppgifter äro olikartade.

Höviskt uppträdande.

29 Soldaten skall i sitt uppträdande visa varje överordnad uppmärksamhet, heder och aktning. Närhelst han ser sig kunna vara överordnad till någon hjälp, skall han skyndsamt erbjuda den, såsom t. e. för att tillfälligtvis hålla hans häst, öppna eller stänga dörr, biträda vid kappas av- och påtagande osv.

Då förman i krig, under fälttjänst eller marsch eller i kasern osv. behöver tillfällig handräckning, skall soldaten lämna sådant biträde.

Soldaten skall såväl i som utom tjänsten uppträda så, att den uniform, han bär, vinner aktning hos alla.

Mellan militären och den civila befolkningen är gott samförstånd nödvändigt. Svenska hären är en del av svenska folket.

Soldaten skall genom noggrannt aktgivande på sig själv söka tillägna sig god militär hållning samt bibehålla denna även utom tjänsten såsom under permission och tjänstledighet.

Ett raskt och hurtigt uppträdande, en sträckt och på samma gång naturlig kroppsställning samt en vårdad klädsel bidraga att giva soldaten ett tilltalande utseende, då däremot klumpiga rörelser, en slapp hållning, händernas hållande i byxfickorna o. d. ej är förenligt med en god militär hållning.

Var hövlig mot varje människa utan hänsyn till person och uppmärksam isynnerhet gentemot äldre.

Iakttag alltid snygghet och ordentlighet. lappträd städat på gator och vägar. Undvik råa uttryck, oanständiga visor, svordomar och skymford.

Spel om penningar eller penningars värde är förbjudet.

Om den allmänna ordningen stores, bör varje soldat söka bidraga till dess återupprättande. Den, som sätter sig upp emot ordningsmakten, visar sig icke värd att själv åtnjuta dess skydd till liv och egendom. KAP. III.

Sveriges försvarskrafter m. m.

Sveriges krigsmakt består av armén och marinen (flottan och kustartilleriet).

Till stöd för det rörliga försvaret finnas fästningar, vilka hava särskilda besättningstrupper.

35 Armen är sammansatt av följande truppslag: infanteri, kavalleri, artilleri, ingenjörtrupper, träng, och intendenturtrupper.

Infanteriet (fotfolket) består av 28 regementen, av vilka de flesta bära namn efter de landskap, inom vilka de uppsättas. Ett infanteriregemente på krigsfot indelas i regeln i tre bataljoner och ett kulsprutekompani. Bataljonen har fyra kompanier, kulsprutekompaniet sex kulsprutor.

Ett kompani indelas i tre plutoner.

Kavalleriet (rytteriet) består av 2 större och 6 mindre regementen samt en kår. De två större regementena bilda i krig jämte en division ridande artilleri m. m. en Jcava lleriför delning. De till kavallerifördelningen icke hörande regementena indelas på krigsfot i regeln i fyra skvadroner och en kulsprutetropp om två kulsprutor. Kavallerikåren har två skvadroner.

En skvadron indelas i tre troppar. Artilleriet består av fältartilleri, positionsartilleri och fästningsartilleri.

? Infanterister i fält utrustning.

Fältartilleriet, vars pjäser äro tillräckligt lätta för att kunna följa och understödja infanteriet i nästan allt slags mark, utgöres a\7 6 regementen på fastlandet samt 1 kår på Gottland.

~25~Kap. III. Sveriges försvarskrafter xn. m.

Positionsartilleriet, 1 regemente i Stockholm och 2 batterier tillhörande Gottlands artillekår, har grövre och tyngre pjäser — haubitser och kanoner — än fältartilleriet samt kan vanligen

Ryttare i fältutrustning vintertid.

endast å vägar göra längre förflyttningar. Av positionsartilleriet bildas fälthärens tunga artilleri.

Fästningsartilleriet består av 1 regemente i Boden och 1 kår å Karlsborg. Dess pjäser äro

26Kap. III. Sveriges försvarskrafter xn. m.

Avbröstat fältkanonbatteri.

Anspäncl kanon.

såväl tunga som lätta samt stå vanligen uppställda å fästningarnas vallar eller i pansartorn, ned-sprängda uti berget.

Ingenjörtrupperna utgöras av fältingenjör-, fästningsingenjör-, fältbelysnings-, fästningsbelysnings-, fälttelegraf-, fästningstelegraf-, radiotelegraf-, fält-

27Kap. III. Sveriges försvarskrafter xn. m.

ballong-, fästningsballong- och flygmaskintrupper.

Fältingenjörtrupperna utföra bro-, väg-, förstörings- och befästningsarbeten m. m. vid armén.

Fästningsingenjörtrupperna utföra befästnings-och minörarbeten m. m. å fästningarna.

Fältbelysningstrupperna handhava arméns strål-kastarmateriel.

Fälttelegraftrupperna anordna telegraflinjer och telefonförbindelser vid armén.

Positionshauoits.

Hacliotelegraftrupperna upprätta och handhava stationer för trådlös telegrafering.

Fältljallongtrupperna handhava arméns fältbal-longmateriel.

Flygmaskintrupperna utföra flygspaning åt armén och landfästningarna.

Fästningsbelysnings-, fästningstelegraf- och fäst-ningsballongtrupperna hava liknande förrättningar vid fästningarna, som motsvarande trapper vid fälthären.

28Kap. III. Sveriges försvarskrafter xn. m.

Tränge» ombesörjer såväl forsling av livsmedel och andra förnödenheter som sjukvård i krig samt uppdelas i fredstid på 6 trängkårer, vardera om tre kompanier (två träng- och ett sjukvårdskompani), nämligen:

Krigsbro.

N:r 1 Kungl. Svea trängkår, Örebro;

»2 » Göta trängkår, Skövde;

»3 » Norrlands trängkår, Sollefteå;

» 4 » Skånska trängkåren, Hessleholm;

»5 » Västmanlands trängkår, Sala;

»6 » Ostgöta trängkår, Linköping.

Intendentiirtrupperna utgöras av den personal, som uppsätter arméfördelningarnas förplägnadskompanier samt vissa andra formationer och anstalter i och för arméns underhåll i fält.

29Kap. III. Sveriges försvarskrafter xn. m.

Förplägnadskolonn, tillhörande tvungen.

Sjiikvårdstrup2), tillhörande trängen.

30Kap. III. Sveriges försvarskrafter xn. m.

Förplägnadskompaniernas uppgift är att verkställa brödbakning och slakt, tillvarataga vissa livsmedelstillgångar i krigsorten samt tillhandahålla livsmedeln åt trupperna.

Hären indelas i fred i 6 arméfördelningar samt 36 Bodens trupper och Gottlands trupper (jfr sid. 32— 35). Varje arméfördelning sammansättes i krig av alla truppslag.

3132

SVERIGES MILITÄRA INDELNING.3—161281.

Teckenförklaring1;

- • inskrifhijigsomr. Jjänrgräns

I arniAfördU.omr&dA O J ."V. k

INSKRlFNINCSONF»ÅDE

* Ffisti&ng

• FörUigyntrupgort eZZer tnskrifrv. arrvr wcptds. A ÖfiiinqsplaXaKap. III. Sveriges försvarskrafter xn. m.

Arméns indelning i fred.

Truppernas fredsindelning i högre truppförband är följande:

I. arméfördelningen (Hälsingborg).

Karlskrona grenadjärregemente (I. 7), Kronobergs (I. 11) och Hallands (I. 16) regementen, Norra skånska (I. 24) och Södra skånska (I. 25) infanteriregementena, Skånska husar- (K. 5) utom dess detachement i Uppsala och Skånska dragon- (K. 6) regementena, Kronprinsens husarregemente (K. 7), Wendes artilleriregemente (A. 3), Göta ingenjörkårs (Ing. 2) fästningsingenjörkompani och Skånska trängkåren (T. 4).

II. arméfördelningen (Linköping).

Första livgrenadjär- (I. 4) och Andra livgrenadjär- (I. 5) regementena, Jönköpings (I. 12) och Kalmar (I. 21) regementen, Smålands husarregemente (K. 4), Smålands artilleriregemente (A. 6) och Östgöta trängkår (T 6).

III. arméfördelningen (Skövde).

Västgöta (I. 6), Skaraborgs (I. 9), Älvsborgs (I. 15) och Bohusläns (I. 17) regementen, Livregementets husarer (K. 3), Göta artilleriregemente (A. 2), Karlsborgs artilleribataljon, Göta ingenjörkår (Ing. 2) utom fästningsingenjörkompaniet, Göta trängkår (T. 2) och ett intendenturkompani (Int. 2).

IV. arméfördelningen (Stockholm).

Svea livgarde (I. 1), Göta livgarde (I. 2), Livregementets grenadjärer (I. 3), Södermanlands regemente (I. 10), Vaxholms grenadjärregemente (I. 26), Livgardet till häst (K. 1), Svea artilleriregemente (A. 1), Positionsartilleriregementet (A. 9), Svea ingenjörkår (Ing. 1), Fälttelegrafkåren (Ing. 3) utom dess detachement i Boden, Svea trängkår (T. 1) och ett intendenturkompani (Int. 1).

34Kap. III. Sveriges försvarskrafter xn. m.

V. arméfördelningen (Stockholm).

Upplands infanteriregemente (I. 8), Dalregementet (I. 13), Västmanlands (I. 18) och Värmlands (I. 22) regementen, Livregementets dragoner (K. 2), Upplands artilleriregemente (A. 5) och Västmanlands trängkår (T.

5).1

VI. arméfördelningen (Östersund).

Hälsinge (I. 14) och Västerbottens (I. 20) regementen, Jämtlands fältjägarregemente (I. 23) och Västernorrlands regemente (I. 28), Norrlands dragonregemente (K. 8), Norrlands artilleriregemente (A. 4),2 Norrlands ingenjörkår (Ing. 5), Norrlands trängkår (T. 3) och ett intendenturkompani (Int. 4).

Bodens trupper (Boden).

Norrbottens regemente (I. 19), Norrbottens kavallerikår (K. 9), Boden—Karlsborgs artilleriregemente utom Karlsborgs artilleribataljon, Bodens ingenjörkår (Ing. 4), Fälttelegrafkårens detachement och ett intendenturkompani (Int. 3).2

Gottlands trupper (Visby).

Gottlands infanteriregemente (I. 27) och Gottlands artillerikår (A. 7).

1 Tillsvidare ingår dessutom i arméfördelningen ett detachement ur Skånska husarregementet.

2 En division (detachementet i Boden) av A. 4 ingår i fredstid uti Bodens garnison.

35

C'Exempel à ständig indelning av en arméfördelning i krigKap. III. Sveriges försvarskrafter ra. m.

Marinen består av flottan och kustartilleriet. 37 Flottan har till uppgift att söka hindra fientliga landstigningar och brandskattningar å Sveriges kuster samt skydda sjöhandeln m. m.

1. klass pansarbåt.

Jagare.

T7Kap. III. Sveriges försvarskrafter xn. m.

Inom flottan förekomma följande slag av nyare stridsfartyg :

1. klass pansarbåtar, pansarkryssare, torpedkryssare, jagare, torpedbåtar och undervattensbåtar.

Flottan äger även flera äldre fartygsslag, av vilka 2. och 3. klass pansarbåtar ännu äro stridsdugliga.

Huvudvapnet å pansarbåtarna och kryssarna är artilleriet, å jagarna, torpedbåtarna och undervattensbåtarna torpeden.

Det grövre artilleriet skyddas inom vridbara pansartorn eller uti kasematter (pansarrum), det lättare bakom sköldar.

Torpedbåt.

Torpederna, vilka utskjutas ur torpedtuber, belägna över eller under vattenytan, äro självgående undervattensprojektiler, innehållande en kraftig sprängladdning.

De viktigaste fartygsdelarna å pansarbåtarna och kryssarna äro skyddade av pansar.

Flottans fartyg äro fördelade antingen på kustflottan, som inom sig upptager de kraftigaste och snabbaste fartj-gen, eller lokalstyrkor, särskilt avsedda att försvara vissa skärgårdar eller platser.

38Kap. ITI. Sveriges försvarskrafter ra. ra.

Undervattensbåt i nedsänkt läge.

Kustartilleriet ingår i kustpositionernas besättningstrupper.

Kustpositionerna, av vilka de viktigaste äro Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs, Karlskrona samt Älvsborgs fästningar, utgöra skydd för flottans stödjepunkter. De vattenvägar, vilka behärskas av kustpositionernas artilleri,

skyddas i allmänhet även av torpedbatterier eller av minor, varmed förstås under vattenytan förankrade eller på bottnen vilande sprängladdningar, vilka vanligen på elektrisk väg bringas till explosion.

38 Armens personal1 utgöres av värnpliktiga och fast anställda. De förra inträda i armén på grund av värnpliktslagens bestämmelser, de sistnämnda anskaffas på frivillighetens väg samt utgöras till största delen av befäl och för utbildning till befäl avsedda meniga.

39 De värnpliktiga tillföras armén enligt följande grunder.

Varje svensk man är värnpliktig från och med det

kalenderår, under vilket han fyller 20 år, till och med det, under vilket ban fyller 42 år.

Värnplikten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen delas i 1. och 2. uppbådet.

Tjänstetiden är för flertalet 11 år i 1. och därefter 4 är i 2. uppbådet. Under den tid — i regeln 8 år — värnpliktig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

Värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller dess reserv under sammanlagt minst 2 år, skall efter avgången från sagda anställning, sålänge han i följd av sin värnplikt kvarstår i beväringen, tillhöra dess 1. uppbåd. Detsamma gäller ock värnpliktig, som innehaft fäst anställning vid hären eller dess reserv under kortare tid än 2 år, såframt han undergått rekrytutbildning samt deltagit i 2 repetitionsövningar.

Den, som avlagt studentexamen eller erhållit avgångsbetyg från gymnasiets tredje ring vid all-

1 Av denna personal äro de flesta krigsmän, till vilka räknas även spelet. Förutom krigsmännen finnas vid armén anställda civilmilitära personer (läkare m. fl.).

mänt läroverk eller förvärvat däremot svarande kunskapsmått, ävensom den, vilken vid inskrivningsförrättning visar sig äga förutsättningar för utbildning till plutonchef eller motsvarande befattning och på egen begäran inskrives för undergående av dylik utbildning, tillhör 1. uppbådet under hela sin tjänstetid i beväringen. Den, som avlagt medicine kandidatexamen och fullgjort därefter följande föreskrivna kurser och tjänstgöring, tillhör 1. uppbådet under hela sin värnpliktstid.

De värnpliktiga indelas i 23 årsklasser och tvenne 40 särskilda klasser, A och B.

Första uppbådet omfattar klasserna A och B samt de 11 yngsta årsklasserna, andra uppbådet de därpå följande 4 årsklasserna samt landstormen de 8 äldsta årsklasserna.

Av de i mom. 39 omförmälda värnpliktiga, som under viss tid skola tillhöra beväringens 1. uppbåd, hänföras de fd. fast anställda till klass A och de övriga till klass B.

Rikets indelning i områden. För inskrivning och 41 redovisning av värnpliktiga indelas riket i inskrivnings- och rullföringsområden.

Inskrivningsområdena äro 26 och benämnas i allmänhet efter vederbörligt län.

Varje inskrivningsområde omfattar vanligen 3 (undantagsvis 2 eller- 4) rullföringsområden, vilka benämnas efter någon ort inom området och numreras i följd inom hela riket från och med 1 till och med 78. Numren å fastlandets rullföringsområden fortlöpa i allmänhet från söder till norr.

Första tjänstgöring (rekrytutbildning). llepetitions-(regements-) övning. [-Tillsam--] {+Till- sam-+} 1. året. 2. året. 2. . 3. å. 5. året. året. året. året. mans. 13 — a — g — a — r.

Infanteriet*) . . . . 250 30 30 30 — 340 2)

Kavalleriet, fält- och

positionsartilleriet 3) 281 42 42 — — 365 2)

Fästningsartilleriet och fästningsingen-

jörtrupperna s) . . 295 4) — 35 35 — 365 2)

Fältingenjör- och fälttelegraftrupperna3) . 295 35 35 — — 365

Trängeni:

egentlig trängtjänst

och sjukhärar tjänst 1504) 30 30 30 5) 240

egentlig sjukvårdstjänst ....180 30 _ 30 — 240

! 1 I i

Intendenturtrupperna1) 210 4) — — 30 — 240

Värnpliktiga, uttagna för utbildning till underbefäl och fackmän vid:

infanteriet . . . . 310 30 30 30 — 400

I I I

trängen och intendenturtrupperna . 275 4) 30 30 30 5) 365

Klass B..... 400 (minst) j 6) «) — , — 485\

[-Reservtrupp-övning.-]

{+Reservtrupp- övning.+} Land- storms- övning. Anmärkningar. 5. eller 6. året. 9. eller 10. aret. Dagar (högst). Dagar. — 15 5 l) Utom värnpliktiga, uttagna för utbildning till underbefäl och fackmän, samt klass B. 25 5 2) Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid 3. 19 eller 3. 27 från annat regementes inskrivningsområde, eller vid Norrbottens kavallerikår från annat än 3. 19: 5 inskrivningsområde, samt värnpliktig, som tilldelats 3. 7, S. 26, fästningsartilleriet eller fästningsingenjörtrup-perna, må enligt särskilda bestämmelser fullgöra första tjänstgöringen saint en eller flera repetitionsövningar i en följd. s) Utom klass B. 15 5 25 5 — 15 5 15 5 4) Tjänstgöringen kan ock börja under 2. året. _ 15 5 B) En av repetitionsövningarna kan ock förläggas till 5. året. 6) En repetitionsövning av för vederbörligt truppslag föreskriven längd under vart och ett av 2. och 3. åren. 7) Samma antal dagar som det truppslag, vederbörande tilldelats. — 15 5 — 15 5 7) 7) 5

42 Inskrivning-. Till de årliga inskrivningsförrättningarna inkallas genom kungörelser de värnpliktiga, som under året fyllt 20 år, samt äldre värnpliktiga, vilka icke förut blivit inskrivna eller fri-kallade. Den inkallade är i regeln skyldig att personligen inställa sig.

Envar, som inskrives eller överföres från fast anställning, tilldelas ett inskrivningsnummer, vilket han sedermera behåller under hela sin värnpliktstid, samt erhåller en inskrivningsbok, vari av rull-förings- och övningsbefälet införes allt, som beträffande hans värnplikt är av vikt att kunna styrka, eller som rör den särskilda utbildning han genomgått m. m.

Av de värnpliktiga tilldelas ett visst bestämt antal kavalleriet, artilleriet, ingenjörtrupperna, trän-gen och intendenturtrupperna samt marinen, under det att återstoden tilldelas infanteriet.

43 Tjänstgöringstid. Vapenför värnpliktig är skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid det antal dagar, som angives i tabellen å sid. 42—43.

De vapenföra studenter och likställda, som vid statens högskolor eller därmed jämförlig läroanstalt idka studier för utbildning till läkare, tandläkare, veterinär eller maskiningenjör eller eljest i sådana ämnen, att deras insikter anses bliva till särskilt gagn för krigsmakten, kunna enligt vissa bestämmelser fullgöra en del av tjänstgöringen såsom fackutbildning och facktjänstgöring. Dessa värnpliktiga må åtnjuta högst 45 dagars minskning i

den eljest fastställda tjänstgöringen och deltaga icke i reservtruppövning.

Icke vapenför värnpliktig är, med de undantag, som nedan nämnas, tjänstgöringsskyldig under fredstid i sammanlagt 240 dagar, vilken tjänstgöring fullgöres antingen i en följd med början under 1. eller 2. året eller med en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren.

Icke vapenför värnpliktig, som avlagt studentexamen eller erhållit avgångsbetyg från gymnasiets tredje ring vid allmänt läroverk eller förvärvat däremot svarande kunskapsmått, är skyldig att under fredstid tjänstgöra 365 dagar i en följd med början under 1. eller 2. året.

Värnpliktig, som inskrivits såsom vapenför, men senare befinnes icke vapenför, är skyldig tjänstgöra i sammanlagt det antal dagar, som ovan för icke vapenför värnpliktig avgivits. Sådan värnpliktig får såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort såsom vapenför.

som efter avslutad fast anställning överföras till beväringen, äro i visst fall tjänstgörings-skyldiga, nämligen enligt nedanstående bestämmelser.

Den, som innehaft fast anställning vid hären eller dess reserv under sammanlagt minst 2 år, eller under kortare tid än 2 år, därest han undergått rekrytutbildning samt deltagit i 2 repetitionsövningar, anses hava fullgjort den i värnpliktslagen föreskrivna första tjänstgöringen (rekrytut-

bildningen), men är skyldig att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitions-, reservtrupps- och landstormsövning.

Har den fasta anställningen vid hären eller dess reserv uppgått till minst 3 ur, anses den värnpliktige hava fullgjort all den i värnpliktslagen föreskrivna tjänstgöring utom reservtrupp-och landstormsövning. Detsamma gäller ock den, som, under fast anställning vid hären eller dess reserv, undergått rekryt utbildning samt deltagit i 8 repetitionsövningar, ävensom den, vilken såsom värnpliktig fullgjort rekrytutbildning och 1 repetitionsövning samt därefter varit fast anställd under minst 2 år.

Icke vapenför värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller dess reserv, äger att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig det antal dagar, han varit fast anställd.

40 Blir värnpliktig fälld till straff för rymning eller olovligt undanhållande av minst ett dygns varaktighet, får han icke tillgodoräkna sig den tid, han under en och samma tjänstgöring varit rymd eller undanhållit sig, såsom fullgjord del av tjänstgöringen.

47 Bekrytutbildningen avser dels att hos soldaten framkalla de egenskaper, som äro nödvändiga för kriget, såsom krigslydnad, ordningsanda och uthållighet, dels att grundlägga hans färdighet i skjutning, fält tjänst och strid. Varje övningsgren har sitt särskilda syfte. Gymnastiken t. e. härdar

och utvecklar kroppen; övningarna i hälsning skärpa soldatens uppmärksamhet samt vänja honom att iakttaga god hållning.

Repetitionsövningarna utföras under förhållanden, som i möjligaste mån likna kriget, och avse bl. a. att utveckla och befästa soldatens krigsduglighet.

Reser vtruppövning en avser att uppliva under tidigare tjänstgöring inhämtade kunskaper och färdigheter, så att

även av äldre årsklasser sammansatta truppförband må kunna fylla de uppgifter, som komma att påläggas dem.

Landstormsörningen har dels en motsvarande uppgift, dels avser den att bereda tillfälle till övning i landstormens inkallelse, samling och utrustning under förhållanden, vilka så mycket som möjligt ansluta sig till förloppet vid mobilisering.

Till reservunderbefäl, reservspel och fackmän (befälskockar, skrivbiträden osv.) utbildas under övningarna vissa härför särskilt lämpliga värnpliktiga. Av de vapenföra värnpliktiga, som tilldelats trängen i egentlig trängtjänst, uttagas högst 14 procent, av dem, som tilldelats trängen i sjuk-bärar- och egentlig sjukvårdstjänst, högst 10 procent för underbefäls- och viss fackutbildning, som kräver en ökad tjänstgöringstid (se tabellen sid. 42—43).

Såsom militärarbetare användas vissa icke vapenföra värnpliktiga.

Värnpliktig är underkastad de i strafflag för krigsmakten givna bestämmelser såväl under all

tjänstgöring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga 0111 åtlydnad av inkallelse till tjänstgöring vare sig för utbildning eller vid krigstillfälle m. m.

50 Mönstring ocli anmälningar. Varje år skall mönstring, vartill kallelse sker genom kungörelse, hållas med till beväringen hörande värnpliktiga, med undantag av dem, som under årets lopp varit i tjänstgöring. Härvid är varje värnpliktig skyldig att avgiva skriftlig uppgift om bostad och yrke eller iakttaga personlig inställelse och muntligen avgiva nämnda uppgift.

Yid resor och flyttningar m. m. äro till beväringen hörande värnpliktiga skyldiga att anmäla sin adress enligt de närmare bestämmelser, som återfinnas i inskrivningsboken.1 Detta gäller även värnpliktiga, som varit fast anställda.

51 De fast anställda meniga utgöras av volontärer.

52 För att vinna anställning som volontär vid trängen fordras att äga svensk medborgarrätt, att under anställningsåret uppnå minst 18 års (musikvolontär minst 16 års), men icke hava överskridit 25 års ålder, att hava god fattningsgåva, kunna läsa ävensom hjälpligt skriva och räkna, att innehava en kroppslängd av minst 160, undantagsvis 157 cm. och en kroppsvikt ej understigande 55 kg. samt att i övrigt av läkare hava blivit prövad duglig för fast anställning.

1 Soldaten skall hava kunskap om innehållet i följande delar av inskrivningsboken: mom. 3, 5, 11, 12, 28, 32, 33, 34, 35, 36, 40, 42, 47, 48 och 50 samt »Minneslista etc.».

I)en, sora vill bliva antagen till volontär, skall till chefen för det truppförband, där han vill vinna anställning, ingiva en egenhändigt skriven ansökan, vilken skall vara åtföljd av vitsord om gott uppförande, prästbetyg, avgångsbetyg från skola eller arbetsbetyg samt: i händelse den sökande ej är myndig, av målsmans skriftliga medgivande; därest den sökande undergått inskrivning, av inskrivningsbok (inskrivningssedel) och, därest han förut varit anställd i statens tjänst, av behöriga avskedshandlingar. Vitsord om gott uppförande samt avgångsbetyg från skola eller arbetsbetyg må, om sökanden är värnpliktig i tjänstgöring, ersättas med intyg av övningsbefälet.

Värnpliktiga, särskilt de som under tjänstgöring visat lämplighet för underbefälsutbildning, äga före träde framför övriga sökande.

Värnpliktig, som tager anställning som volontär -vinner därigenom högre avlöning. Dessutom får han vid underbefälsskolorna god undervisning i allmännyttiga ämnen, varigenom han efter slutad fast anställning vanligen har lättare att finna sin utkomst. Befordras han till underbefäl, erhåller han högre avlöning i varje grad.

Volontärer antages vid första anställningen för en tid av 2, 3 eller A år, i regeln räknat från och med den 1.

nästföljande november.

Volontär må dock antagas intill den 15. januari, därest han befinnes kunna deltaga i och tillgodogöra sig utbildningen. I sådant fall minskas tiden

för avtalet med den tid, som förflutit sedan föregående 1. november.

Vapenför värnpliktig må under sin första tjänstgöring och intill slutet av närmast följande repetitionsövning ävensom inom ett år efter nämnda repetitionsövning när som helst kunna antagas till volontär.

55 Med volontär kan förnyat tjänsteavtal träffas, för varje gång omfattande */» till högst 2 år. Med volontär, som ej vunnit befordran, får sådant avtal ej träffas, utom då det anses önskvärt på grund av särskild kunskap eller färdighet hos honom, eller då det anses erforderligt för att hålla volontärstyr-kan fulltalig.

50 Manskaps befordran tillgår så, att regementschefen, på vederbörande kompanichefs förslag eller efter dennes hörande, till vicekorpral förordnar lämplig menig och till korpral lämplig vicekorpral, som genomgått föreskrivna prov, dock att vid kavalleriet och artilleriet menig befordras direkt till korpral (konstapel). På samma sätt förordnas till furir korpral (konstapel), som därtilll är lämplig och genomgått föreskrivna prov.

57 Volontär är i fred efter den bestämda anställningstidens utgång berättigad att erhålla avsked, som meddelas av regementschefen. I volontäran-ställning må icke menig volon^r bibehållas längre* än till den 1. november det år han uppnår 28 år och underbefäl 34 år. Före anställningstidens utgång kan avsked beviljas den, för vars framtida väl det är av största vikt, att han löses från redan åtagna förbindelser. Detta må dock endast i syn-

nerligen ömmande fall ske under pågående soldat-, vicekorprals- eller dylik utbildning eller under regementsövning. Den, som avslutat sista rege-mentsövningen under anställningstiden, kaD även före dennas utgång beviljas avsked. Dock får ej volontär beviljas avsked, utom på grund av tvingande skäl, innan ban uppnått en anställningstid av 2 år eller under kortare anställningstid än 2 år undergått soldatutbildning samt deltagit i 2 repetitionsövningar. Volontär kan avskedas utan ansökan i de fall, då strafflagen för krigsmakten sådant föreskriver eller därest volontär förklaras vara oförmögen till krigstjänst såsom vapenför.

I krigstid beviljas manskap avsked blott för sjuklighet.

Manskapets avlönings- m. fl. förmåner äro följande:

Volontärer erhålla lön och under tjänstgöring dagavlöning samt vid antagandet en del av de för antagning av volontärer anslagna rekrytering skost-nadsmedlen. Av lönen skall genom befälets försorg för varje månad en viss del insättas i postsparbanken.

Underbefäl erhåller vid avgång från beställning på stat, därest det icke samtidigt beredes civilanställning i statens tjänst, avskedspremie. Denna är av två slag: den lägre (400—700 kronor), som utefter minst 6 års tjänst, och den högre (700—1 100 kronor), som utgår efter minst 9 års tjänst.

Underofficerares och fast anställt manskaps avlöning i fred framgår av omstående tabell.

Tjänstegrad. (Löneklass.)

Lön per år.

Summa per år.

Fanjunkare1 ....1200 kr. 2*50 kr. 2 212*50 kr.

Sergeant av 1. kl.1............900 » 2"00 » 1 630"00 >

» > 2. » 1 ....780 » 2.00 » 1510-00 >

Furir av 1. kl..................600 > 50 öre 782*50 >

> » 2. »................360 » 50 > 1 542-50 >

Korpral......................300 » 40 » 446 00 >

Vicekorpral..................240 » 30 > ; 349"50 »

Menig volontär................180 » 20 » | 253*00 »

Yärnplikiga erhålla under tjänstgöring i fred penningbidrag, vilket utgår med 50 öre om dagen under all tjänstgöring utom under reservtruppövning och landstormsövning, då det utgår med 1 krona om dagen. Ett särskilt tillskott i penningar utgår med 25 öre om dagen till värnpliktiga, vilka uttagits för utbildning till underbefäl vid trängen, under den tid dessa värnpliktiga tjänstgöra i under-befälsbefattning.

Under färd fram och tillbaka mellan samlingsplats i hemorten och övningsplatsen åtnjutas penningbidrag samt underhåll eller kontant ersättning härför.

Underbefäl uti regementes (kårs) reserv erhåller under tjänstgöring, förutom underhåll och avlöning såsom värnpliktig, även dagavlöning motsvarande tjänstegraden.

Volontärer och värnpliktiga, tillhörande beväringens erhålla under tjänstgöring förplägnad, sjuk-

1 För underofficerare, vilka ej åtnjuta bostadsförmån eller servis in natura, tillkomma dessutom inkvarterings- och servisbidrag samt ersättning för bränsle och lyse, utgörande per år för fanjunkare eller styckjunkare i Stockholm eller Göteborg 430 kr. och å annan ort 570 kr. samt för sergeanter respektive 340 och 280 kr.

[-Dagavlöning-]

vård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning.

Värnpliktiga, tillhörande landstormen, erhålla under tjänstgöring sjukvård, vapen, ammunition, utredningspersedlar samt fälttecken, men äro skyldiga att, därest staten icke genastvid inkallandet kan tillhandahålla förplägnad, förse sig med sådan mot ersättning av staten. Under vanlig fredstjänstgöring erhålla dessa värnpliktiga beklädnad eller beklädnadsersättning; under tjänstgöring för rikets försvar äro de där emot skyldiga att själva förse sig med beklädnad.

Till obemedlade värnpliktigas familjer utgår i fredstid familjeunderstöd med ett belopp enligt nedanstående tabell för varje dag den värnpliktige tjänstgör.

Till Kr. Öre. Anm. Arbetsför hustru och ett barn..... 75 Under den tid värnpliktig deltager i re-servtruppöv-ning eller landstorms-övning höjes understödet med 40 procent. » » » två eller flera barn 1 — I Mindre arbetsför hustru...... — 75 » » » och ett barn 1 — » » » och två eller flera barn .... 1 25 Ett barn, om fadern är frånskild eller änkling............. 75 Två eller flera barn, om fadern är frånskild eller änkling........ 1 —

Ansökan om understöd, åtföljd av upplysningar, lämnade av sökanden, intyg av präst samt å landet av kommunalnämndens ordförande och i stad av fattigvårdsstyrelsens ordförande, skall ställas till Kungl. Maj:ts Befallningshavande i det län (över-

ståthållarämbetet i Stockholm), där sökanden är mantalsskriven, men insändas till chefen för det regemente, där tjänstgöringen skall fullgöras. Ansökan får ej inlämnas tidigare än en månad före tjänstgöringens början.

Understödet utbetalas medelst postanvisning till den värnpliktiges hustru eller den person, som har vården om

hans barn. Värnpliktig skall själv bidraga till understödet med en femtedel av penningbidraget.

59 Manskap äger rätt att erhålla ersättning för under tjänstgöring begagnade egna beklädnadspersedlar, dock under villkor, att dessa uppgå till minst det antal av varje slag, som i nedanstående tabell angives, och att persedlarna av ägaren behörigen underhållas, äro krigsdugliga och väl passande samt, beträffande de i tabellen under b. uppräknade, även modellenliga.

a. Småpersedlar.

1. Skodon (skor och stövlar eller

däremot svarande utbyten) 1 7

2. Kalsonger, skjortor och strumpor 3 3

b. Livpersedlar.

3. Vapenrockar och klädesbyxor; 2

huvudbonad, ylletröja, hals- | I ^q

skydd, skärp och ståndare > 1 j

samt lägerrock och lägerbyxor J J

4. Kappa (ej regnkappa) 1 3

Persedlarna äro indelade i 4 grupper. Ersättningen beräknas endast för persedlarnas slitning, underhåll och tvättning samt utgår med ovanstående belopp för tjänstgöringsdag och grupp, dock endast för fullständiga omgångar persedlar inom gruppen.

54

Grupp.

Antal omgångar.

minst

Ersättning per dag.

öreKap. III. Sveriges försvarskrafter xn. m.

Med mobilisering förstås, att rikets stridskrafter sättas på krigsfot. Mobiliseringen innebär en omvälvning av de fredliga förhållandena. De värnpliktiga, dvs. den stora massan av landets vapenföra befolkning, kallas nnder vapen i den utsträckning, som erfordras för att uppbringa fredstruppförbanden till fältstyrka ävensom för att tillgodose andra försvarsändamål, bilda landstormsavdelningar m. m. Av militärarbetare bildas dessutom särskilda ar-betsavdelningar. Vidare tagas järnvägar och telegraflinjer till stor utsträckning i anspråk för militära behov. Mobiliseringen medför, att handel och näringar bliva försvårade och penningtillgången knapp. Hela folket ryckes hastigt från de alldagliga förhållandena för att ställas inför krigets prövningar.

Inkallelse till krigstjänstgöring sker vid mobilisering genom allmänna kungörelser,1 som anslås inom varje kommun, samt i vissa fall genom skriftlig befallning. Dessutom användes ringning i kyrkklockorna osv. De inkallade skola antingen inställa sig vid en samlingsplats, varifrån de samfällt, i regeln medelst järnvägstransport, begiva sig direkt till utrustning sorterna, eller ock inkallas de omedelbart till dessa orter. Å utrustningsorterna beklädas, beväpnas och utrustas de inkallade, varefter truppförbanden ordnas för sin verksamhet i kriget.

1 Soldaten får under rekrytutbildningen taga kännedom om sådana kungörelsers utseende och innehåll.

55 KAP. IV.

Tjänsten i allmänhet.

Soldatens allmänna skyldigheter.

62 Soldaten skall till namn och, såvitt tillfälle därtill gives, även till utseende snarast möjligt lara sig känna:

H. M. Konungen, H. M. Drottningen, H. K. H. Kronprinsen, H. K. H. Kronprinsessan, annan kunglig person med officers tjänstegrad och när särskilda tjänsteförhållanden därtill föranleda, även annan kunglig person samt

chefen för lantförsvarsdepartementet, arméfördelningschefen, inspektören för trängen,

platsbefälhavaren (kommendanten), där sådan finnes, ävensom

vid egen kår: kårchefen samt allt befäl på kompaniet.

Han skall därjämte, i den mån tjänsteförhållandena det medgiva, lära sig känna övrigt befäl vid kåren samt kårens civilmilitära personer av officers eller underofficers tjänsteklass.

63 Förutom den tjänstgöring, som i övrigt tillkommer soldaten, är han pliktig att utföra sådana hand>Kap. IV. Tjänsten i allmänhet.

räckuingsarbeten, som åläggas honom i kronans och särskilt kårens tjänst.

Besitter eller bibringas soldaten särskild yrkeskunskap, är han pliktig att för kronans och kårens räkning utföra till yrket hörande arbeten.

Beställuing-sinan eller fackman skall ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i de för honom i denna egenskap utfärdade instruktioner och läroböcker. När han tillfälligtvis icke behöver tagas i anspråk för beställningen eller facket, är han skyldig fullgöra annan militär tjänstgöring.

Anträffas skrift, vilken uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan av plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräva krigslydnaden, skall soldaten överlämna densamma till befälet, och skall han i övrigt genast anmäla, att han fått kännedom om sådan skrifts spridande.

Har soldaten mottagit stämniag_Jill civil domstol

för brott mot allmän lag, skall han därom göra anmälan till kompanichefen.

Soldat, som förmenar sig hava skäl till klagan, får personligen muntligen eller skriftligen med densamma vända sig till sin närmaste befälhavare, eller om klagan rör denne eller högre befälhavare, omedelbart hos dennes närmaste befälhavare. Envar inom kompani får dock med sådan klagan vända sig omedelbart till kompanichefen.

Klagan skall alltid vara väl grundad och framföras på höviskt och grannlaga sätt. Befinnes klagan vara ogrundad eller tillkännagiver den

öTKap. IY. Tjänsten i allmänhet.

självsvåld eller olydnad, blir den klagande bestraffad.

08 Ar soldaten kallad till förhör i egen eller annans sak, är det hans plikt att redigt, fullständigt och sanningsenligt besvara de till honom ställda frågorna samt ej däri inblanda vad som ej till saken hör. Osanningar och slingrande undanflykter måste på det sorgfälligaste undvikas.

69 De viktigaste signalerna äro revelj, appell, larm, marsch framåt, trav, halt, höger tillbaka, sitt av {upp), tropp {inryckning), tapto, tystnadssignal {kårens igenkänningssignal) och brandsignal. Dessa signaler skall soldaten söka lära sig känna.

Hälsning.

Hälsning av enskild soldat, som är klädd i uniform, verkställes:

a) på stället med front mot den som hälsas, där så erfordras efter förutgången halt med vändning,1 för:

H. M. Konungen och H. M. Drottningen samt

blottad fana;

b) utan förutgången halt med vändning, för

övriga kungliga personer,

i uniform klädda krigsmakten tillhörande personer av högre tjänstegrad eller tjänsteklass, samt

civilklädda förmän och civilmilitära personer av befäls tjänsteklass, vilka soldaten, på grund av

1 Soldat, som rider, kör, leder häst eller eljest, såsom vid bärandet av börda eller under skidåkning med användande av skid-stavar, verkställer hälsning utan halt med vändning.

tjänsteförhållanden eller givna föreskrifter, är skyldig att känna till utseendet.

Soldaten behöver dock icke hälsa på överordnad bland marinens manskap, utom vid tilltal av den överordnade.

Soldat, som är civilklädd, skall verkställa hälsning för:

kungliga personer (se mom. 62), blottad fana, samt

förmän och civilmilitära personer av befäls tjänsteklass, vilka soldaten, på grund av tjänsteförhållanden eller givna föreskrifter, är skyldig att känna till utseendet, vare sig dessa äro klädda i uniform eller civilklädda.

Hälsning börjar på lämpligt avstånd från den hälsningsberättigade, vid mötande omkring 6 steg, innan soldaten kommit i höjd med honom. Hälsningen varar under en tid motsvarande omkring 6 stegs marsch.

På den, som befinner sig på längre avstånd än 40 steg, verkställes icke hälsning.

Soldat avgiver eller mottager tjänstemeddelande (efter halt) på omkring 2 stegs avstånd från överordnad under hälsning. Ar tjänstemeddelandet skriftligt, träder han tillräckligt nära för att kunna avlämna (mottaga) detsamma, varefter han avvaktar order på förutnämnda avstånd. Hälsningen avbrytes efter en tid motsvarande omkring 6 stegs marsch eller dessförinnan, såsnart tjänstemeddelandet avgivits (avlämnats) eller mottagits.

Om H. M. Konungen med tilltal hälsar soldaten, svarar denne med orden: *Gud bevare Konungen !>

Då annan kunglig person med tilltal hälsar enskild soldat eller trupp, återgiver den hälsningsorden med tillägg av den häl-

Exempel på hälsning.

sändes kungliga titel. Exempel: -»God morgon, soldater/» svar; >God morgon, kronprins/» (»prins* osv.).

Då enskild soldat eller trupp hälsas av överordnad med tilltal, återgiver den hälsningsorden med tillägg av den halsandes militära titel. Exempel: >God dag, kamrater/» — svar >God dag, kapten!* (»löjtnant», »sergeant» osv.).

Då befälhavare eller inspekterande vid avtackning av trupp säger avskedsord, återgiver avdelningen desamma med tillägg av den avtackandes militära (kungliga, därest den avtackande är någon av de kungliga prinsarna) titel.

Då någon, på förhand låtit tillkännagiva, att han ärnar till truppen rikta särskilda avskedsord, förbereder befälhavaren truppen härpå och utbringar efter avtackningen ett »leve» för den avtackande. Truppen beledsagar detta leve med 4 hurrarop för kungliga personer (2 för kunglig prins vid militär tjänsteförrättning) och med 2 för annan.

Vid inspektion av stillastående trupp iakttager varje soldat, att, utan att vända huvudet, med blicken följa den inspekterande, då denne passerar förbi.

För övrigt hälsar soldaten ej i ledet.

Då i uniform klädd officer eller underofficer (vederlike) inträder i kasernrum, lektionssal, matsal, gymnastik-,

exercis- eller ridhus, där befäl icke är närvarande, skall den, som först varsebliver den inträdande, kommendera »giv akt», varvid envar intager »enskild ställning». Ar befäl närvarande, tillkommer det detta att kommendera »giv akt». Sådan hedersbevisning verkställes dock ej under natten eller under särskilt tillåten vilotid eller under truppens måltid.

Hälsning verkställes icke under sådan kortare rast, som anbefalles under pågående marsch, utom vid tilltal av överordnad.

Då en person, som hälsning tillkommer, befinner sig framför soldaten, hälsar denne icke på annan av lägre tjänstegrad eller tjänsteklass, som under tiden ankommer. Befinner sig soldaten vid sidan av i uniform klädd person av befäls tjänstegrad eller tjänsteklass, hälsar han icke på den, som innehar lägre tjänstegrad eller tjänsteklass än denne.

79 Medlem av utländskt regerande hns, statschef för republik samt utländska officerare och underofficerare med vederlikar tillkommer hedersbevisning enligt ovan angivna grunder.

80 Soldat skall vid all hälsning hålla sig sträckt och frimodigt se på den person, på vilken han hälsar, samt lämna rum för denne att passera förbi. Möter han överordnad i trappa eller förstuga, där utrymmet är inskränkt, skall han gå åt sidan samt stanna och göra vändning åt den överordnade, medan denne går förbi.

Tjänstemeddelanden.

81 Soldaten hänvänder sig i alla tjänsteangelägenheter i regeln till sektionschefen, vilken, därest så erfordras, för hans framställningar vidare.

Med ansökan, vilken endast får avse personliga angelägenheter (tjänstledighet, permission o. d.), får dock soldaten vända sig omedelbart till sin kompanichef men skall, därest ansökan är muntlig,

Exempel på tjänsteskrivelse.

Anm. 1. Papperet vikes utefter längden på 1/s av dess bredd från vänstra kanten. Utmed ryggen av ett ark eller motsvarande del av ett halvark skall lämnas en marginal av minst 3 cm. bredd, fri från skrift.

» 2. Vid namnets utskrivande i översta vänstra hörnet iakttages, att alla initialer utsättas och att namnet understrykes. Underskriften skall vara soldatens vanliga namnteckning.

dessförinnan hava gjort anmälan om förhållandet hos sektionschefen.1

82 Vid avgång ur eller återkomst till tjänstgöring inom sektion i samband med kommendering, tjänstledighet eller permission, skall soldaten anmäla sig hos sektionschefen samt hos kompanichefen eller, efter dennes bestämmande, genom kompaniadjutanten.

83 Anländer soldaten — t. e. under tjänstledighet e. d. — till ort, där trupp är förlagd, skall han, elärest han bär uniform, snarast möjligt anmäla sig i vederbörlig kasern- eller lägervakt och därvid uppgiva tiden för vistelsen å orten. Yid ankomst till huvudstaden göres denna anmälan i högvakten.

84 Då soldaten har någon muntlig' anmälan, förfrågan osv. att göra till överordnad, vare sig i eller utom tjänsten, går han raskt fram mot denne, gör halt och vederbörlig hälsning samt tilltalar honom med hans militära titel (t. e. >Kapten/», *Ser-geant!*, »Korpral!*), framsäger därefter sitt ärende och avvaktar svar. Då han mottagit svaret, säger han efter omständigheterna t. e.: i Tack, kapten!*, *Ja, kapten!*, *Skall ske, kapten/» osv., upphör med hälsningen samt gör vändning och går — allt under iakttagande av föreskriven militärisk sträckning och hållning.

Soldatens tal till överordnad skall vara kort, högt och tydligt samt ej innehålla onödiga utläggningar.

Är soldaten till häst och har den, till vilken tjänstemeddelande skall avgivas, ej gjort halt, rider soldaten upp på hans vänstra eller, om där ej finnes plats, på hans högra sida samt följer bredvid honom, under det meddelandet avgives.

Är överordnad, till vilken tjänsteraeddelande skall avgivas, till fots, men soldaten till häst, avsitter denne, utom i bråd-

1 Angående de befälhavare, till vilka soldaten i olika fall må vända sig, se vidare mom. 13, 27 och 67.

skande fall, på 10 stegs avstånd från den överordnade, förer hästen till höger om sig, går fram och avgiver meddelandet samt ryggar därefter hästen några steg och avvaktar svar.

Då överordnad kallar på soldaten för att giva honom en befallning eller dylikt, svarar han med den överordnades militära titel (t. e. »Kapten/») och skyndar till den, som kallat på honom, framför vilken han gör halt på omkring 2 stegs avstånd.

Då en befallning blivit soldaten meddelad, skall han upprepa densamma, till bevis att han riktigt uppfattat det erhållna uppdraget.

Erfordrar det gjorda meddelandet ej ett dylikt upprepande, svarar soldaten t. e.: >Ja, kapten/» »Skall ske, kapten/» eller dylikt och förhåller sig i övrigt liksom efter muntlig anmälan.

Uppropas soldaten, svarar han med ett kort och tydligt >Ja!>.

Klädsel.

Soldaten skall låta sig angeläget vara att upprätthålla uniformens anseende. Under noggrannt iakttagande av givna föreskrifter skall han .städse — icke minst utom tjänsten — vinnlägga sig om en vårdad klädsel.

Soldatens egna uniformspersedlar skola vara i allo överensstämmande mecl fastställda modeller och givna föreskrifter.

I tjänsten nyttjas uniform.

I avseende på bärandet av uniformen utom tjänsten gäller:

att soldaten skall inom förläggningsorten bära uniform; dock kan kompanichefen för visst fall medgiva bärande av civil dräkt; samt

att soldatens bärande av uniform eller civil dräkt vid permission eller under tjänstledighet utom förläggningsorten är beroende av kompanichefens bestämmande.

Kronomundering får vid tjänstledighet inom eller utom förläggningsorten i intet fall användas utöver 14 dagars tjänstledighet i en följd, såvitt ej kronan för överskjutande antal dagar erhåller ersättning i enlighet med fastställt munderingsanslag.

90 Uniformsplagg, kappa inräknad, skall bäras till-knäppt. Soldaten får dock bära kappan löst hängande över axlarna, då han är beordrad såsom ordonnans, på vakt eller såsom post.

91 Angående vissa persedlars m. m. bärande gälla följande föreskrifter:

Då väderleken därtill föranleder, får regnkappa (regnkrage) användas utom tjänsten.

Utom tjänsten få egna långbyxor användas efter kårchefens bestämmande.

Soldaten får använda handskar (vantar) utom tjänsten, samt i tjänsten, dels såsom ordonnans o. d., dels, med befälhavarens medgivande, under tjänstgöring i trupp. Handskar (vantar), som soldaten själv anskaffar, skola

vara till paraddräkt vita (gula), till fältdräkt bruna och till daglig dräkt bruna eller vita (gula).

Då skoband bäras till skodon av svärtat läder, skola skobanden vara i svart-färg; då skoband bäras till skodon av osvärtat läder, skola skobanden vara i ljusbrun färg.

Benläder, vilka skola vara av osvärtat läder,

få av beriden personal i stället för ridstövlar användas enligt därför givna särskilda bestämmelser

Benlindor få av soldaten icke användas.

Sporrar användas av beriden personal och få avläggas endast efter vederbörande befälhavares bestämmande.

Hällor till långbyxor skola bäras av dem, som bära sporrar.

Angående bärandet av medaljer och utmärkelse-tecken är särskilt stadgat. Innan dylika bäras eller anläggas, bör soldaten genom vederbörande befäl underrätta sig om härför gällande föreskrifter.

Fore inträde i överordnads rum eller tält, expeditionslokal eller dylikt skall soldaten avtaga huvudbonaden.

Uniformsplagg få icke nyttjas till civil klädsel.

Tjänstledighet.

*

Soldaten får under de tider mellan revelj och tapto, då tjänstgöring för honom icke ifrågakommer, dvs. under fritid, utan att därtill begära särskilt tillstånd, vistas var som helst inom gränserna av kårens kasernområde.

Är sådant särskilt medgivet, får han ock vistas var som helst inom ett visst bestämt område avförläggningsorten(/n£itfsom?'å(Ze).

Önskar soldaten tillstånd att lämna ovan omförmälda område, skall han därom i god tid och i vederbörlig ordning göra anhållan.

Då tjänstledighet begäres, skall soldaten uppgiva:

a) tiden, varunder ledighet åstundas;

b) ändamålet med ledigheten eller de förhållanden, som föranleda ansökan; samt

c) huru många dagars tjänstledighet soldaten

möjligen förut åtnjutit under vapenövningen, skolan osv.

97 Soldat, som är tjänstledig på längre tid, erhåller ett tjänstledigJietsbevis. Uti detta angives, varest han under tjänstledigheten får vistas samt vad han i övrigt har att iakttaga under tjänstledigheten. Om vid kortare tjänstledighet (permission) soldaten blivit försedd med permissionsbricka eller permissionssedel, skall denna vid återkomst nattetid avlämnas till vaktbefälhavaren, eljest till kompani-adjutanten.

98 Därest soldaten åtnjuter tjänstledighet och får kännedom om, att order om mobilisering utfärdats, skall han genast och utan att avvakta order inställa sig å tjänstgöringsorten.

99 Soldat, som befinner sig utanför kårens kasern, men inom förläggningsorten, och får kännedom om, att upplopp utbrutit inom orten, eller att signalen larm eller brandsignal givits inom kasernen, skall genast, även om han är permitterad, inställa sig till tjänstgöring.

100 Tjänstledighet och permission äro icke att anse såsom soldaten tillkommande rättigheter, utan beviljas företrädesvis såsom en uppmuntran för ådagalagt gott uppförande och nit i tjänsten.

Permission under natten beviljas sparsamt och icke utan mycket viktiga skäl åt soldat, som visat sig mindre pålitlig eller eljest brustit i gott uppförande eller då särskilt ansträngande övning väntas följande dag.

Den omständigheten, att tjänstledighets- eller

permissionsansökan icke beviljas, är icke liktydigt med i strafflagen för krigsmakten omförmäld inskränkning i friheten att å eljest tillåten tid vistas utom kasernområde, läger eller däremot svarande område eller åt kompani upplåten del av dylikt område — 2permissionsförbud» (se mom. 437).

Soldat, som önskar att, med vederbörligt tillstånd, utebliva från en eller flera av dagens måltider, skall härom hava gjort anmälan föregående dag, därest ej oförutsedda fall föreligga.

Den, som förfallolöst uteblivер från måltid, äger ej rätt att fordra sin matportion.

Soldat, som inkallas till tjänstgöring, men av sjukdom eller annan trängande orsak hindras att inställa sig å anbefalld tid, skall medelst intyg av läkare, präst i församlingen, ordförande i kommunalstämma, ordförande eller ledamot i kommunalnämnd styrka, att hinder för inställelsen uppstått; och skall soldaten draga försorg därom, att anmälan om förfallet jämte intyg, som skola styrka detsamma, snarast möjligt och, i den händelse sådant låter sig göra, före den för inställelsen föreskrivna tiden kommer kompanichefen tillhanda (jfr mom. 443, c).

Vakttjänst.

Det åligger post att vara vaksam och icke företaga sig något, som kan störa hans uppmärksamhet.

Post förbjudes att skriva, rita, skära eller göra annan åverkan å postkur eller å väggar m. m. i postställets närhet. Post skall även förhindra andra personer att inom bevakningsområdet föröva dylikt ofog.

Han skall lämna upplysningar angående rättigheten att passera poststället m. m. dylikt, som begäres av honom; i övrigt

får han ej inlåta sig i samtal med någon utan endast kort och hövligt besvara de frågor, som framställas.

Post skall ständigt uppehålla sig å poststället eller inom det honom anvisade området; endast under regn, snö eller stark blåst får han vistas i postkuren; härvid upphör likväl ej hans skyldighet att uppmärksamt utöva sina åligganden, hälsa på den det vederbör osv. Han får under ingen förevändning gå ifrån poststället eller lämna ifrån sig sitt vapen, innan han blivit avlöst.

Ar post beväpnad med karbin, bäres den i ena handen med mynningen framåt.

1Q4 Av dubbelpost har 1. mannen befälet över 2. mannen och står till höger om denne.

105 Förmärkes den allmänna ordningen störande buller eller oljud, eldfara eller eljest någonting av den vikt, att det bör ofördröjligen komma till vaktbefälhavarens kännedom, ropar posten, om han kan höras från vakten eller närmaste poststälie, »patrull ut», vilket rop i senare fallet upprepas från post till post, tills det når gevärsposten; eller ock påkallas vaktens uppmärksamhet genom signalapparat eller genom avlossandet av signalskott, därest ammunition är utlämnad till posten. Kan vakten icke på detta sätt underrättas, bör posten anmoda polisman eller enskild person att meddela vaktbefälhavaren förhållandet. Av dubbelpost avsänder 1. mannen 2. mannen med rapport.

Rörer förhållandet något, varom polismyndighet (brandkår) ofördröjligen bör underrättas, förfar posten efter omständigheterna på det ena eller andra av ovan beskrivna sätt.

106 Är post utsatt till bevakande av byggnad och är i hans instruktion bestämt, att han skall hindra obehöriga att inträda i byggnaden, skall han anropa envar, som nalkas poststället och icke med säkerhet igenkännes såsom behörig att inträda i byggnaden, med >halt> och, sedan den anropade stannat, med >vem där?*, varefter denne, beroende av det lämnade svaret, antingen medelst tillropet * framåt* tillåtes passera eller ock bortvisas.

På samma sätt förhåller sig post, vilken det tillkommer

att hindra obehöriga från att begagna viss väg, som leder förbi postställlet, eller dylikt. •

Är post oviss, huruvida han bör lämna anropad person tillstånd att passera, eller efterkommas ej hans anvisningar, skall han på sätt i näst föregående moment är sagt utkalla vaktens tillfälliga patrull, och får han vid poststället kvarhålla den, som han ej på annat sätt kan hindra från att handla i strid mot hans föreskrifter.

Varder post förolämpad eller våldförd, får han fasttaga den förolämpande.

Därest post_ överfalles med våld eller hot, som innebär trängande fara, äger han rätt till nödvärn, men får dock ej göra större våld, än nöden kräver.

Skulle någon, som blivit överfallen eller eljest är i fara, begära skydd, får det ej vägras.

Är i posts instruktion icke bestämt, inom vilket område han skall röra sig, får han avlägsna sig omkring 12 steg på vardera sidan om poststället.

Då hälsning ej äger rum, skall posten antingen intaga ledig ställning å poststället eller ock röra sig inom det bestämda avståndet därifrån.

Då avlösning eller patrull nalkas, skall posten intaga sitt poställe.

De särskilda skyldigheterna för posterna å varje poställe bestämmas i den för envar av dem utfärdade instruktionen, som i allmänhet finnes anslagen invid poststället (i postkuren).

Post får ej efterkomma andra befallningar än dem, som givas av vaktbefälet samt dessutom: i förläggningsort av plats-befälliavaren eller kommendanten (officer ur hans stab) och i kasern av kårchefen (officer ur hans stab), befälhavaren inom etablissementet (officer ur hans stab) samt kårdagbefälet.

Har post mottagit befallning utav någon av nyssnämnda personer, skall han anmäla detta till befälhavaren för närmast därefter träffande avlösning eller patrull.

112 Post, som befinner sig å eller invid själva poststället, hälsar genom att med front i anbefalld riktning intaga poststället med »karbin i handen», då posten är beväpnad med karbin, och med »på axel gevär», då posten är beväpnad med sabel, för kungliga personer, blottad fana samt i uniform klädda officerare och underofficerare med vederlikar.

Post, som patrullerar, hälsar i ovan angivna fall på sätt som för enskild soldat är föreskrivet.

Hälsningen avpassas så, att den som hälsas vid dess början och vid dess slut befinner sig på ungefär lika långt avstånd från posten. Hälsningen varar under en tid motsvarande omkring 12 stegs marsch.

Ar posten dubbel, sker hälsningen samtidigt av båda männen, och tages därvid rättelse på 1. mannen.

Post hälsar icke på den, som befinner sig på längre avstånd än 40 steg.

Då en person, som hälsning tillkommer, uppehåller sig i närheten av poststället, göres ej hälsning för någon av lägre tjänstegrad eller tjänsteklass, som under tiden ankommer.

Ordonnanstj änst.

113 Soldat beordrad såsom ordonnans skall på anbefalld tid anmäla sig hos den person, till vilken han är beordrad, och får sedan icke utan dennes tillstånd avlägsna sig. Ordonnans skall följa den, hos vilken han är beordrad, på lämpligt avstånd.

Ordonnans hälsar ej på överordnade av lägre tjänstegrad eller tjänsteklass än den, vilken han såsom ordonnans är följaktig.

Marscher och järnvägstransporter.

Förflyttning av trupper sker vanligen genom 114 marscher eller järnvägstransporter.

Undantagsvis förekommer också förflyttning genom sjötransport. Soldaten följer därvid de anvisningar, som av eget eller fartygets befäl lämnas för varje särskilt fall.

Marscher.

I krig förekomma snart sagt dagligen marscher Ho av växlande längd. Dagsmarschens vanliga längd uppgår till 2—o mil. Stundom är det dock nödvändigt att marschera 4—5 mil om dagen eller att genom dag och natt tillryggalägga ännu längre vägsträckor. En marsch är väl förberedd och utförd, då man framkommer utan brutna eller halta hästar samt med fullt brukbar materiel och väl vårdad last. Varje trängsoldat skall vara fullt medveten om sitt ansvar härutinnan.

Krigets utgång är i väsentlig mån beroende på, att trängen i tid kan framskaffa livsmedel till de stridande trupperna.

Som ett exempel på långa och ansträngande marscher må följande anföras från preussarnas fälttåg 1866.

1. och 3. förplägnadskolonnerna erhöllo den 5. juli på eftermiddagen order att i och för desammas fyllande marschera till Gr. Omkring kl. 5 em. satte sig de båda kolonnerna i marsch och inträffade mot halvniotiden på aftonen framför staden K.,

vars gator dock voro så belamrade med lastade sjuktransportvagnar, att kolonnerna icke kunde passera genom densamma, utan måste begagna sig av en väg utomkring staden. Den 6. juli uppnådde kolonnerna T. och marscherade efter en 2 timmars fo-derrast till G. Men därstädes fanns icke något magasin. Ett sådant påstods i stället befinna sig i det 5 mil1 västerut belägna L., dit kolonnerna ofördröj ligen satte sig i marsch, och varest de inemot kl. 5 em. även fnnno detsamma. På mindre än 25 timmar hade kolonnerna nu tillryggalagt en vägsträcka om HY2 mil. I magasinet fanns emellertid last endast för 1. förpläg-nadskolonnen och 7 fordon av den 3. Sedan ilastningen avslutats tidigt på morgonen den 7. juli, tillryggalade dessa kolonner denna dag 372 mil, den 8. 6 mil, den 9. 5 mil, den 10. 6 mil och uppnådde den 11. sitt mål, gardesinfanterifördelningen i Knappendorf.

Den större delen av 3. förplägnadskolonnen marscherade den 7. juli på förmiddagen till det 5 mil avlägsna K., inträffade där kl. 4 em. samt lastade bröd i därvarande magasin. Kl. 8,so em. anträdde kolonnen marschen till B. Denna marsch var mycket besvärlig; hästarna voro så dödströtta, att de icke vidare förmådde draga i uppförsbackar, och folket var ävenledes utmattat, vartill kommo storm och regn. På det brantaste stället av vägen störtade en förhäst, och då bromsen även nekade göra tjänst, förmådde stånghästarna ensamma icke hålla det lastade fordonet, som, rullande bakåt mot de efterföljande, förorsakade den största oreda i kolonnen. Först efter ett längre uppehåll kunde marschen fortsättas. Den 8. juli kl. 4 på morgonen inträffade kolonnen i B., rastade där i 6 timmar och fortsatte kl. 10 till O., varest den kl. 10 em. gick i bivack. Marscherna den 7. och 8. juli omfattade en väglängd av 15 mil, så att kolonnen på tre varandra följande dagar tillryggalagt 261/» mil, vilket för trängtrupp torde vara enastående i krigshistorien. Sedan kolonnen ytterligare den 9. och 10. marhcherat 13 mil, inträffade densamma den 11. hos fördelningen i Knappendorf.

1 Med 1 mil förstås i detta exempel 1 gammal tysk mil =

7 532 m.

Nödig marschvana vinnes under utbildningstiden genom marschövningar.

Förutom träning eller marschvana hos truppen fordras vid all marsch, att soldaterna veta iakttaga sträng marschdisciplin, ägna hästarna, materielen och lasten en omsorgsfull vård, väl sköta sin kropp och motarbeta ridsår och skoskav samt äta och dricka med måtta och urskillning.1

Sträng marschdisciplin är bästa medlet ätt underlätta marschen.

Före marschens anträdande skall soldaten noga undersöka sin häst (sina hästar) och därvid isynnerhet efterse, att hovbeslaget är felfritt samt att benen, bogarna och ryggen äro fria från åkommor.

Vintertiden, då vägarna äro halkiga eller täckta med djup snö, skola alltefter förhållandena hovbeslaget skärpas, hovarna insmörjas med fett, snö-buifertar anläggas osv.

At selning, sadling, packning, betsling, och an-spänning ägnas synnerlig omsorg, varjämte soldaten tillser, att föreskrivna persedlar, vapen, ammunition, proviant och foder medföras.

Under marschen skall beriden soldat genom omsorgsfull ridning och noggrann sits söka minska hästens ansträngningar samt förekomma snubbling och sadeltryck.

Kusk skall uppmärksamt följa sitt anspann och tillse, att hästarna draga lika. Vid körning i fordonskolonn är det av synnerlig vikt, att kolonnen rör sig jämnt och med god sammanhåll-

1 Se vidare kap. VII.

ning. Härför fordras, att täten håller ett efter förhållandena avpassat tempo och övriga fordon samma tempo som täten, att kuslcarna vid efterföljande fordon hålla uppmärksamheten riktad framåt, och att de så småningom, utan att låta hästarna stanna eller rusa, återtaga möjligen förlorat avstånd. Tecken och befallningar, som meddelas kolonnen igenom, skola repeteras från kusk till kusk.

Visar häst tecken till oro eller ömhet, göres behörig anmälan. Börjar hästen plötsligt halta, har detta ofta sin orsak däri, att en sten fastnat i hoven eller att något föremål inträngt i densamma.

Om något är att anmärka å eget eller närmaste fordon, skall kusken genast anmäla förhållandet samt vara till hands att lämna hjälp, där så behöves.

Fordon, som går sönder eller av annan anledning kan fördröja marschen, skaffas fortast möjligt ur vägen. Pordonet iståndsättes hastigt medelst tillfälliga lagningsarbeten, där så ske kan, i annat fall överflyttas lasten å reservfordon, eller fördelas å övriga fordon. Fordonets utrustning jämte brukbara delar av detsamma medtagas. Uppehåll i marschen av denna anledning bör om möjligt undvikas.

Då i marschkolonn kommenderas » Vänster* (»Höger*), hålles väl till vänster (höger), så att högra (vänstra) sidan av vägen blir fri. Då därvid truppavdelningar eller vägfarande möta eller vilja komma förbi, skall uppmärksammas, att hästarna ej få bitas eller slå.

Vid övergående av krigsbro eller andra broar av svagare byggnad köres på mitten av bron. Anbe-falles soldat därvid att avsitta och leda häst, går han på dennas yttre sida.

De, som ej hava hästar sig tilldelade, såsom hantverkare, handräckningsmanskap osv., bibehålla i regeln sina platser vid dem anvisade fordon, å vilka de få vid trav eller på kommando (signal) uppsitta. Om något är att anmärka å eget eller närmaste fordon, förfares så som för kusk ovan är angivet.

Utan tillstånd får ingen lämna sin plats. Soldat, som av sjukdom eller annan orsak ej kan fortsätta marschen, skall anmäla detta till närmaste underbefäl för att hos den officer, under vars befäl han står, utverka tillstånd att stanna efter eller avlägsna sig. Vid rast eller annat lämpligt tillfälle söker han snarast möjligt återförena sig med sin avdelning.

Egenmäktiga förändringar i klädseln äro förbjudna.

Vid marsch i stark kyla bör soldaten genom sin beklädnad osv. söka skydda sig mot väderlekens inverkan; särskilt böra händer, ansike (öron) och fötter uppmärksammas. Vid behov insmörjas dessa delar med något fett, ej vattenhaltigt ämne. Stigbyglar lindas med halm eller dylikt. Äro vägarna halkiga eller djupt snöiga, kan det

vara nödvändigt att stötta fordonen.

Under nattmarscher, som i krig ofta förekomma för trängförband, får soldaten vid kortare rast

eller halt icke sätta eller lägga sig ned. Kuskarna böra vara mycket uppmärksamma för att undvika dikena och för att ej skada hästarna genom att köra inpå framförvarande fordon. Nattmarsch i fiendens närhet skall ske under största möjliga tystnad. Rökning samt allt användande av ljus, lyktor, tändstickor och dylikt är förbjudet, såvitt ej befälet därtill lämnat tillstånd.

121 Vid rast skall soldaten noga undersöka åt honom anförtrodd häst (hästar), isynnerhet hovbeslag och hovar, samt väl efterse sadling, packning, selning och anspänning samt fordonet med last. Filten uppdrages, då så erfordras, i sadelvalvet, så att den ej trycker på ryggraden. Hästens huvud avtorkas, och dammet borttages ur ögon och näsborrar; tillfälliga skador å materialen avhjälpas.

Soldaten får endast med vederbörande befälhavares tillstånd lämna rastställe eller gå in uti bredvidliggande hus. Ar han varm, får han icke sätta eller lägga sig ned på kall eller fuktig mark.

Ar soldat fordonsbefälhavare, tillser han vid rast, att under hans befäl varande fordon i regeln hålla å vänstra sidan av vägen, lämnande så stor del av vägbanan som möjligt fri.

122 Då vattning skall ske, avtages stångbetsel och lossas på sadelgjord eller nedre lokrem. Vattenhämtning under raster sker i regeln genom särskilt kommenderade vattenhämtare. Övrigt manskap får i så fall, till undvikande av träng-

sel, oordning och vattnets förorenande, ej hämta vatten. Att dricka ur landsvägsdiken, vattengölar ock dylikt kan medföra sjukdom och är förbjudet. Soldaten bör vara angelägen om att alltid hava sin dricksflaska fylld med kallt kaffe, te eller vatten. Vid fodring med tornister iakttages vad därom säges i mom. 135.

Då rasten skall upphöra, åtdragas sadelgjordar och lokremmar, om de blivit lossade, eller eljest så behöves.

Efter slutad marsch skall hästen först vårdas, innan soldaten tänker på utrustningen och sig själv. Den egentliga undersökningen av hästen bör emellertid ej företagas förrän ett par timmar efter marschens avbrytande, då nämligen först efter denna tid sådana åkommor som sadel- och seltryck, mindre överansträngningar av senorna m. m. bruka visa sig.

Möjligen uppkomna fel hos hästen eller brist-fälligheter å fordon eller persedlar avhjälpas, eller ock göres genast behörig anmälan därom till befälet, så att allt åter hinner försättas i tjänstdug-ligt skick före uppbrottet.

Beriden soldat, som i egenskap av patrullbefälhavare eller eljest äger att själv anordna marsch, skall, förutom vad förut är sagt i avseende på omtanke om och eftersyn av hästen m. m., iakttaga :

att vattna och fodra hästen omkring 2 timmar före uppbrottet;

att under längre marscher omväxlande rida skritt och trav, i allmänhet 10 till 15 minuter skritt och 5, högst 15 minuter trav;

att sedan han efter uppbrottet ridit en halv timme, och sedermera, då så erfordras, göra kortare raster på 10 till 15 minuter;

att stundom under skritt — särskilt å backig och stenig väg — avsitta och leda hästen;

att noggrant rida reglementerat tempo (skritt 100 m., trav 225 m., galopp 350 m. i minuten);

att under längre rast — särskilt vid stark värme — omsadla; samt

att opåmint anmäla sitt uppdrag till högre befälhavare, som han möter eller passerar.

Järnvägstransporter.

125 Vid mobilisering skola de inkallade, där så ske kan, medelst enskild färd å järnväg begiva sig till de orter, varest de beordrats inställa sig (utrustningsort eller samlingsplats). Härvid behöver järnvägsbiljett icke lösas, om den inkallade är klädd i uniform eller för föreståndaren å avgångsstationen i och för avstämpling uppvisar inkallelseorder, inskrivningsbok eller annan handling, som styrker, att han innehar fast anställning vid krigsmakten eller är till tjänstgöring inkallad värnpliktig.

De inkallade böra iakttaga:

att företrädesvis begagna persontåg, blandade tåg eller godståg och endast i nödfall samt vid mycket långa färder snälltåg;

att inställa sig vid avgångsstationen en till två timmar före tågets avgångstid; samt

att icke äventyra framkomst i rätt tid genom att välja sista användbara tåglägenhet.

Fördelaktigt är, om en eller två dagars livsmedel kunna vid inkallelsen medföras.

Till vissa stationer och bantåg kommenderas vid mobilisering särskilt befäl för att upprätthålla ordningen, och skola dess anvisningar åtlydas av de inkallade.

Då enskild soldat i fredstid skall begagna järnväg i och för tjänsten eller under tjänstledighet, erhåller han i regeln av kompanichefen (kommenderingsbefälhavaren) en »rekvisition å militärtransport*. Vid rekvisitionens avlämnande å den station, varifrån resan skall anträdas, erhåller han biljett mot det för militärtransport bestämda lägre priset.

Då militärbiljett användes, skall soldaten vara iklädd uniform, såvitt ej den, som utfärdat rekvisitionen, på densamma antecknat, att den färdande är förhindrad att under resan bära uniform.

Järnvägstransporter i trupp förekomma huvudsakligen i början av ett fälttåg och äro då vanligen av sådan omfattning, att fredstrafiken måste inställas eller inskränkas. För att icke farliga trafikrubbningar skola uppstå, är det av yttersta vikt, att all i- och urlastning av trupp sker med ordning och snabbhet, samt att tiden för uppehåll å stationerna ej genom truppens förvållande överskrides.

Då transport å järnväg skall äga rum, ilastas först hästarna och därefter fordonen, varefter personalen instiger.

127 Under bantågs gång är det förbjudet:

att sträcka sig utanför vagnarna eller uppehålla sig å vagnarnas fotsteg;

att röka eller på annat sätt handskas med eld i vagnar, uti vilka hö, halm eller andra lätt antändliga ämnen medföras;

att gå från en vagn till en annan; samt att föra oljud eller eljest, utom då verklig fara föreligger, ropa eller giva signaler till järnvägspersonalen eller göra sådana rörelser, som kunna uppfattas som signaler.

Förplägnaden under längre järnvägsfärder sker dels genom medförd torrskaffning, dels å särskilda måltidsstationer.

128 Tid stationerna och för övrigt under transporten skall truppen förhålla sig tyst och stilla.

Allmän urstigning vid station sker endast på transportbefälhavarens signal (tecken) eller befallning, varvid karbiner (och packningar) kvarlämnas i vagnarna, de förra nedlagda på bänkarna, om kar-binställ ej finnas. Att ställa karbinerna i närheten av dörröppningarna är förbjudet. Då signal osv. till instigning gives, skall manskapet

skyndsamt och med ordning återtaga sina platser i vagnarna.

Därest tillåtelse till allmän urstigning icke givits, får ingen urstiga utan av vagnbefälhavaren lämnat tillstånd.

Av hästskötarna skall minst en kvarstanna i varje hästvagn.

Envar, som stiger ur, skall vara ordentligt klädd samt taga reda på numret å den vagn, vari han åker, för att kunna skyndsamt återtaga sin plats. Ingen får utan särskilt tillstånd lämna stationsområdet.

Att uppehålla sig i järnvägsspåren och att uträtta naturbehov å andra än därför avsedda ställen är förbjudet.

A anbefalld tid före ankomsten till urlastniugs-stationen skall manskapet göra sig redo att lämna tåget. Klädseln ordnas; persedlarna tagas i handen, så att ur stigning en kan försiggå med ordning och utan onödigt uppehåll; hästarna uppbetslas.

Efter urstigningen ordnas den personliga utrustningen å särskilt därtill anvisad plats, varefter den återtages, sedan fullständig urlastning jämväl av fordon och hästar ägt rum.

Urstigning och urlastning ske först på transportbefälhavarens signal eller befallning och i regeln i omvänd ordning mot den för instigning och ilast-ning bestämda.

A större stationer finnas särskilda stationskom-mendanter (officerare). Deras anvisningar skola efterkommas av varje soldat, som enskilt eller i trupp färdas å järnväg. I övrigt ställer sig soldat till efterrättelse de föreskrifter, som dels äro uppslagna på väggarna i vagnarna, dels meddelas av befälet, järnvägstjänstemännen eller av de från tågens polisvakt utsatta posterna.

KAP. VI. Förläggning.

Förläggning i allmänhet.

131. I krig förläggas trupperna i **kvarter** eller **bivack**. Med kvarter förstås förläggning under tak. Bivack är förläggning under bar himmel med eller utan skyddstält.

Då endast en del av truppen kan förläggas under tak, medan återstoden bivackerar, uppstår *kvarterbivack.* I *larmkvarter* sker förläggningen truppförbandsvis, truppen påklädd med den personliga fältutrustningen hos sig, befälet tillsammans med vederbörligt truppförband, hästarna selade (sadlade). Vid långvarig förläggning på ett ställe förvandlas bivackerna till läger genom uppförande av större tält, hyddor eller baracker.

Under den kalla årstiden vinnes bättre skydd mot kylan uti *väl inredda vinterbivacker* än uti lador och lider, vilka alltid äro dragiga och ej genom eldar kunna uppvärmas.

132. **Vid all förläggning skall ordning, snygghet och renlighet iakttagas.** Kokning, tvätt och badning få endast ske på för ändamålet anvisade platser. Allt orenande på andra ställen än latrinplatserna eller särskilt anvisade avträden är förbjudet. Matrester, pappersavfall, förbrukade rengöringsmedel och dylikt få icke utströs å marken, utan skola kastas å därtill anvisade platser. Lägerhalm skall*Vinterbivack.*ofta vändas och vädras. Märkes ohyra, anmäles detta genast till befälet. *Innan uppbrott sker från förläggningsplats, skall denna vara väl rengjord.*

Genom bristande renlighet å truppförläggningsplatser uppstå lätt smittosamma sjukdomar, såsom rödsot, difteri ocb nervfeber, vilka kräva långt flera offer än de blodigaste strider.

Eldar få endast tändas med särskild tillåtelse och å anvisade platser. De skola vara släckta före uppbrottet från förläggningsplats. Soldaten skall vid all förläggning handskas försiktigt med ljus och eld.

133. Soldaten får ej utan tillstånd lämna anvisat förläggningsområde.

Han skall vid all förläggning inrätta sig så, att han är beredd att hastigt bryta upp. *I fiendens omedelbara närhet skall han varje kväll, innan han går till vila, lägga sina persedlar på sådant sätt, att han i händelse av alarmering ögonblickligen kan rycka ut, även i mörker.*

Alarmering sker antingen genom signalen »larm» eller genom s. k. tyst alarmering, då uppbrott sker under största möjliga tystnad för att ej väcka fiendens uppmärksamhet.

Vid alarmering inställer sig soldaten, ordentligt klädd och med full utrustning, skyndsamt å anbefalld uppställningsplats.

134. Soldaten skall vid ankomsten till kvarter höra efter, att i *stallet* ej stått med smittosam sjukdom behäftade hästar, samt tillse, att stallets beskaffenhet är sådan, att hästen ej löper fara att där ådraga sig skada; även skall soldaten, innanhästen införes i stallet, rengöra krubba och spilta.

Planritning av en vinterbivack.

Först sedan soldaten väl skött om sin *häst*, bör han rengöra och iordningställa vapen och övriga persedlar samt därefter tvätta och putsa sig själv.

Soldat, som ej har häst sig tilldelad och icke upptages av tillfällig kommendering, skall vara behjälplig vid urspänning, avselning, hästskötsel eller persedelvård vid det fordon, som han under marschen varit tilldelad.

135. Hästar, som hava ovana att slå eller bita andra hästar, ställas avskilda från de övriga.

Vid utfodring i tornister under trång uppställning iakttages, att samtliga tornistrar först iordninggöras samt därefter samtidigt påspännas hästarna.

136. Soldaten skall vara hövlig mot värden och hans husfolk, akta deras egendomsrätt och i vad på honom ankommer söka för dem lätta inkvarteringsbördan. Frukt, potatis och dylikt får soldaten sålunda icke egenmäktigt tillägna sig, ejheller lägerhalm och bränsle. Befälet meddelar honom, vad han av kvartervärden äger rätt att fordra, och med vad honom således anvisas skall han vara nöjd. Får han på begäran något därutöver, skall det kontant betalas.

Det inre av en tälthydda.

Anser soldaten sig icke få vad honom tillkommer eller hava anledning till klagomål, får han aldrig, vid strängt ansvar, själv söka göra sin rätt gällande, utan skall han göra anmälan hos sitt befäl.

137. Det är av stor vikt, att *livsmedlen tillredas* med vana och omsorg. Anvisningar och föreskrifter härutinnan meddelas å sid. 212—214.

Särskilda iakttagelser vid förläggning vintertid.

138. I tillgängliga stallar uppställas i första hand sjuka hästar, officershästar och yngre hästar. I övriga tillgängliga uthus uppställas så många hästar, som möjligen kunna få rum. Hellre än att nödgas ställa en del hästar utomhus, bör man nöja sig med en om än trång uppställning inomhus.

Hål och gluggar i väggarna tilltäppas medelst halm, påspikande av brädlappar eller på annat lämpligt sätt, varjämte dörrarna hållas stängda. Lyktor tändas och upphängas, då så erfordras.

139. Hästar, som man nödgas uppställa utomhus, skola uppställas på en lugn plats och så tätt som möjligt, sida vid sida, sedan å platsen möjligen befintlig snö först undanskaffats.

Nying.

Nyingar eller andra eldar anordnas, till vilkas övervakande och underhållande post i allmänhet bör vara avdelad. Eldarna anläggas så, att hästhuvudena äro vända från dem.

140. Kan ej någon lugn plats för uppställningen utomhus erhållas, anordnas om möjligt skärmskydd av bräder, ris, tältdelar e. d. Hästarna uppställashärvid antingen i en rad jämnlöpande med skärmarna eller ock på annat lämpligt sätt.

141. Hästarna skola fortast möjligt skötas, vattnas och fodras. Is och snö borttagas ur hovarna och utefter benen, vilka gnidas väl varma. Vid filtningen böra filtarna om möjligt hopsnöras eller hopfästas framtill i bringan. På platsen möjligen befintliga mattor, täcken o. d. kunna jämväl användas till att täcka hästarna med. Rikligt med ströhalm utbredes, eller ock utlägges ett tjockt lager av granris; fördelaktigast är ett lager av såväl ris som ströhalm.

Vid stark kyla och dålig väderlek bör om möjligt rationen ökas.

* KAP. VII.

Trängens verksamhet i krig.

Formationer, i vilka meniga från träiig-ko nipan i ingå.

Fälthärens träng i vidsträckt bemärkelse omfattar den personal jämte hästar och fordon, som är avsedd att på krigsskådeplatsen fortskaffa och tillhandahålla de förnödenheter, av vilka trupperna äro i behov, att transportera och vårda sårade och sjuka samt att ersätta avgången av hästar vid staber och oberidna truppslag.

Trängen delas i truppträng och stor träng.

Truppträngen uppsättes av de stridande trupperna själva och är endast avsedd för vederbörligt truppförband.

Stora trängen har till uppgift att till trupperna framföra de förnödenheter m. m., som, utöver de å truppträngen förda, erfordras för fälthärens vidmakthållande i krigsdugligt skick.

Stora trängen vid en arméfördelning utgöres av : ammunitionslcolonndivisionen och allmänna trängen}

Ammunitionsliolonndivisionen uppsättes av arméfördelningens fältartilleriregemente.

Allmänna trängen uppsättes till större delen av arméfördelningens trängkår.

1 Se grafiska tabellen över en arméfördelning i krig sid. 36.

Allmänna trängen vid en arméfördelning utgöres i allmänhet av ett antal förplägnadskolonner1 och en kolonnrader, uppsatta av trängkår ens trängkom-panier, ett antal fältsjukhus, uppsatta av träng-kårens sjukvårdskompani,2 samt en hästkolonn, uppsatt av arméfördelningens kavalleriregemente.

Dessutom lämnar trängkåren personal till en del andra formationer såsom t. e. arméfördelningens sjukvårdskompani, uppsatt av trängkårens sjukvårdskompani. Dessa formationer lyda omedelbart under arméfördelningschefen och marschera tillsammans med trupperna.

145 Förplägnadskolonnerna äro avsedda att anlitas, då ortens livsmedelstillgångar icke äro tillräckliga för arméfördelningens underhåll och förnödenheter på annat sätt icke kunna tillföras trupperna. En förplägnadskolonn indelas i tre avdelningar, av vilka två medföra livsmedel för arméfördelningen och den tredje livsmedel och bagage för kolonnens eget behov. Varje förplägnadskolonn medför i allmänhet en dags livsmedel för hela arméfördelningen (jämte en del reservlivsmedel) samt tre dagars livsmedel för kolonnens eget behov. Kött, potatis och stråfoder medföras dock i regeln icke å förplägnadskolonnerna.

146 Kolonnkadern har till uppgift att lämna befäl för anordnande av tillfälliga förplägnadstranspor-ter medelst i orten anskaffade hästar, kuskar och fordon.

1 Eventuellt även en eller flera reservförplägnadskolonner.

2 Fältsjukhusens kuskar och förare av reservhästar uppsättas av trängkompanierna.

Krigsförplägiiadstjänst.

Då förplägnadskolonn skall anlitas för truppförbandens förplägnad, sker detta i regeln så, att kolonnen framgår till arméfördelningens proviante-ringsplats. Yid provianteringsplatsen möta truppernas livsmedels vagnar för att mottaga livsmedlen och ombesörja deras transport till trupperna.

Undantagsvis verkställes proviantering ur förplägnadskolonn så, att kolonnen framgår till arméfördelningens förläggningsområde och där uppdelas i smärre fordonsavdelningar, vilka avgå till de olika truppförbandens förläggningsorter och där direkt avlämna livsmedlen.

För att proviantering må äga rum med minsta tidsutdräkt, är nödvändigt, att varje kusk noggrant har sig bekant mängden och slaget av de förnödenheter, som föras å hans fordon.

Förplägnadskolonn, som i sin helhet eller delvis tömts, skall snarast möjligt avgå för att åter fyllas från förplägnadståg (fartyg) eller magasin.

Då fordon skall lastas, åligger det kusken att, om hästarna icke fordra särskild tillsyn, biträda vid fordonets lastning samt att i alla händelser taga noggrann kännedom om mängden och slaget av de förnödenheter, som lastas å fordonet. Har halvsektionschefen för kusken uppgivit, att å fordonet skall lastas ett bestämt antal kolli av vissa slags proviant- och furageartiklar, åligger det

kusken dels att vid framkomsten till utlämnings-stället med hög röst angiva detta, dels att förvissa sig om, att han bekommer, vad han blivit anbefalld att mottaga. Sedan detta är gjort, skall kusken ofördröj ligen, utan att avvakta befallning därom, föra fordonet från utlämningsstället, så att efterföljande fordon må kunna köra fram.

150 Kusk är ansvarig för de å hans fordon lastade förnödenheterna och får endast på vederbörande befälhavares order avlämna desamma. Han skall väl vårda dem och fördenskull tillse:

att presenningen väl täcker lasten, så att icke denna skadas av regn eller annan väta;

att hjulen icke skava mot vare sig varorna eller presenningen;

att kolli, innehållande smör, färskt kött eller andra förnödenheter, som icke tåla stark värme, icke direkt utsättas för solens inverkan; samt

att kolli, innehållande proviant i saltlake eller dylikt, ställas så, att denna senare icke kan utrinna.

Skyddsåtgärder under marsch och förläggning.

151 Under marsch och förläggning måste trupperna beredas skydd för att ej bliva av fienden oroade eller överfallna.

Skyddet åstadkommes genom att åt fienden till utsända särskilda bevakningsavdelningar, vilka i tid skola varsko bakomvarande trupper, när fara

är å färde, och söka hindra eller fördröja fiendens framträngande. Varje sådan avdelning skyddar sig i sin ordning genom ännu mindre avdelningar och dessa främsta avdelningar slutligen medelst patruller eller poster.

Post, bestående av två man, kallas dubbelpost och av en man enkel post.

Spaning avser i allmänhet att i tid vinna kunskap om fiendens styrka och förehavanden.

Yid trängförband avses med spaning endast eget skydd.

Spaning utföres medelst patruller. På långt avstånd från fienden böra dessa patruller vara beridna; är fienden

nära, utsändas såväl beridna som oberidna patruller. Även kunna velocipeder, fordon, skidor eller dylikt användas av patrullerna vid utförandet av spaning.

Sjuka, sårade och sjukvårdspersonal få icke beskjutas eller eljest oroas eller skadas av någondera av de krigförande. All sjukvårdspersonal bär såsom igenkänningstecken en vit armbindel med rött kors. Sjukhus och förbandsplatser äro försedda med en vit flagga med rött kors såsom igenkänningstecken.

Trängförband sörjer i allmänhet självt för sitt skydd genom erforderliga bevakningsåtgärder. Då läget så kräver, avdelas till detsamma särskild truppavdelning (trängbetäckning) med uppgift att vidtaga nödiga spanings- och bevakningsåtgärder samt avvärja fientligt anfall.

Varje patrullkarl och post skall vara klart medveten om, att han i sin mån är ansvarig för

mångas trygghet och liv. Omsorgen om egen säkerhet får ej förleda honom till glömska av att hans främsta uppgift är att skydda andra. På skärpan av hans syn och hörsel kan mycket bero. Hans raskhet och fintlighet kan bringa räddning ur en hotande fara, hans försumlighet kan vålla nederlag och fördärv.

Patrullkarl skall hava sin uppmärksamhet riktad dels på patrullbefälhavaren, dels åt fienden till eller, om honom så anvisats, åt sidan eller bakåt. Patrullkarl, som sändes bort från de övriga för att spana i någon viss riktning, kallas spejare.

Karlarna i en patrull böra ej uppträda tätt bredvid varandra. De undgå lättare upptäckt och beskjutning samt kunna undersöka ett större område, om de mellan sig hålla ett viss avstånd. Framryckningen bör i allmänhet ske i ansatser, varvid patrullkarlarna å lämpliga punkter stanna för att speja och lyssna. Av vikt är att kunna iakttaga, följa och draga slutsatsar av spår efter fienden. I mörker och dimma måste man lita uteslutande på hörseln. Varje karl i en patrull är i sin mån ansvarig för det lyckliga fullgörandet av patrullens uppdrag.

Stupar eller såras patrullbefälhavare, övertages befälet över patrullen av den menige, som utsetts till hans ställföreträdare. Ofta blir en menig redan från början utsedd till patrullbefälhavare.

För patrullers ledning gälla nedanstående anvisningar.

Patrullbefälhavare, som i regeln bör meddela patrullkarlarna uppdraget, har i allmänhet minst en man lios sig eller i sin närhet. Övriga patrullkarlar användas alltefter förhållandena, såsom för att undersöka marschvägen och invid densamma belägna gårdar, skogsdungar o. d., i vilka något fientligt kan vara att befara, eller för att speja från punkter med vidsträckt utsikt osv.

Befälhavare för bakomvarande avdelning underrättas genom rapporter eller tecken om, när något fientligt eller misstänkt märkes, eller om annat, som kan hava inflytande på marschen (förstörda broar o. d.).

Patrull söker ej strid, men skall efter yttersta förmåga hindra fienden att oroa eller utspeja den i marsch eller vila varande kolonnen.

Att förbi patrull passera inifrån ocli ut (åt den fientliga sidan) samt tvärtom tillåtas endast officerare, truppavdelningar, patruller och rapportkarlar, som med säkerhet igenkännas tillhöra egen armé. Andra personer fasttagas och förhöras. Befinnas de misstänkta, föras de till närmast bakomvarande avdelning.

Patrullkarl till häst -har i allmänhet karbinen på ryggen. När känning med fienden är omedelbart att vänta, bestämmer befälhavaren, vilken karl skall hava karbinen i färdigställning för att vid oförmodad sammanstötning med fienden, då patrullen icke hinner att medelst rapport i tid meddela sig med bakom-varande avdelning, genom signalskott (flera skott hastigt efter varandra) varsko avdelningen.

Patrullkarl hälsar icke.

Enskild patrullkarl skall, liksom patrullbefälhavare, påmind anmäla sitt uppdrag till egen högre befälhavare,

övningsledare eller stridsdomare, som ban möter eller passerar.

Posts förnämsta skyldighet är att vara vaksam. att med öga och öra giva akt på allt, som kan antyda fiendens närvaro (såsom signaler, skott, rök, dammoln, buller av fordon, vapenslammer och

dylikt). Iakttages något sådant, lämnas i regeln rapport därom till befälhavaren för den bevakningsavdelning han tillhör. Post skall sträva efter att se ntan att bliva sedd, iakttaga allt utan att själv röja sin plats.

158 Av en dubbelposts båda män är den ene, 1. mannen, befälhavare och ansvarar för postens åtgöranden, den andre, 2. mannen, är i regeln över-bringare av rapporter. Post står upprätt, om ej annan ställning anvisats honom vid utsättandet, och håller karbinen i endera handen, under armen eller med kolven mot marken. Post hälsar icke.

Dubbelpost låter till egen beräkningsavdelning hörande befäl, patrull, rapportkarl och avlösning, om cle med säkerhet igenkännas, passera postlinjen.

Envar, som ej får passera postlinjen eller ej med säkerhet igenkännes, anropas av den man, som först varsebliver den kommande, med »halt!» och, sedan den anropade stannat, med »vern där?»: vid dager på omkring 100 m. samt i mörker och dimma, så snart han upptäckes. Högljutt anrop o. d., som kan röja postens plats, bör undvikas. Vid anropet intager posten färdigställning.

Finner post med säkerhet, att anropad har rätt att passera, ropar han »framåt/». I annat fall tillsäger han den anropade att förbliva, där denne befinner sig, samt avsänder rapport om förhållandet till bakomvarande bevakningsavdelning. Anropad släppes icke ur sikte. Tillhör anropad egen armé, skall han på postens anrop genast stanna samt uppgiva namn och ärende.

Stannar den, som anropas, icke på tredje ropet »Jialth, eller åtlyder han icke givna föreskrifter (anvisningar), varder han nedskjuten.

Fientliga patruller eller spejare anropas icke. Komma de inom säkert skotthåll, nedskjutas de, annars inrapporteras deras närvaro.

För överlägsen anfallande fiende drager sig post småningom under eldgivning tillbaka mot (utanför) egen bevakningsavdelnings närmaste flygel.

För gevärs- och utkiksposter gälla liknande föreskrifter som för dubbelpost. Grevärspost anropar dock alla, utom befäl och meniga tillhörande egen bevakningsavdelning, om han med säkerhet igenkänner dem. Bevakningsavdelning träder ej under gevär för att verkställa hälsning.

För tjänsten vid bevakningsavdelning gäller: manskapet får lägga sig på marken och behöver ej resa sig upp, då överordnad ankommer, så framt det ej av honom tilltalas;

endast de, som av befälhavaren erhållit särskilt tillstånd, få sova;

högljutt tal, skratt och sång äro förbjudna; ingen får utan befallning eller tillstånd av befälhavaren avlägsna sig mer än 20 steg från avdelningen.

Rapporter. Det är av yttersta vikt, att sol- ; daten kan avgiva tydliga och riktiga rapporter över sina iakttagelser, ävensom att han riktigt kan återgiva en rapport eller befallning, som han får i uppdrag att överbringa. När soldaten er-

hållit dylikt muntligt meddelande, skall han utan särskild befallning upprepa detsamma.

Då rapport avlämnas, angives först från vilken post, patrull eller avdelning den sändes samt, då den är från patrull eller avdelning, som är långt avlägsen, även avgångsort och avgångstid. Därpå följer rapportens innehåll.

Soldat skall i rapport icke öyerdriva, vad han iakttagit, samt noga skilja mellan, vad han själv sett och vad han trott sig se eller endast hört berättas. Den, som avgiver en rapport, är ansvarig för dess tillförlitlighet.

Har soldat erhållit särskilt uppdrag (varit befälhavare för patrull m. m.), skall han vid återkomsten anmäla sig hos befälhavaren samt vara beredd att upprepa den befallning han fick, då han utsändes, och redogöra för uppdragets fullgörande.

.Rapportkarl bär karbinen på lämpligaste sätt.

1G2 För meddelanden under fälttjänsten användas, då så är ändamålsenligt, vissa tecken.

Sålunda angives:

marsch åt visst håll — armen sträckes ut i motsvarande riktning;

halt — armen sträckes rätt upp;

försiktighet av nöden — handen föres mot marken;

fiende synlig — anläggning med karbinen åt behörigt håll;

allt klart — armen svänges några varv över huvudet.

Striden.

Strid bör i regeln undvikas av trängförband; endast då läget det kräver, eller då uppdraget ej kan lösas utan strid, bör sådan upptagas.

Trängsoldaten är för detta ändamål utrustad med karbin.

I allmänhet avser trängförbands strid självförsvar mot anfall av mindre infanteri- eller kavalleriavdelningar och kan förekomma t. e. för skyddande av en trängkolonn under marsch eller vila, ett trängförbands förläggningsort m. m.

Trängförband kan dock även uppträda anfallsvis t. e. för att bemäktiga sig en av en fientlig, mindre avdelning försvarad defilé eller för att un-dandriva sådan avdelning, där den hindrar träng-förbandets marsch.

För strid förenas på vederbörande befälhavares befallning befäl och meniga, som härför kunna disponeras, till en avdelning till fots.

Truppernas förplägnad och trängförbandets säkerhet äro under sådana förhållanden till stor del beroende på dessa soldaters stridsduglighet och tapperhet.

Vid dylika tillfällen under marsch är även av största vikt, att kuskarna hava sina anspann väl i handen samt skarpt lystra på befälet, så att kol-lonnen med ordning och snabbhet må kunna verkställa framåt- eller tillbakagående rörelser.

Varje soldat måste härvid till det yttersta spänna alla sina krafter, både kroppens och själens.

Anfaller fienden, avvärjes anfallet i första hand medelst en lugnt avgiven och omsorgsfullt riktad eld.

Har fienden åter intagit ställning och hindrar kolonnens fortsatta marsch, skall han om möjligt medelst anfall undandrivas.

I striden ser soldaten döden i ögat. Han undgår den lättast genom att hastigt tvinga fienden tillbaka, Han finner den säkrast genom att vända fienden ryggen. Frukta ej fiendens kulor.

Vid anfall: sök komma fienden så nära som möjligt med fylld patronväska.

Vid försvar: vik aldrig utan befallning tillbaka från den ställning, som en gång valts.

Även vid den tappraste trupp kan det bliva nödvändigt att anbefalla återtåg. Om varje soldat strävar att med ordning sluta sig till befälet, bliver motgången dock endast tillfällig. Viker truppen däremot i oordning, står nederlaget för dörren.

Glöm aldrig, att ett välriktat skott är mera värt än tio avgivna på måfå. Sträva med all kraft att sätta varje kula i målet.

Under kriget mellan Tyskland och Frankrike 1870—71 hade fransmännen ett gevär, som var betydligt träffsäkrare och mera långskjutande än tyskarnas. Men de riktade oftast mindre noggrant, så att de flesta skotten ej träffade. På grund härav blevo fransmännens förluster mången gång mycket större än tyskarnas.

Olika föremåls användande som skydd vid eldgivning.Kap. VII. Trängens verksamhet i krig.

Soldatens bästa skydd är hans karbin och en väl fylld patronväska. Försumma dock aldrig att genom klokt användande av marken och dess föremål bereda ökat skydd.

Av anfallande kavalleri har soldaten till fots vanligen föga att frukta, endast han ligger stilla samt skjuter med lugn och omsorg. Viker han däremot, blir han överriden och nedsablad.

Vid en trängkolonn kan ofta vara lämpligt att med ett eller flera fordon avspärra vägen.

Från fransk-tyska kriget 1870—71 berättar chefen för en badensisk förplägnadskolonn följande om ett anfall; för vilket han var utsatt. »Trakten vimlade av friskaror, som ej försummade att anfalla förplägnadskolonnerna. Vi marscherade över O. och G. till D. i följande ordning. Först kommo 14 gula dragoner såsom spets, så mitt beridna manskap och några preussiska beridna trängsoldater, tillsammans 20 man; bakom dem red jag för att giva de därefter kommande fordonen ett regelbundet marschtempo. På första fordonet sutto 3 infanterister, vilka såsom konvalescenter skulle tillbaka till sina truppförband. Bakom min av 80 fordon bestående kolonn marscherade en andra kolonn under löjtnant W:s befäl och bakom denna ytterligare en under löjtnant H.

I byn G. stod vid vägen en hop sysslolösa fabriksarbetare, och av dem förråddes, som jag sedan fick veta, vår marsch för den på andra sidan byn befintliga friskaran.

Yägen på andra sidan G. stiger uppåt, och vägkanterna äro bevuxna med tät småskog.

Vi fortsatte marschen genom G. utan att oroas, men då spetsen nätt och jämt hunnit till en korsväg, avlossades plötsligt från ett tätt busksnår en salva, vilken ej riktades mot spetsen, som sålunda oantastad fick passera, utan mot täten av min kolonn. Tre hästar, därav trumpetarens, träffades dödligt och störtade. En underofficer, som red bredvid mig och med

vilken jag samtalade, erhöll ett skott i vardera handen; dessa voro tydligen ägnade åt mig. Jag sprang av hästen och lät hastigt svänga om det främsta fordonet, så att det kom att stå tvärs över vägen och sålunda utgjorde ett slags skydd mot fiendens eld och insyn samt hjälpte därefter den till marken störtade trumpetaren från hans häst och lät honom blåsa appell. Samtidigt befallde jag mina ryttare sitta av och ge eld på fransmännen, som ej vågade sig fram ur skogen. Som de blott besatt en sida av vägen, gjorde deras eld oss numera ingen skada, ty det tvärs över vägen svängda fordonet tog bort all utsikt för dem.

Jag antog med fullt skäl, att orsaken, varför de ej skjutit på spetsen utan på täten av kolonnen var, att de, genom att bringa oordning i densamma, önskade vinna tid tilldess förstärkning anlände, vilket ej kunde dröja länge på grund av deras väl utbildade spioneringssystem.

Sedan jag med tanke härpå bakom det främsta fordonet uppställt mitt disponibla folk, som var beväpnat med gevär, och befallt trumpetaren att blåsa »gå på marsch», störtade vi under hurrarop 'in på fienden, som gav sig i väg. Sedan en beriden ordonnans avsänts till R. för att alarmera därstädes förlagda preussiska trupper, formerade jag med mitt folk skyttelinje och gick med densamma tvärs genom skogen. Efter Va timmes marsch hörde vi

prassel i småskogen, vilket föranledde mig förmoda, att fransmännen ånyo framryckte till anfall. Så var det likväl ej. Det var de preussiska jägarna, som nu kommo till undsättning.

Olyckligtvis fingo vi ej tag i fiendens huvudstyrka, som uppskattades till ungefär 2 kompanier. Löjtnanterna W. och H. hade tillsänt mig en del av sitt folk och medelst patruller låtit genomsöka skogsvägarna samt med en del upprätthållit ordningen vid de fordon, som berövats sina kuskar. Oaktat detta befann sig dock en del av mina fordon i landsvägsdiket. Sedan ordningen blivit återställd, fortsatte vi oantastade marschen till D.»

Det är förbjudet att visa grymhet mot fientliga krigsmän eller begå onödigt våld mot värn-

lös fiende. Man får. icke döda eller såra en fiende, som giver sig fången. Från det ögonblick hans motstånd upphör, är han krigsfånge. Man har rätt att avväpna och bevaka fångar samt att sätta dem ur stånd att göra skada, men skall i övrigt behandla dem väl, dock utan att brista i vaksamhet.

-» An mindre får man inlåta sig i underhandlingar med krigsfångar.

Under Karl XII:s fälttåg 1709 blev en soldat vid Dalregementet, som var ställd att bevaka en rysk fånge, av denne till-bjuden en handfull dukater samt löfte om oflicersanställning i ryska hären, om han ville förhjälpa fången till frihet. Soldaten svarade nej och anmälde saken för sin löjtnant. Kung Karl, som fått reda på förhållandet, gav dalkarlen 30 dukater. — Samme soldat hade året förut erhållit belöning ur konungens hand för att han återtagit en fana, som ryssarna vid ett tillfälle lyckats taga från ett svenskt regemente.

168 ßlir soldaten själv tagen till fånga, får han icke under några omständigheter lämna fienden underrättelser om egen armé, såsom t. e. rörande dess styrka, tillstånd, sammansättning, marschväg osv. Den, som så gör, är en förrädare. I övrigt skall fången soldat uppföra sig hedersamt, så att han själv och den armé, han tillhör, icke må förlora i aktning.

1G5) Mot fredliga medborgare och allmän eller enskild egendom får soldaten icke förgripa sig, varken i fiendens eller eget land. Han skall, särskilt å fientligt område, icke i onödan inlåta sig i samspråk eller umgänge med okända eller misstänkta

personer. Ofta äro dessa av fienden utskickade (spioner) för att i smyg inhämta underrättelser eller för att utsprida nedslående berättelser och rykten. Sådana rykten äro vanligen uppdiktade och få icke eftersägas, utan skola genast av soldaten anmälas till befälet.

 KAP. VIII.

Hälsovård.

170 Det är soldatens plikt att sorgfälligt vårda sin hälsa. Sjukdom undvikes bäst genom frisk luft, rörelse och renlighet samt genom måttlighet i mat och dryck.

De militära övningarna äro hälsosamma, liksom idrott i allmänhet, på grund av den ofta återkommande kroppsrörelsen i det fria ocli stärka arbetsförmågan hos de värnpliktiga, vilket yrke eller sysselsättning de än hava.

171 Soldaten skall noggrant iakttaga personlig renlighet.

Han skall dagligen om morgonen samt eljest, då så ske kan, efter övning, under vilken han blivit dammig eller smutsig, tvätta ansikte, hals, händer och överliv. Armhålorna och skrevet böra ofta tvättas. Av vikt är också, att soldaten dagligen med tandborste rengör tänderna samt sköljer munnen ren.

Håret skall hållas kortklippt och dagligen kammas, huvudsvålen emellanåt grundligt tvättas.

Hela kroppen bör så ofta som möjligt rengöras genom bad, om sommaren helst i det fria, om vin-

tern i form av översköljning, dusch eller ba3tu. Badning får efter sträng kroppsrörelse icke äga rum, förrän andhämtningen och hjärtverksamheten lugnats; ej heller bör badning ske förrän en till två timmar efter intagen måltid.

Underkläderna böra ombytas minst en gån g i veckan. Strumporna skola helst ombytas dagligen samt tvättas minst en gång i veckan.

Soldaten skall taga sig till vara för all omåttlighet, särskilt för förtärandet av spritdrycker, enär dessa inverka menligt å såväl kroppens som själens verksamhet. Missbruk av tobak, vare sig till rökning, tuggning eller i form av snus, är ävenledes skadligt, särskilt under fältlivets ansträngningar.

Om soldaten känner sig sjuk, skall han anmäla detta för befälet. Veneriska åkommor skola genast anmälas, enär hemlighållandet därav kan medföra svåra följder såväl för soldaten själv som för hans omgivning.

Sjukdomen tuberkulos i lungorna eller lungsot skördar i vårt land många offer, även bland unga soldater. Sjukdomen uppstår genom smitta, vanligen på det sätt att en tuberkelsjuk person spottar på golvet, i näsdukar o. d. Sedan smittoämnet därstädes intorkat, inkommer det lätt med luftdammet i friska personers lungor, där sjukdomen sedermera utvecklar sig, om kroppen är försvagad. För att skydda sig mot denna sjukdom är det sålunda nödvändigt att härda och stärka sin kropp samt i tid aktgiva på och vårda varje även

den lindrigaste bröståkomma. Spottning å golv och i trappuppgångar är av samma orsak förbjuden och får inomhus samt i förstugor och å dylika ställen endast ske i för ändamålet befintliga spott-koppar.

175 Fötternas omsorgsfulla vård är av betydelse för soldatens krigsduglighet. De böra såvitt möjligt dagligen tvättas, helst på kvällen efter övningarnas slut, samt väl avtorkas.

Tånaglarna skola skäras eller klippas ungefär två gånger i månaden. De skäras eller avklippas rakt, ej i spets, och hörnen avtrubbas så mycket, att de ej sticka.

Förefinnas anlag för nageltrång, är det lämpligt att med en kniv skrapa naglarna längs deras mittlinje.

Strumporna skola alltid pådragas så, att de överallt ligga slätt på fötterna. Användas fotlappar, måste dessa även läggas så, att ojämnheter undvikas. Det minsta veck å strumpor eller fotlappar kan åstadkomma svåra skavsår.

176 Före och under marsch är det av särskild vikt att undvika spritdrycker ävensom födoämnen, som framkalla törst eller äro skadliga för matsmältningen, såsom omogen frukt o. d.

Yid marscher vintertiden bör soldaten vara försedd med något lämpligt, ej vattenhaltigt fettämne (exempelvis lanolin, talg eller cerat), som i händelse av stark kyla strykes på sådana kroppsdelar, som kunna utsättas för frostskada, såsom ansiktet och öronen.

Yid raster iakttages att icke lägga sig på kall eller fuktig mark, då man själv är upphettad.

Ar soldaten varm eller svettig, bör han icke dricka kallt vatten eller annan kall dryck annat än långsamt och helt litet i sänder.

177 Yid ankomsten till förläggning sort skall soldaten, om han efter marschen är upphettad, undvika häftig avkylning samt dröja med vattendrickning, tills han känner sig svalare. Hava kläderna blivit våta, böra de avtagas och torkas så fort ske kan.

Under förläggning i fält förrättas sjukvisitation i regeln 178 dels på eftermiddagen efter slutad marsch för dagen, del£ tidigt om morgonen omedelbart efter uppstigningen.

Om sjukvårdspersonal ej är till hands eller ej hinner be. fatta sig med lindrigare sjukdomsfall, bör soldaten själv

kunna avhjälpa lättare marschskador.

Skavsår mellan klinkorna förekommas bäst genom tvättning med tvål och vatten samt noggrann torkning och ingnidning med något fettämne. Om dylika skavsår redan uppstått, bör efter tvättning zinksalva med bomull användas.

Under ridning, särskilt under den första ridundervisnings-tiden eller under stark värme, uppkomma icke sällan ridsår. Innan såren bildas, uppstå sveda, rodnad och blåsor i huden. Dylika ställen skola utan dröjsmål, liksom de utvecklade såren, behandlas på samma sätt som ovan föreskrivits vid behandling av skavsår mellan klinkorna. Den största renlighet, även i avseende på underkläder, måste iakttagas, enär, om ridsåren ej hållas rena, de lätt giva upphov till ridbölder, som kräva behandling av läkare och ofta fordra lång tid för att läkas. Stundom är anledningen till ridsår att söka i hårda sömmar, kanter eller veck å kalsonger, skjorta, byxor eller sadelmundering, vilka persedlar då vid första lämpliga tillfälle måste utbytas mot andra. Såsnart soldaten förmärker, att ridsår börjar uppstå, skall han anmäla detta till sin närmaste förman.

Under strid är det av vikt att uppkomna sår 179 fortast möjligt förbindas. Varje soldat medför ett första förband, som ban själv kan anbringa, om han ej blivit alltför svårt sårad. Han kan härigenom mången gång bliva i stånd att fortsätta striden.

Förbandet består av: 2 st. bomullskompresser, 2 » gaskompresser, 1 > gasbinda med säkerhetsnål, 1 > gasomslag, samt 1 > vattentätt tygomslag.

Anvisning för första förbandets användande.

1) Förbandet framtages och lägges i beredskap.

2) Den sårade kroppsdelen avklädes, och såret blottlägges utan att därvid beröras med händerna.

3) Förbandet öppnas genom att draga i de båda röda tvg-flikarna. Det yttre omslaget avlägsnas, varefter det inre omhöljet borttages genom att avslita den sammanhållande tråden.

4) Förbandet utvecklas försiktigt, och bindan fattas med ena handen, under det att förbandets övriga delar hållas i den andra.

5) Genom att draga i bindan skiljes förbandet i två hälfter (sårtäcken), vardera med en yttersida av bomull och en innersida av gastyg. Dessa fattas i yttersidornas mitt och läggas genast på såret med gastyget närmast detsamma. Härvid iakttages, att händerna icke få beröra sårtäckenas innersidor.

6) Där tvenne närliggande mindre sår finnas, anbringas ett sårtäcke på vartdera såret. Finnes endast ett större sår, läggas båda sårtäckena bredvid varandra på såret.

7) Sårtäckena fästas stadigt medelst bindan, som vid sin inre ända är försedd med säkerhetsnål.

Om förbandet noggrant anlägges efter dessa föreskrifter och icke rubbas samt den sårade kroppsdelen hålles i stillhet, underlättas sårläkningen högst väsentligt.

Under krigen i Sydafrika och Ostasien visade det sig, att såren efter nutidens små kulor i allmänhet äro lättläkta, om de blott behandlas riktigt och i god tid.

För de sårades vård upprättas vid större strid förbandsplatser. Svårt sårade upphämtas av särskilda sjulibärare.

Sårad, som kan gå eller rida låügsamt, skall, därest han ej längre kan deltaga i striden, själv

begiva sig till sjukvårdspersonalen eller förbandsplatsen.

Sårad, som icke kan lämna sin plats, bör söka göra sig bemärkt av sjukbärarna genom rop eller genom att upphänga klädespersedlar o. d., så att sjukbärarna hava lätt att finna honom.

Hästen.

1S1 Vid trängen användes hästen dels till ridning, dels till körning. På varje trängkompani finnes ett visst antal stamhästar. Vid en del övningar användes dessutom lejda hästar, som av sina ägare uthyras mot viss i kontrakt fastställd ersättning.

Hästens kroppsdelar och hovbeslaget.

182 Hästens kropp indelas i framdel, mellandel och bakdel.

Till framdelen höra: huvudet, halsen, manken, bringan, främre delen av bröstet och frambenen.

Till mellandelen höra: ryggen, ländpartiet, flankerna, bröstets sidoytor, sadelgjordsstaden och buken.

Till bakdelen höra: korset, höftknölarna, svansen, bär-bensknölarna och bakbenen.

183 Med tecken förstår man medfödda vita fläckar eller delar på hästen. De vanligaste tecknen äro:

Stjärn......en vit fläck i pannan.

Snopp......» » » på överläppen.

Bläs.......> > strimma från pannan till överläppen.

Vit krona {kota) . när kronan (kotan) är vit.

Halvstrumpa . . Inär den vita färgen går npp på halva eller

Helstrumpa . . . f hela skenbenet.

Hoven består av inre känsliga delar och ett yttre känslolöst omhölje, hornhoven.

Hovens inre delar.

Tf.ll hovens inre delar höra en del ben. senor och brosk samt ett blodrikt och mycket känsligt, tunt laget, benämnt kötthov, som bekläder nämnda delar.

Kötthoven tjänar dels att bilda hornhoven, dels att sammanbinda denna med underliggande delar.

Genomskärning av hästens fot.

Hornhoven.

Hovens yttre delar.

Hovens yttre delar eller hornhoven utgöras av hornväggen med hörnstöden, hornsulan samt hornstrålen med horn-hallarna.

Hornväggen delas i tåvägg, sidoväggar — yttre och inre — och traktväggar — yttre och inre. Dess yta skall på en regelmässigt formad hov hava ett mattglänsande utseende och vara utan sprickor, fåror eller upphöjningar. Tåväggen bör bilda en halv rät vinkel mot markens yta, men traktväggarna stå lodrätt mot densamma.

Hörnstöden, som bilda fortsättning av traktväggarna, äro av betydelse för hovens utvidgning och sammandragning, när hästen är i rörelse, och bidraga till, att steget blir mera fjädrande.

Hornsulan bör vara väl urholkad, fast och stark samt genom »vita linjen» utan avbrott förenad med hornväggen.

Hornstrålen bör vara frisk, stor och mjuk för att fylla sitt ändamål att tjäna såsom en trampputa och ett skydd för hovens inre delar.

För att skydda hoven mot avnötning och giva hästen ett säkert markfäste användes hovbeslag.

Verktygen för utförandet av skoningen äro durk-slag, hammare, hovklinga, hovkniv, hovtång, nit-

Framtko (markyta).

Arméns hästsko.

Baksko (hovyta).

järn och rasp. De medföras i för dem avsedda väskor, 1 sats i varje.

1S7 Det för armén anbefallda hovbeslaget består av hästsko och söm, vartill komma skärpningsmedel.

Soldaten skall lära sig att förstå, om liovbesla-get är rätt anbringat, ocli själv kunna fästa och skärpa detsamma.

Av arméns hästsko finnas 9 storlekar, varav n:r 1 är den minsta; n:r 3—6 äro de för flertalet hästar bäst passande. Av varje nummer finnas olika skor för fram- och bakfötterna. Hästskorna äro i allmänhet gjorda av mjukt järn.

Skorna böra omsorgsfullt passas till hovarna, så att sömhålen komma mitt för vita linjen.

Soldaten är skyldig att känna det skonummer, som passar för de hästar han kör eller den häst han rider.

Sömhål böra vara uppslagna endast i den främre hälften av skon. I traktväggarna få nämligen ej några söm sättas, enär de där skulle kunna hindra hovens fria utvidgning och sammandragning.

Falsens ändamål är att skydda sömhuvudena; den skall hava ett sådant läge, att sömhålen i den tillpassade skon komma mitt över vita linjen.

Tåkappan tjänar till att giva skon ett stadigare läge.

Sömmen skola passa till den sko, som användes, så att huvudet jämt fyller försänkningen och klingan sömhålet. Tre nummer användas, av vilka n:r 6 för sko n:r 1—3, n:r 7 för 4—6 och n:r 8 för 7—9.

Svicken, sömspetsens ena sidoyta, är sluttande, för att spetsen vid inslagningen skall tvingas snett utåt genom hornväggen.

Nitbroddar.

Hug g söm.

1<S9 Skärpningsmedel äro dels nitbroddar, dels hugg-söm (broddar).

Nitbrodden användes i de flesta fall vid beslagets skärpning; den är lindrigt krökt, och brodd-huvudet är antingen skarpt eller stumt.

I stället för nitbroddar användas i särskilt därför avsedda skor fasta skruv- eller kilhakar, vilka dock ej för arméns hästar äro anbefallda.

Huggsöm hava samma storlek som söm, men skarpt, härdat huvud. De kallas även broddar och begagnas endast till nödfallsskärpning i tådelen, om skon skulle vara så sliten, att hålen för nit-

broddar äro borta; vid upprepade ombyten sönder-spika de, i olikhet mot nitbroddar, hornväggen.

Hovbeslaget bör omläggas eller förnyas senast 190 efter 4—5 veckor, enär efter denna tid hoven tillväxt eller det gamla beslaget förslitits.

Skoningen.

Fötternas upptagande. Såväl vid skoningen som särskilt 191 vid fötternas upptagande måste hästen behandlas med vänlighet, varsamhet och tålamod och endast i nödfall må strängare åtgärder, såsom bremsning, längre ryggning och dylikt vidtagas för att betvinga honom.

Då lämpligt utrymme under tak (skostall) saknas, väljes för skoningens utförande helst en öppen, jämn och stenfri plats invid en vägg, i vilken en bindskruv eller dylikt kan fästas. Unga, livliga och oroliga eller ondsinta hästar böra dock hållas med träns eller kapson.

Fötterna kunna upptagas och hållas av cn särskild person, men denna förrättning bör i allmänhet utföras av den skoende, som måste äga nöjaktig färdighet däri.

Vid upptagande av t. ex. vänstra framfoten går man tillväga sålunda. Man ställer sig med högra sidan intill hästens bröstvägg bakom bogen, lägger högra handen på ryggkammen, stryker med vänstra handen stadigt nedåt frambenet till kotleden, där skenbenet omfattas; med axeln tryckes därefter tyngen över på högra benet och det vänstra upplyftes; sedan fattar man tån med högra handen och vänder sig om, under det att vänstra handen lägges upp på mankammen. Står hästen nu lugnt, fattar man med vänstra handen om hans skenben och för hans fot under sitt vänstra lår. Högra handen griper därvid genast om hoven och drager fram hästens ben. Upptagaren omfattar detta med sina lår ovanför knäna, och där kvarhålles foten under skoningen.

Skall medhjälpare hålla upp. sker upptagningen på enahanda sätt, men foten föres ej under låret, utan båda händerna omfatta kotan, och hästens knä stödes mot upptagarens vänstra lår. För att hindra hästen att rycka till sig benet fattar man hoven och håller den stadigt, men så, att hästen ej får stöd av densamma.

Skall hästens vänstra bakfot upptagas, intager man ställning mod vänstra sidan intill hästens vänstra flank, lägger vänstra handen på hans höft och för den högra nedåt på bakre ytan av låret, skänken och skenbenet till kotleden, där benet omfattas bakifrån av hela handen med tummen hållen intill pekfingret. Därefter trycker man hästens kroppstyngd över på den motsatta foten, och samtidigt drager man med högra handen vänstra bakfoten framåt och uppåt. Sedan fattar man om skenbenet med vänsta handen inifrån och ovanför den högra samt håller benet med denna hand, tilldess man med den högra fattat ett raskt tag i hoven med tummen på sulan och övriga fingrar på tå-väggen. Man lägger nu vänstra handen ånyo på höften och ställer sig rak samt trycker ihop kotleden och hasleden. När man märker, att hästen villigt släpper till foten, för man sitt vänstra ben inunder densamma, så att den kommer att ligga på låret, och tager ut steget med benet, då hästens fot föres bakåt.

Skall medhjälpare hålla upp, fattar han, efter att förut hava upptagit foten på sätt ovan är nämnt, med båda händerna om kotan och håller foten stadigt stödd mot låret. Det högra benet ställes något tillbaka.

Vill hästen rycka åt sig foten, fattar man med högra handen ögonblickligen om tåleden och för benet, starkt böjt i hasen, under hästen, mot vars vänstra höft man söker stöd med vänstra handen. Benet bör ej nedsläppas, förrän hästen villigt ger efter.

Fötterna på högra sidan upptagas och hållas i överensstämmelse med dem på den vänstra varvid vänstra handen börjar upptagandet. Då fram- eller bakfot hålles upp, får benet ej sträckas utåt, emedan detta smärtar och oroar hästen.

Skornas fråntagande. Sedan man sett huru hästen rör sig, samt undersökt hovarna och skoningen, för att kunna rätta möjligen befintliga fel, borttagas de gamla skorna. Härvid tillgår så att sömnitarna sorgfälligt böjas upp eller avhuggas med hammaren och hovklingan. Därefter brytes skon försiktigt från hoven med tången, så att sömmen lossna och kunna uttagas det ena efter det andra. Att våldsamt lösrycka skon kan skada hoven.

Alla avbrutna i hoven kvarsittande söm avlägsnas.

Hovens avverkning har till ändamål att bortskaffa det överflödiga hornet, som i följd av beslaget ej kunnat avnötas. Av sulan och strålen borttages endast det lossnande hornet; av bärranden bortskäres så mycket, att den kommer i höjd med sulans yttre kant.

Förrättar soldaten själv skoningen, får han endast avjämna bärranden, så att den överallt vilar med samma tryck mot skon.

Skons tillpassning. Skon skall omsorgsfullt tillpassas efter hoven och ej tvärtom. Skon passar, när dess yttre kant följer hovens yttre kant och skon överallt sluter till bärranden; vid trakterna böra dock skoarmarnas yttre kant och ändar skjuta 3—4 mm. utanför och bakom hovväggen i och för hovens tillväxt samt utvidgning, när den sättes i marken.

Skon får ej brännas in i hoven.

Skons fästande. Sedan något horn borttagits i tån för tåkappan samt skon blivit pålagd, inslås med försiktiga slag sömmen först i tåsömhålen och därefter i de övriga under iakttagande av:

att svicken vändes inåt hoven;

att sömmen ansättas i »vita linjen»;

att sömmen inslås omväxlande på inre och yttre sidan, så att icke skon vrides;

att sömspetsarna komma ut 2,5—3 cm. högt på hornväggen, högre i tån än på sidorna;

att den utkomna sömspetsen genast krökes mot skon till, så att den ej kan skada; samt

att sömmet genast utdrages, om hästen genom oro visar, att han genom detsamma sårats (sömstuckits).

llK) Sömmens nitande. Sedan alla sömmen inslagits, tilldragas de varligt med hammare och nitjärn samt avklippas 3 mm. från väggen, varefter nitarna böjas och nedslås mot väggen.

197 Hovens avputsning består i avraspning av ntstående kanter av bärranden och i avfilning av sömnitar. Till slut tillslås tåkappan över tåspetsen med lätta hammarslag.

Tvärsnitt genom en skodd hov.

198 Beslagets skärpning med nitbroddar. Före brodd-ningen borttages en liten del av hovens nedre kant över broddhålet med en kniv, tor att ej hovväggen skall spräckas. Om broddhålet fyllts med grus, upprensas det först omsorgsfullt med ett durkslag, ett söm e. d., varefter broddén insättes och indrives med ett par kraftiga slag, varvid nitjärnet hålles mot broddspetsen, som varsamt böjes över skokanten och med lätta slag slås ned mot skoranden, under det att nitjärnet eller annat hårt föremål hålles på broddhuvudet för att hindra broddén att lossna.

Yid borttagande av utsliten brodd uträtas niten, varefter genom slag på densamma broddén utdrives eller utdrages med tången.

Stum nitbrodd begagnas på inre skoarmen, enär hästen skulle kunna skada sig med en skarp brodd därstädes; vid snö är skärpning enbart med stumma nitbroddar tillräcklig.

Beslagets skärpning med huggsöm (broddar) begagnas tillfälligtvis samt då beslaget är så slitet, att nitbroddar ej kunna användas i tån. I tån uttagas de två sömmen, och i deras ställe inslås huggsömmen, vilkas klingor nitas som ett vanligt söm; huggsömmet bör alltid insättas i samma hål som det uttagna sömmet.

De fordonet eller hästen medföljande reserv-hästskorna bör soldaten, såfort sig göra låter, hos närmaste hovslagare få avpassade och riktade, fram- och bakskor var för sig, så att de vid behov genast kunna användas på den häst, för vilken de äro avsedda.

Hästens vanligaste sjukdomar ocli åkommor.

Inre sjukdomar äro sådana, som hava sitt säte i inre delar, och visa sig i allmänhet genom nedslagenhet, slö blick, ringa foderlust, stripig hårrem och i svårare fall förhöjd kroppsvärme {feber) samt ökad hjärtverksamhet ocli andning, I friskt tillstånd äro hjärtslagen, hörbara bakom vänstra armbågen, 36— 40 och andedragen 9 i minuten.

Katarr i näsa eller hals visar sig genom flytning ur näsan eller ömhet omkring strupens övre del (halskatarr) och förorsakas av smitta, förkylning eller oren luft i stallet. Förkylning kan uppstå, om hästen efter stark rörelse får dricka kallt vatten eller stå i blåsig eller kall luft.

Kvarka är en smittosam sjukdom, som visar sig genom flytning ur näsborrarna, hosta och stark ömmande svullnad i käftgropen.

Sjuka hästar avskiljas från friska; särskild vikt lägges vid att de senare ej fodras ur tornistrar, som använts av sjuk häst.

Lungröta visar sig i feber, hosta och påskyndad andning samt mattighet och upphörd foderlust; den förorsakas av smittämne och angriper vanligen ett större antal hästar samtidigt. Första tecknen äro slapphet och motvilja att äta havre.

204 Kolik är en hos hästen vanlig sjukdom, som kan sluta med döden; den visar sig i stor oro, som giver sig till känna däri, att hästen skrapar med framfötterna, sparkar, ser åt buken och vill lägga sig eller intaga en sträckt ställning. Den uppstår antingen till följd av otjänligt foder, såsom färsk klöver, rågmjöl i stor mängd, mögligt hö, unken havre, eller ock av förkylning eller väderspända tarmar lios krubbitare. Hästen föres ut på en mjuk plats, där han ej skadas, om han skulle kasta sig, vilket man dock, om möjligt, bör söka förekomma. I flanken slås terpentin, varefter en man på varje sida gnider hästen med hårda halmviskor omkring 15 minuter. En hopvikt filt, fasthållen av 2—3 gjordar, lägges under buken; en filt utbredes över njurtrakten.

Hästen ledes därefter i skritt, tilldess han blivit lugn, då han insättes och erhåller litet vatten och hö.

Förmärkes fall av kolik igångsättes genast behandlingen ocli vederbörande befäl underrättas om förhållandet.

205 Krubbitare böra fodras på golvet och bindas så, att de ej kunna åtkomma något hårt föremål att trycka tänderna mot; enär ovanan kan smitta, böra krubbitare om möjligt ställas för sig.

Yttre åkommor.

20<) Sår kunna vara skurna, krossade, stick- eller skottsår. För att stilla blödningen pålägges ett kallt omslag, helst med is eller snö. Är blodflödet starkt, användes även s. k. kompress, bestående av en hårt hopvecklad kudde av bomull eller tyg, som hålles fasttryckt mot såret med en binda eller rem.

Vid behandling av sår måste den största renlighet iakttagas; såret får ej vidröras med händerna.

Sadel-(sel-)tryck eller sadel-(sel-)brott uppkomma genom felaktig sits, veck på filten eller vårdslös sadling eller selning. Vid behandlingen skall orsaken först undanröjas. Måste hästen fortfarande begagnas, bör tryck på det skadade stället undvikas och trycket eller brottet smöiyas med sårsalva. Begagnas ej hästen, pålägges kallt eller våtvär-mande omslag eller i nödfall en fuktig grästorva med gräset nedåt, fasthållen av en filtgjord.

Vid ömhet (brott) å mankammen anbringas man-kamsskyddare å lokorna.

Krosskada orsakas av stötar, sparkar eller ihållande tryck. Det skadade stället begjutes ofta med kallt vatten eller pålägges binda eller omslag, som flitigt avkyles med iskallt vatten eller snö. När hetta eller svullnad avtagit, pålägges våtvärmande omslag.

Gallor äro mjuka upphöjningar vid kot- och hasleder, vilka i allmänhet äro ofarliga; bliva de hårda, kan hälta uppstå.

Mugg är en inflammation i huden å kotleden, som visar sig i svullnad och ömhet och därefter i sprickor och vargörande sår. Den orsakas av smuts och väta samt behandlas med blyvattenomslag.

Böjseneinflammationen (senklapp) är en försträckning av böjsenan, vanligen på frambenen, varigenom denna bliver varm och svullen. Åkomman kräver fullkomlig stillhet; i början användas kalla eller våtvärmande omslag.

Overben äro hårda knutar på frambenens skenben, som förorsakas av slag eller försträckningar. De äro i allmänhet ofarliga.

Spätt är en långsamt förlöpande inflammation i hasleden,

vanligen i den undre, inre delen, varest uppstår en uppdrivning av benen eller s. k. spattknöl. Härav framkallas hälta, som framträder mest vid de första stegen eller efter det benet hållits upplyftad men kan helt och hållet försvinna, då rörelsen pågått en stund.

Orsaken är överansträngning jämte felaktig byggnad av leden. Sjukdomen är vanligen obotlig.

214 Inflammation i hoven åtföljer de flesta åkommor i denna kroppsdel, såsom stengalla, sömstick m. m. Den visar sig genom hälta, hetta i hoven samt smärta vid tryck eller slag på densamma. Skon fråntages, och anledningen efterses; för att minska inflammationen omviras hoven med blånor eller säckväv, som ofta begjutas med kallt vatten, eller ock ställes hästen med hoven i kallt vatten.

215 Fång är en särskild form av inflammation, vanligen i båda framhovarna, men stundom även i bakhovarna. Denna sjukdom är mycket smärtsam, och hästen förhåller sig i början nästan som vid kolik, ligger mycket, är orolig, ser åt sidorna osv. Vid rörelse iakttages genast, att hästen knappast vågar stöda på fram-fötterna, varför de hållas långt framsträckta, under det att bakfötterna ställas under kroppen för att kunna uppbära största delen av kroppstyngden. Sjukdomen slutar stundom med döden. Eljest bliva hovarna vanligen missbildade.

Orsaken är oftast överansträngning. Särskilt äro feta hästar mera mottagliga för denna sjukdom.

Djuret bör genast bringas i stillhet och erhålla en mjuk bädd, om det ej kan stå. Hovarna behandlas så, soin i mom. 214 sägs. Övrig behandling överlämnas åt veterinären.

216 Stengalla uppkommer av genom tryck eller stöt förorsakad bristning i köttsulans bakre del. Hornet blir rött av blodet; stundom uppstår bulnad.

217 Strålröta är ett sönderfallande av hornstrålen och igenkännes genom en illaluktande vargöring i strålfårorna; den förorsakas av att urindränkt gödsel fått hopa sig längre tid i strålen, varför största renlighet är av nöden.

218 Sömstick och sömtryck uppstå, om sömmet vid inslagning tränger in i eller trycker på hovens inre, känsliga delar, vilket

sker om svicken blivit vänd utåt i stället för inåt eller sömmet inslagits innanför »vita linjen», Sömmet utdrages genast och kalla omslag begagnas, om hästen haltar.

Spiktramp uppstår av främmande kroppars inträngande i hoven, vanligen i bakhovarnas strålfåror.

Den främmande kroppen bör genast avlägsnas och skadan behandlas av veterinär.

Hovspricka är en bristning längs fibrerna i hoven; horn-klyft är en bristning tvärs över hovväggen. Det förra är farligast, synnerligast om sprickan sträcker sig från kronrand till bärrand eller går in till köttväggen.

Strykning. En häst säges »stryka sig», när han ander trav slår ena benets sko mot insidan av det andra benets skenben eller kotled, varav svullnad eller sår uppstå. Orsaken är vanligen, att skorna skjuta för mycket ut på inre sidan, att hästen är slapp eller har felaktiga benrörelser. Benet kan skyddas med strykkappa eller linda.

Hästförbandet består av bomull och gastyg i omslag av vaxdulc.

Det är avsett till förbindning av sår i krig.

Sedan såret blivit tvättat med en del av bomullen, doppad i rent vatten täckes såret med ett avrivet 15—20 cm. brett stycke av gastyget, flera gånger sammanlagt. Över detta lägges ett stort stycke bomull. Omslaget fasthålles på benen med 1—2 breda gasbindor, som tillknytas; vid sår på bålen användes därvid filt-gj orden.

Hästens skötsel.

På hästens omsorgsfulla vård beror dess tjänst-barhet och uthållighet och på dessa egenskaper trängens brukbarhet och förmåga att helt fylla sin uppgift.

Soldaten skall därför med yttersta omsorg vårda åt honom anförtrodd häst. Han får ej tänka på egen föda och vila, förrän han ägnat hästen den nödiga skötseln, och skall under körning och ridning, så mycket tjänsten det tillåter, spara hästens krafter.

Soldaten skall ej allenast nogsamt följa de föreskrifter, som vid varje tillfälle givas honom för hästens skötsel och vård, utan han skall även genom hågkomsten av dessa föreskrifter och egen eftertanke förstå att på egen hand väl sköta den häst, som blivit honom anförtrodd. Sjuknar hästen, skall soldaten genast därom göra vederbörlig anmälan.

224 Soldaten skall känna åt honom anförtrodda hästars nummer {namn), färg, tecken, kön och ålder samt när de senast skoddes. Han skall göra sig förtrogen med deras egenskaper och sinnesart samt därefter rätta sin behandling. God behandling utövar nämligen det fördelaktigaste inflytande på hästens trevnad och läraktighet, då däremot dålig behandling gör honom våldsam, okynnig och svårhanterlig.

225 Utom genom god behandling samt tillräcklig och lämplig rörelse bibehållas hästens hälsa och krafter genom regelbunden vattning och fodring samt noggrann rykt.

226 Hästens natur är att röra sig och ej att under längre tid stå stilla. Det är därför av största vikt för hästens välbefinnande, att han dagligen erhåller lämplig rörelse.

Vattning bör under vanliga förhållanden ske 3 227 gånger om dagen på bestämda tider. Vatten bör i allmänhet givas före fodringen, ej efter densamma, och är detta särskilt av vikt, då havrefoder gives.

Vatten bör icke givas för kallt. Finnes ej annat än mycket kallt vatten att tillgå, kan dess skadliga inverkan undvikas eller förmildras genom att man kastar något hö eller halm i ämbaret. Hästen tvingas därigenom att i små portioner uppsuga vattnet.

Hästen bör i allmänhet ej föras eller ridas till och från vattning i hastigare takt än skritt.

När hästen kommer in efter ansträngande körning eller ritt, får han ej vattnas, så länge han ännu är varm och andedräkten mer än vanligt hastig.

Under marscher och i krig är det ofta lämpligt 228 att, under hästens dagsarbete och utan samband med någon fodring, vattna en eller flera gånger, när tillfälle erbjuder sig, ty man vet i regeln ej, när man nästa gång kan få giva hästen vatten» och han blir städse genom vattning upplivad och, i synnerhet under stark värme, i stånd till större kraftutveckling. Vid dessa vattningar gör det ingenting, om hästen är varm, blott han ej får dricka för mycket och marschen genast fortsättes, så att han efteråt ej får stå och bliva kall. För att förekomma att hästen dricker för häftigt, bör i allmänhet bettet kvarligga i munnen.

229 Hästen utfodras under vanliga förhållanden med havre, hö och halm (hackelse).

Under fältmässiga förhållanden kan havren helt och hållet eller delvis ersättas av hästbröd, vars näringsvärde är närapå dubbelt så stort som samma vikt havre.

Före varje fodring iakttages, att krubbor och häckar väl rensas från kvarliggande foderrester, att höet omskakas samt att havren och hackeisen väl blandas. Ar havren mycket dammig, fuktas den före utfodringen. Användes hästbröd, böra kakorna sönderbrytas. Vid fodring med tornister iakttages, att denna stundom, allteftersom hästen ätit upp en del av fodret, behöver omspännas, så att hästen ej nödgas söka stöd för tornisterns botten, varken mot marken, mot andra hästar eller mot några andra föremål. Såsnart hela fodret är uppätet, avtages tornistern.

Märker soldaten, att hästen ej vill dricka, ej äter upp sitt foder eller ej kan smälta havren, göres därom genast vederbörlig anmälan.

230 Havrefoder gives i allmänhet 3 gånger dagligen med det största fodret, t. e. halva rationen, sedan hästen slutat sitt arbete för dagen. Äter en häst dåligt, fördelas havren i flera mindre foder.

231 En mindre del av hörationen gives i allmänhet såsom första foder och större delen som nattfoder under det att halmrationen huvudsakligen åtgår till strö.

23',J Hästarna få ej vara så långt bundna, att de kunna äta upp fodret för varandra.

På det hästen må kunna ordentligt förtära havrefodret, får han ej ryktas eller på annat sätt störas, när han äter detsamma, samt bör därefter lämnas tid att i lugn smälta födan.

Morgonfodret bör i allmänhet givas 2 till 2x/2 233 timmar före uppbrottet. Om hästen anstränges omedelbart efter det han ätit upp sitt foder, kan han nämligen ej tillgodogöra sig desamma, varför det ej heller är lämpligt att under marscher och därmed jämförliga förhållanden fodra förr, än hästens arbete för dagen är slut.

Efter ansträngande körning eller ritt bör hästen ej fodras med havre, så länge andedräkten är hastigare än vanligt.

Rykten har till ändamål att hålla hästen ren 234 samt att åstadkomma fri och obehindrad hudiit-dunstning, varigenom hästens blodomlopp och hälsa befordras.

Hästen bör erhålla skötsel minst tvenne gånger om dagen.

Skötseln på morgonen har i allmänhet till ändamål att göra hästen torr och ren. Den egentliga skötseln, åt vilken stor omsorg måste ägnas, utföres helst omedelbart efter det hästen avslutat sitt arbete för dagen.

Vid hästskötseln anvädas ryktborste, skrapa, halm 235 och hovkrats.

Ryktborsten föres i allmänhet endast längs med 236 håren samt med jämn och så avpassad tryckning,

att den tager intill roten av desamma, varför den användes med lättare hand på finhåriga hästar än på grovhåriga. Soldaten bör under rykten stå på något avstånd från hästen för att taga sin kroppstyngd till hjälp, då borsten skall tryckas intill hårrötterna. Ryktborsten föres så långt armen räcker i riktning av sin bredd utom vid borstning av bringa, ben och flanker. Efter ett eller flera borsttag avstrykes den på skrapan. På hästens högra sida föres ryktborsten av högra handen och på den vänstra av vänstra handen.

237 Slirapan användes uteslutande till att ur rykt-borsten avlägsna stövet.

238 Halm, som användes vid hästskötseln, bör vara torr och ren samt hållas antingen löst hopviken i händerna eller ock hop vriden till en s. k. halmviska. Vid gnidning föres halmen med långa tag med och snett mot håren. Där hästen är smutsig torkas endast med håren, ty i annat fall gnides smutsen in mellan håren.

239 Hovkratsen användes till att ur hovarna borttaga sten, sand och smuts.

240 Hästskötseln börjar med, att hästen med halm gnides torr samt befrias från den mesta smutsen.

Därpå vidtager rykt med borste, och skall soldaten därunder ihågkomma att särskilt med största varsamhet behandla hästens huvud. Kring ögonen och i näsborrarna sittande smuts borttages med en fuktig svamp, linnetrasa eller med fingrarna.

241 Till sist rensas hovarna noga med hovkratsen samt tvättas omsorgsfullt

En del hästar, i synnerhet unga och finhåriga, äro ofta oroliga under rykten. Sådana hästar böra behandlas med allvar och tålamod, framför allt utan rädsla. Karlen bör alltid med lugn tilltala hästen, då han går upp ti.ll honom i spiltan. Smyger han sig upp, kan den lugnaste bäst bliva rädd och slå.

Vid varje hästskötsel böra hästens alla delar, 242 synnerligast ögon, näsborrar, manke, rygg, ben, hasleder och hovbeslag samt, då bästen använts till körning, även bogarna noga besiktigas. Märker soldaten, att hästen erhållit någon yttre skada, visar sig orolig, ej äter eller dricker, kastar sig, hostar eller visar andra sjukdomstecken, göres genast behörig anmälan.

Så ofta vädret det tillåter och en damm fri och 243 för blåst tämligen skyddad plats finnes att tillgå, bör hästen ryktas ute. Under den varma årstiden kan ibland eftermiddagsrykten ersättas med tvättning av hela hästens kropp eller ock med s. k. svängning (bad i öppna sjön).

Efter slutad övning avbetslas och bindes hästen, 044 varefter sadeln (selen) avtages. Om hästen är varm och ej genast kan erhålla fullständig skötsel, vändes filten och får kvarligga på hästryggen, fastspänd med filtgjorden. Om möjligt gnidas dock benen, särskilt karlederna, torra med halm, ögon och näsborrar tvättas och avtorkas, varjämte hovarna rensas med hovkrats. Filten kan avtagas 15 till 45 min. efter inryckningen, be-

roende på hur varm hästen varit, varefter han skötes.

245 Om tid eller andra omständigheter ej tillåta, att rykt och skötsel av hästen kan försiggå på sätt nu föreskrivits, bör soldaten dock alltid tillse, att på draghästar lokstaden och på ridhästar sadel-staden bliva omsorgsfullt skötta, ty, om så ej sker, uppstå lätt tryckskador å dessa ställen.

246 Vid bivackering bör särskild uppmärksamhet ägnas åt, att hästarnas karleder väl rengöras, så att mugg undvikes.

247 Efter varje övning skall soldaten noga efterse horbeslaget, tillse om hästen blivit tryckt eller skavd samt känna efter, om ben eller senor äro onaturligt varma. Särskilt efter större ansträngning skola dessa senare grundligt gnidas med händerna för att hindra svullnader.

218 Om hästen är varm eller svettig (våt), när han efter slutad övning kommer in i stallet, skola vid oblid väderlek fönster och dörrar stängas, men kunna åter öppnas, när han blivit torr.

Stallet.

249 Hästen liksom människan kräver för sitt välbefinnande frisk luft.

På den grund skall stallet omsorgsfullt vädras samt hållas väl rent. Varma stall med kvav och instängd luft föranleda sjukdomar. Under den blidare årstiden bör därför värmen i stallet hållas i det närmaste lika med den yttre luftens och under vintern ej högre än 6—8 grader.

Luftväxling sker genom att hålla fönster, som äro belägna från vindsidan, öppna och genom i taket eller väggarna anbragta vädertrummor eller ventiler. Starkt drag bör dock undvikas, särskilt om någon häst är våt eller svettig.

Under den varma årstiden verkställes stallets vädring lämpligast genom att öppna alla dörrar och fönster, när hästarna icke äro inne.

På stallets renhållning beror till en stor del 250 luftens beskaffenhet därstädes, varför spiltor och gångar skola hållas rena, gödsel och urin genast avlägsnas samt damm och spindelväv bortsopas.

Krubbor och häckar skola dagligen rengöras.

Vattenkar och hinkar skola hållas väl rena.

Strö användes för att göra hästens spiltplats 251 mjuk och torr. Härtill lämpar sig halm bäst; stundom användes sågspån, torvströ osv. Av strö inlägges i spiltan

antingen en mindre mängd, som dagligen uttages, rensas och torkas, helst ute, när vädret det tilllåter, samt uppblandas med något ny halm,

eller ock på en gång ett tjockt lager, som med erforderligt underhåll får kvarligga en längre tid.

Det senare sättet kallas att lägga bäddar och 252 erbjuder fördelen av att hästen hela dagen får stå på ett mjukt och dragfritt underlag och har en färdig bädd, om han vill lägga sig. Därtill åtgår även mindre halm och arbete än vid det

dagliga ombytet av strö, men bäddar fordra en noggrann tillsyn under hela dagen.

För att uppsuga och binda urinen och sålunda hålla bädden torr inlägges med fördel i bakre delen av spiltan ett underlag av torvströ eller annat ämne med liknande egenskaper.

253 Till en bädd användas 50—60 kg. halm, jämnt utbredd i spiltan, eller lägges först ett lager av torvströ, omkring 25 kg., och däruppå halm. Fördelaktigt är att använda långhalm, som ej är sön-dertröskad eller hopgyttrad. Halmen bör i spiltans bakre del, särskilt i de undre lagren, läggas efter spiltans längdriktning, men i den främre delen däremot korsvis. Bakom spiltan bör ett tvärträ (omkring 10 cm. tjockt) inläggas, som bildar ett stadigt stöd för bäddens bakre kant. På samma sätt bör förfaras på långsidan av en spilta bredvid en dylik utan bädd. Halmen, som först, då den är löst utbredd, bildar ett lager av ungefär 70 cm. tjocklek, måste sedan väl tilltrampas, så att bädden är fast och jämn, innan den användes.

Bäddarna böra omläggas två à tre gånger om året, varvid spiltorna och hela stallet noggrant rengöras och desinficeras med lysol eller annat lämpligt desinfektionsämne.

För bäddens underhåll iakttages: att all fast spillning genast skall borttagas (bäst med kratta och korg), utan att därvid någon halm får medfölja eller bädden på något sätt upprives;

att bäddarna ofta jämnas och möjligen uppkomna ojämnheter fullpackas med halm; samt

att den lösa, nedsmutsade halmen lägges framtill, för att förekomma att hästen äter upp för mycket av bädden, och den torra, nya balitill i spiltan.

Av största vikt är att spillningen icke nedtrampas utan genast avlägsnas ur bädden, eljest förvandlas denna snart till en stinkande gödselhög, farlig för hästens välbefinnande i allmänhet och särskilt för hans hovar. Förruttnelseämnen intränga i dessa och åstadkomma hovsjukdomar och upplösning av hornet, så att skorna lätt tappas, varav följer benägenhet för andra benskador.

Varje soldat skall därför, så snart han kommer in i stallet, tillse, att bädden för häst, som han vårdar, är i bästa skick, avlägsna gödsel, lägga halmen tillrätta osv.

Han skall sätta en heder i att på allt sätt väl sköta den häst, som är honom anförtrodd. Därtill hör att hålla bädden i ordning, ty detta är en förutsättning för hästens välbefinnande och trevnad.

Stallvaktens skyldigheter.

Närmaste ansvaret för stallets vädring och renhållning åligger stallvakten. Stallvakten åligger dessutom: att vid

behov biträda vid selning och sadling; att sköta bäddarna, om sådana finnas; att biträda vid vattning, fodring och krubbor-nas rengöring; samt

att vårda sjuka hästar enligt givna bestämmelser.

Under natten skall stallvakten förhålla sig tyst för att ej störa hästarnas vila och tillåtes dess passfria del att med kläderna på sova å anvisad plats i stallet. I allmänhet är en man av stallvakten avdelad till stallpost.

256 Stallposten åligger att tillse:

att hästarna ej slåss, slita och snärja sig eller på annat sätt skadas samt att de om dagen äro bundna så kort, att de ej kunna nå varandra, och om natten så långt, att de bekvämt kunna lägga sig; att grimmorna äro lagom åtspända; att, om filtar användas, de äro ordentligt pålagda och av hästarna ej sönderslitas;

att ingen obehörig ingår i stallet; att ej någon eldfara uppstår och att ingen ingår i stallet med tänd cigarr, cigarrett, pipa eller bart brinnande ljus;

att stallets dörrar äro stängda den tid sådant anbefalles;

att genast borttaga den fasta spill ningen; samt att genast rapportera till stallvaktsbefälhavaren, om någon häst skadats eller blivit sjuk.

I övrigt ställa sig stallvakt och stallposter till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som finnas genom kårinstruktionen fastställda eller eljest i stallet anslagna.

257 Vid förläggning i läger, kvarter eller bivack ordnas stall tjänsten på liknande sätt efter de sär-

skilda bestämmelser, som av vederbörande befälhavare utfärdas.

Före ilastning på järnväg böra åtgärder vidtagas för att på lämpligt sätt skydda hästens svans mot nötning, varjämte broddar böra urtagas.

 KAP. X.

Trängmaterielen, dess vård och dess tillfälliga lagning.

ßidpersedlar.

259 Av sadlar användes för närvarande vid trängen dels sadlar m/1900, dels sadlar av äldre modell.

Sadelns m/1900 huvuddelar synas av figurerna å närmast följande sidor.

260 Till sadelmunderingen hör även hästfilt.

Ett spänne på sadelmunderingen, selarna m. m. dylikt benämnes sölja, och den rem, vari den sitter fäst, kallas söljstycke. Stropp är en rem, som är försedd med hål för söljans tagg och spännes vid ett söljstycke. Slejf är den läderögla, varigenom en stropp trädes.

261 Betslet utgöres av bridonggrimma och stångbetsel. JBridong g rimmans och stångbetslets olika delar

synas av figurerna å sid. 145.

Annspannspersedlar.

262 Av selar användas för närvarande vid trängen två slag, lokselar och bröstselar.

142Sadelbom m/1900.Sadel m/1900.Bridong grimma.

Stångbetsel.Kap. X. Trängmaterielen, dess vård ocli dess tillfälliga lagning.

Tränsbetsel.

Handsiycken

146

Tömmar.Loksele, avsedd för dragning med skalmar.

Loksele, avsedd för dragning wied linor.Kap. X. Trängmaterielen, dess vård ocli dess tillfälliga lagning.

149

Bröstsele.Kap. X. Trängmaterielen, dess vård ocli dess tillfälliga lagning.

263 Lokselar kunna vara avsedda antingen för dragning med skalmar eller för dragning med linor. Deras huvuddelar synas av figurerna å sid. 147 och 148.

264 Bröstselens olika delar synas av figuren å sid. 149.

265 Tränsbetslets olika delar synas av figuren å sid. 146.

266 Tömmarnas olika delar synas av figuren å sid. 146.

267 Hästskyddare anbringas på ett efter varje fordons konstruktion lämpat sätt.

Fordon.

268 De för trängen i krig avsedda fordonen äro antingen sådana, som redan i fredstid anskaffas efter vissa fastställda modeller för arméns räkning (reglementerade fordon), eller ock sådana, som vid mobilisering anskaffas bland de i mobiliseringsorten brukliga (utskrivna fordon).

Fordon av arméns modeller, som användas av träng- och sjukvårdstrupperna, äro vanligen avsedda för två hästars spann och kunna till sin kontruk-tion vara antingen enhetsfordon eller avbröstnings-fordon.

269 Med enhetsfordon förstår man sådana fordon, som hava fram- och bakvagn på så sätt förenade, att verktyg, såsom skruvnyckel eller dylikt, erfordras för deras åtskiljande. Föreningen dem

150*Enhetsfordon.*Avbr östning sfordon.Kap. X. Trängmaterielen, dess vård ocli dess tillfälliga lagning.

emellan åstadkommes vanligen genom en över fram-vagnsaxeln sittande bult.

Sådant fordons konstruktion framgår av figuren å sid. 151.

Till enhetsfordon höra: packvagn m/86, m/95 och mill, förbinderivagn m/92, intendenturvagn och sjuktransportvagn.

Med avbröstningsfordon förstår man sådana fordon, hos vilka främre ändan av bakvagnen endast behöver upplyftas, för att denna skall kunna skiljas från framvagnen. Föreningen av fram- och bakvagn sker därigenom, att å framvagnen finnes bakom och invid axeln fäst en bröstkrok, å vilken öglan på en från bakvagnen framspringande krökt järnstång, svanhalsen, pàhakas.

Avbröstningsfordonen hava framvikt, som måste uppbäras av ena eller båda draghästarna, vilket hos enhetsfordonen ej är fallet.

Ett avbröstningsfordons konstruktion framgår av figuren å sid. 152.

Till avbröstningsfordon hör packvagn mj71.

Trän ^materie] ens vård.

Den trängmateriel, som soldaten anbefalles att sköta eller som blivit lämnad i hans vård, skall ban ägna en noggrann och omsorgsfull skötsel, varvid nedanstående anvisningar följas.

Alla delar av läder skola hållas mjuka och böjliga, men dock fasta: svärtat läder dessutom svart.

153Kap. X. Trängmaterielen, dess vård ocli dess tillfälliga lagning.

273 Rid- och anspannspersedlar, som varit i bruk, skola alltid befrias från damm och smuts samt de delar av dem, som legat an mot hästen, medelst en fuktig trasa rengöras från därå fastnad svett.

Grundligare rengöring av en sele tillgår sålunda, att, sedan samtliga delar blivit isärspända, lädret rengöres medelst tvättning med borste i ljumt såpvatten. Härefter upphängas de rengjorda delarna, så att vattnet får rinna av och så att de torka något, men bör därvid tillses, att de ej utsättas för starkt solsken eller komma i någon stark värme, emedan de då lätt kunna torka för mycket. Innan lädret blivit fullkomligt torrt, ingnides det på båda sidor med lädersmör ja på så sätt, att densamma medelst handen kraftigt arbetas in i lädret. Att använda borste härvidlag är olämpligt, ty då blir selsmörjan blott sittande på lädrets yta och kommer ej att kränga in i detsamma. Under den kalla årstiden bör detta arbete ske uti ett varmt rum.

En god selsmcrja tillverkas på följande sätt: 2/ö fisktran och 2/5 hästolja kokas tillsammans; när denna blandning kokat upp, tillsättes Vs talg, och när denna smält, låter man massan kallna under ständig omröring.

274 Svärtat läder, som skall rengöras, svärtas medelst lädersvärta, innan den feta lädersmörjan ingnides.

Hål i lädret skall göras med därför avsedda verktyg (huggpipor); att härtill använda kniv är förbjudet.

Klädseln på lokornas innersidor bör alltid hållas ren och mjuk. Har någon ojämnhet uppstått i stoppningen utjämnas den medelst tryckning och strykning med handen. Stoppade lokbossor eller filtbossor skola ofta frånspännas och efter torkning i luften grundligt piskas och borstas. Om filten är våt, blir hästen lätt sadelbruten. Soldaten skall därför, om filten tillföljd av svett eller regn ej skulle vara torr, vid första lämpliga tillfälle utbreda den till torkning.

Sadeln skall omsorgsfullt skyddas för stötar, slag eller annan åverkan, varigenom dess trädelar kunna splittras eller brytas. Läderdelarna hållas fria från damm och smuts genom gnidning med en svamp eller trasa, och sadelbladens klädsel skötes enligt de regler, som för selen äro givna.

Järn- ocli ståldelar skola efter varje rengöring sorgfälligt torkas. Förtennade delar rengöras med torra lappar; oförtennade (bett m. m.) måste för att hållas rostfria efter avtorkningen lindrigt bestrykas med fett, helst med osaltat svinfett eller råvaselin. Rostfläckar bortgnidas med sand och vatten, smärgelduk eller trippel. Bett och kindkedja lösspännas före putsningen.

Gjordar, tömmar m. m. av tågvirke torkas i luften, om de blivit våta. Befarar man, att tågvirket är angripet av röta, undersökes beskaffenheten av detsamma närmare.

Fordonen böra hållas väl rengjorda och smorda.

Vid den dagliga rengöringen befrias hjulbössor och axeländar från sand, lera och torkad vagnsmörja.

Yid grundligare rengöring befrias hjul, axlar, underrede och skalmar samt vagnskorg från all sand, lera och torkad smörja med tillhjälp av vagnsborste och vatten.

Vid all rengöring av fordon iakttages, att icke genom ovarsam behandling fernissa eller oljefärg bortskrapas från därmed bestrukna ställen och att järnbeslag såvitt möjligt skola hållas rostfria.

Hjulaxlar och sådana järndelar, som vid fordonets begagnande glida mot varandra, såsom vändskivor, bröstkrok och svanhals, springvågs och svänglars fästpunkter osv., skola hållas väl smorda.

280 Viel axlarnas smörjning iakttages:

att axlarnas ändar, luns och lunsring (mutter) väl rengöras, innan de senare och hjulen avtagas ;

att lunsringen lättast lossas därigenom, att hjulet inskjutes och därefter hastigt ryckes utåt;

att axelarmarna, stossen och hjulbössorna väl rengöras från gammal smörja och smuts, innan ny smörjning sker;

att lunsring och luns även rengöras från gammal smörja och aldrig läggas så, att sand eller grus fastnar i dem eller att de förväxlas med dylika delar tillhörande ett annat hjul; samt

att vagnsmörjan anbringas på axelns övre sida,

varefter hjulet påsättes och kringsnurras några varv för att fördela smörjan, innan den på insidan (och i gängorna) smorda lunsringen (muttern) påsättes.

Smörjning verkställes i allmänhet efter var tionde mils marsch.

Fordonen böra under varma dagar ställas i 281 skuggan. Ar detta ej möjligt, bör solens skadliga inverkan på dem förhindras på annat sätt, t. e. genom påläggande av presenningar, nävens beläggande med grästorv osv.

Står fordonet på mjuk eller sänk mark, skola, i synnerhet om frost är att befara, underlag anskaffas för hjulen.

Trängmaterielens tillfälliga lagning.

Vid trängmaterielens användning, särskilt i fält 282 eller under därmed jämförliga förhållanden, uppkomma ofta å densamma skador, vilka omedelbart kräva tillfällig lagning. Härvid användas det tågvirke och de verktyg, som medföras i hästarnas och fordonens fältutrustning; övriga materialier, som kunna vara av nöden, anskaffas på platsen.

Allt tågvirke slås av garn, som spinnes av hampa 283 till olika tjocklek. Duht kallas flera garn tillsamman. Med part menas en del av tåget.

Av tågvirke medföras vid varje fordon märling 284 och bindstreck.

Märling består av två garn, bindstreck av två eller flera dukter.

285 Av övriga materialier, som vid tillfällig lagning komma till användning, märkes i första rummet trävirke, såsom spakar, släpbommar, drejare, kilar osv.

Till spak är varje för sin användning tillräckligt starkt trästycke brukbart, såsom kortare spiror m. m.

Till släpbommar användas längre spiror m. m.

Som drejare (havel, strypare) användes ett i ena ändan något tillspetsat trästycke, omkring x/2 m- i längd och 3 cm. i genomskärning.

286 Tågvirket användes vid tillfällig lagning medelst knutar {knopar, stek) och surrningar, av vilka de oftast behövliga synas av nedanstående figurer. Surrningar åtdragas lämpligen medelst kilar av trä.

Uppkransat tågvirke.

Enkel överhandsknop.Dragtågsstek.

Råbandsknop.

Enkelt skotstek användes med 2 grova eller 2 fina tåg.

\ Y/s.v>

Dubbelt skotstek användes med ett grovt tåg (t. ex. bindstreck) och ett fint tåg (märling), varvid omslagningen göres med det senare.

Två halvslag. Två halvslag kring egen part.

Skepparknop. Pålstek.

Enkel surrning.

Enkel surrning.

Kry ss-surrning.

TëT

11—161281. Soldatundervisning Jör trängtrupperna.*Förstärkt släpbom med enkel surrning och kryss-surrning.*
KAP. XI.

Sadling, betsling, se|lling och anspänning.

Sadling och betsling.

Sadling skall alltid verkställas med största omsorg. Slarv och vårdslöshet därvid kunna lätt giva anledning till att hästen blir bruten. Innan soldaten sadlar en häst, skall han med öga och hand undersöka, om densamma någonstädes är tryckt, skavd, svullen eller på annat sätt skadad, i vilket fall detta genast skall anmälas till närmaste befälhavare; Ar soldaten själv befälhavare eller ensam, söker han att efter eget omdöme vårda hästen på bästa sätt.

Sadling verkställes i nedanstående ordning.

Först hopvikes hästfilten på följande sätt. Ar soldaten ensam, går han upp till hästen på dennes vänstra sida och lägger filten på honom, så att dess kortaste sidor komma långs hästen; hälften av filten vikes bakifrån och framåt. Den sålunda dubbelvikta filten uppvikes å hästens vänstra sida nedifrån till en tredjedel1 av sin längd, fattas av bägge händerna med tummarna uppåt på dess nuvarande mitt och drages nedåt hästens buk, så

1 Se not 1 å nästa sida.

att den tredjedel av filten, som först låg på häs tens högra sida, faller över de andra två tredjedelarna, varigenom filten blir lagd i sex lika stora delar.1 Biträda två man varandra, vilket i regeln bör äga rum, vikes filten på mitten, varefter den karl, som skall använda filten, fattar med vänstra handen i filtens öppna del och med högra handen i dess slutna del — den andre mannen tvärtom; filten vikes därefter till en tredjedel2 av sin längd, varefter den av medhjälparen hållna tredjedelen fälles över.

Filten lägges därefter på hästen med den fullständigt slutna kanten framåt och den fullständigt öppna åt vänster. Härvid efterses noga, att den kommer att ligga lika åt båda sidor och utan veck. Vidare märkes, att filten först bör läggas något framför sitt rätta läge och sedermera dragas tillbaka långs hästen, på det att hårremmen må bliva slät.

Sadeln (jämte packningen) med dess remtyg upplagda över densamma fattas av högra handen i främre och av vänstra handen i bakre sadelvalvet och lyftes så högt över filten, att denna icke rub-

1 Filt, som är för stor att lämpligen kunna vikas i endast sex delar, vikes i nio delar på så sätt, att, när den ligger utbredd på hästen, två tredjedelar vikas efter .varandra bakifrån och framåt, varefter förfares såsom förut sagts.

2 Om filten på någon häst skulle ha benägenhet för att skrida bakåt, förekommes detta genom att göra ett »inlägg» vid filtens vikande; den första invikningen göres härvid ungefär en tvärhand längre än en tredjedel av filten, och denna del får vikas tillbaka under den sist överfallande tredjedelen, varigenom en något tjockare valk uppkommer utefter filtens främre kant.

bas, samt lägges från höger sida mitt på hästens rygg och ej längre tillbaka än att bogbladet blir fullkomligt fritt även under hästens rörelser. Härigenom kommer ryttarens sits att vila mitt över den punkt, där fram- och bakfötterna mötas under hästens rörelser. Lägges sadeln längre fram, belastas hästens framdel för mycket och bogarnas fria rörelser hindras; lägges den åter längre tillbaka, anstränges hästens bakdel för mycket.

Sedan filten blivit eftersedd på högra sidan och sadelgjorden nedlagd, går karlen över till hästens vänstra sida för

att fullborda sadlingen. Filten, som skall ligga något utanför sadelbladens ändar både fram och bak, skall vara väl uppdragen i valvet, så att den ej stramar över ryggraden. Iakttages ej denna senare föreskrift, kan hästen lätt bliva bruten.

Sadelgjorden trädes genom öglan på förbygelns bringrem och åtdrages lindrigt av högra handen, som håller i stroppen, under det att vänstra handen med tummen på söljans tagg sköter gjorden. Främre stroppen åtdrages före den bakre. Förbygeln hopspännes och avpassas så, att en tvärhand kan resas under densamma.

Hästen vändes därpå och betslas. (Om hästen 290 bär stallgrimma, avtages denna och bridonggrim-mans huvudlag påsättes.) Vid betsling av häst, som bär huvudlag till bridonggrimma, ställer sig karlen på vänstra sidan om hästens huvud, hållande bridongbettet och tyglarna i vänstra handen. Tyglarna föras av högra handen över hästens huvud,

så att söl jan kommer till vänster; högra förstickeln trädes genom nosremmens högra ring; vänstra handen inför bettet i hästens mun, som öppnas av pekfingret invid mungipan, och vänstra förstickeln införes i vänstra ringen; kedjorna vridas platta och försticklarna trädas i läderöglorna. Grimskaftet upplindas mellan ringarna å förbindelselädret, och ändan lindas några varv hårt om den först upplagda delen och fästes.

Bridonggrimman (huvudlaget) spännes så, att bettet kommer att ligga överst i mungipan, utan att denna veckas; nosremmen åtspännes ej hårdare, än att ett finger ledigt kan föras mellan densamma och näsryggen, så att hästen kan röra underkäken och tugga på bettet; käkremmen spännes helt löst och får under inga omständigheter strama.

Med stängbetslet hängande över vänstra armen ställer karlen sig till vänster om hästens huvud och lägger med högra handen tyglarna över hästens hals. Samma hand fattar därefter i nackstyc-ket och uppfor det till pannluggen, varefter vänster hand inför stångbettet i hästens mun, som öppnas av pekfingret i mungipan. Nackstycket lägges över bridonggrimmans nackstycke, vars knappläder böjes över och tillknäppes.

Sidstyckenas längd avpassas så, att stångbettet kommer att vila på hästens laner ungefär i höjd med kindkedjegropen och icke så högt, att det drages upp i mungipan eller kan komma att ligga över bridongbettet, ej heller så lågt, att det berör betar eller framtänder.

Sist påhakas kindkedjan under bridongb ettet. Kindkedjan vrides därvid från vänster till höger (medsols), så att den blir platt och jämn, varefter den ring, som bäst passar för att kindkedjan må bliva lagom åtdragen, med sin övre del påhakas kroken, vilken senare fasthålles av vänstra handen med tummen utanför och de tvenne främsta fingrarna innanför huvudlaget. Emellan kindkedjan och kindkedjegropen skall i allmänhet finnas så stort rum, att två fingrar kunna trädas där emellan.

För att pröva om kindkedjan är lagom spänd drages något på stångtyglarna. För löst ligger kindkedjan, om stången »faller igenom», dvs. om sidstängerna kunna intaga en ställning vinkelrätt mot lanerna, utan att kindkedjan stramar och munstyckets tryckpunkter verka mot lanerna. För stramt ligger kindkedjan, om stången »sätter sig fash, dvs. att den intager en ställning med sidstängerna i rak linje med sidstyckena; i detta fall känner hästen mera kindkedjans inverkan än munstyckets och blir känslolös för stången.

Om hästen har stallgrimma avtages denna, varefter, sedan hästen blivit vänd, bridonggrimman och stångbetslet samtidigt påsättas och vid behov avpassas. Endast käkremmens vänstra sölja behöver härvid vara uppknäppt.

Yid betsling vintertid skall iakttagas, att bettet, innan det lägges i munnen på hästen, något uppvärmes, emedan eljest sår lätt uppkomma på läpparna och tungan.

291 Sedan betslingen är verkställd, efterses, om sa-delgjordarna behöva hårdare åtdragas. Detta är i de flesta fall nödvändigt, då hästarna i allmänhet spänna sig vid första åtdragningen.

Den främre sadelgjordsstroppen får under inga omständigheter vara lösare åtdragen än den bakre.

292 Stigbyglarna nedsläppas och stiglädren, som 'skola vara spända lika långa, avpassas så, att, när ryttaren reser sig i stigbyglarna, en tvärhand får rum mellan sJcrevet ocli sadeln.

293 Avbetsling och avsadling ske i motsatt ordning mot vad här ovan för sadling och betsling blivit anbefallt. Betslet avtages först och hästen bindes. Sadelgj orden lossas något och förbygeln uppspännes på vänster sida. Därefter avtages packningen, sa-delgjorden lossas, förbygeln och sadeln avtagas. Ar hästen varm, avtages ej filten, utan vändes och fastspännes med filtgjorden.

Selning.

294 Selningen, som i vanliga fall sker från hästens vänstra sida, skall alltid verkställas med största omsorg. Slarv och vårdslöshet därvid kunna lätt föranleda, att hästen blir bruten och för längre tid obrukbar till körning. Innan selning företages, visiteras dels hästen såsom före sadling, dels selen. Härvid tillses, att inga felaktigheter finnas å selen; särskild uppmärksamhet ägnas stångkopplens och tömmarnas beskaffenhet.

Selen bör, ordentligt hopspänd, vara upphängd i närheten av hästen, på fordonets tistel eller

en av dess skalmar; korstömmarna genomdragna sina tömringar med den yttre korstömmen spänd uti motsvarande tränsring. Huvudlaget fästes vid yttre tömringen, och handstyckena, uppskjutna, trädas uti desamma.

Lokselens påläggande på vänster-(höger-)hästen tillgår så, att soldaten hänger selen på vänstra (högra) armen, fattar vänstra lokan med vänstra och högra lokan med högra handen, går fram till hästens högra (vänstra) sida, lyfter selen upp över hästen, lägger lokor och däckel på deras platser, tillspänner nedre lokremmen och drager hinterty-get tillbaka (fastspänner svanskappan). Soldaten går därefter till hästens vänstra (högra) sida, tillspänner språng- (däckel-) och bukgjordarna samt pålägger huvudlaget. Lokselens avtagande sker i omvänd ordning.

Bröstselens påläggande sker efter samma grunder, som för lokselen äro föreskrivna, dock att bröstan framifrån trädes över hästens huvud. Bröstselens avtagande sker i omvänd ordning.

Selens olika delar avpassas enligt följande bestämmelser.

Huvudlagets sidostycken spännas till sådan längd, att bettet kommer att ligga mot lanerna, men ej så högt, att mungiporna veckas; käkremmen åtspännes helt löst. Övre och nedre lokremmarna avpassas i förhållande till varandra så, att lokorna komma att stadigt och jämnt ligga an mot bogbladen, dock ej hårdare än att fingrarna kunna instickas framifrån mellan lokan och bog-

bladet. Medelst övre lokremmens upp- eller nedflyttning avpassas längden av lokan så, att den vid dragning trycker varken mot mankammen eller mot strupen. Bröstans mankläder avpassas så, att densamma kommer att ligga mitt över hästens bröst, varken så högt, att den skaver mot halsen, eller så lågt, att hästens bogrörelser härigenom hindras. Bukgjorden tillspännes löst, på det att den må kunna, då hästen förhålles, lägga sig mot armbågarna; språng-(däckel-)gjorden däremot spännes hårt, på det att däckeln ej må rubbas ur sitt läge. Hindertyget bör lindrigt ligga an mot hästens lår och medelst strassremmarna spännas så högt, att det med sin överkant kommer att ligga ungefär en tvärhand nedom bärbensknö-larna. Alla stroppar inträdas i för dem avsedda slejfer.

På häst, som bär sele med däckel, bör filten läggas hopvikt under däckeln.

An spänning.

2j)s Vid anspänningen bör kusken gå till väga med lugn och försiktighet samt oavbrutet hava sin uppmärksamhet fästad på hästarna, så att han, om dessa av en eller annan anledning skulle bliva skrämda, genast kan förekomma

oordningar.

För att spännets dragförmåga på bästa sätt skall kunna tillgodogöras är en riktig och ändamålsenlig anspänning av största vikt, och iakttages med anledning härav, att man genom dragigKap. XI. Sadling, betsling, selning och anspäuning.

linornas avpassande söker få hästarna nära fordonet, dock ej så nära, att de under rörelse röra vid svänglarna eller springvågen. För att vid förhållning förekomma detta avpassas stångkopplen till lagom längd; dessa få dock ej spännas så korta, att hästarna genom dem hindras att fritt och otvunget draga. Korstömmarna avpassas så, att hästarna bliva rakställda, ooh så, att de kunna lika mycket deltaga i dragningen. Inre korstömmen till den häst, som bär sitt huvud högst, spännes under den andra hästens inre korstöm.

Vid anspäuning av packvagn m/71 eller fordon av likartad konstruktion för anspänning iakttages särskilt, att skalmremmarna spännas kort, varigenom fordonets framvikt minskas, samt att på vänsterhästen stångkopplen spännas helt löst, på det att denna häst ej medelst dem må uppbära framvikten, emedan eljest mankbrott lätt uppkommer. Högerhästens stångkoppel däremot spännes till vanlig längd.

Anspänning av trängens olika fordon verkställes i övrigt enligt följande bestämmelser.

Yid packvagn m 71.

Skalmremmarna tillspännas, stångkopplen fästas och korstömmarna ispännas. Härefter går kusken till spännets vänstra sida, lösgör den på vänsterhästens sele uppskjutna tömmen, vilken försiktigt överkastas till högra sidan av spännet, går så till spännets vänstra sida, lösgör den på högerhästens sele uppskjutna tömmen, vilken hopspännes med den andra, och upplägger (fäster) töm-

marna på (vid) kuskbocken, fastgör vänsterhästens inre samt högerhästens båda draglinor, går därefter över till spännets vänstra sida och fastgör vänsterhästens yttre draglina.

Vid packvagn m, 86, m/95 och m/ll.

Kusken fäster inre skalmarna samt ispänner korstömmarna, varefter han går över till spännets vänstra sida, lösgör den på vänsterhästens sele uppskjutna tömmen, vilken försiktigt överkastas till högra sidan av spännet, går så över till spännets högra sida, lösgör den på högerhästens sele uppskjutna tömmen, som hopspännes med den andra, upplägger (fäster) tömmarna på (vid) kuskbocken, fastgör högerhästens ytterskalm, går så över till spännets vänstra sida och fäster vänsterhästens ytterskalm.

Vid fältbakugn och materielvagn.

Vid anspänning av dessa fordon är ett biträde till kusken erforderligt. Kusken för gaffelhästen mellan skalmarna och fäster skalmremmarna. Kusken och biträdet föra därefter var och en sin ytterhäst till dess plats, varefter biträdet ställer sig framför hästarna och kusken anspänner fordonet.

Vid reglementerat eller utskrivet fordon, vars konstruktion för anspänning är likartad med den hos något av här anförda, sker anspänningen i tillämpliga delar efter ovan angivna grunder.

800 Sedan kusken verkställt anspänningen, fattar han tömmarna lagom sträckta med vänstra handen, varefter han uppstiger på fordonet, sätter sig vid dess högra sida och träder tömmarnas överskjutande

ände från vänster under vänstra låret, så att han kommer att sitta på densamma, fattar piskan och avpassar tömmarna, så att hästarna icke rygga men hindras att gå framåt, samt intager ställning och hållning.

Har kusken någon såsom biträde vid anspänningen ställer sig denne framför hästarna, ispänner korstömmarna samt håller vid 2-spann med vänstra handen högra och med högra handen vänstra hästens inre korstöm, tilldess kusken intagit sin plats på fordonet, och tager därpå, om han skall medfölja, plats på fordonet till vänster om

kusken.

Anspänningen är i allmänhet svår att till fullo 301 avpassa, förrän den blivit prövad under körningen. Uppmärksamheten bör därför vid körningens början fästas på anspänningen, och densamma, om så behöves, vid första halt rättas, varvid särskilt bör iakttagas, att draglinorna, som ofta töja sig, måste ompassas till lagom längd.

Urspänning ocli avselning.

Då hästarna skola urspännas, lägger kusken 302 piskan på kuskbocken, fattar tömmarna med högra handen, förflyttar sig till fordonets vänstra sida, sätter högra foten på fotsteget (hjulet) samt hoppar ned och gör härunder vändning framåt med iakttagande av att hålla upp tömmarna så, att de ej vidröra vänsterhästens kruppa.

Har jämte kusken en karl haft plats å fordonet, avsitter denne före urspänningen på särskild befallning eller kommando.

Urspänning och avselning verkställas i motsatt ordning mot vad för selning och anspänning blivit beskrivet; dock bör nedre lokremmen lossas, innan hintertyget avtages. Yttre korstömmen lösspännes i allmänhet ej från bettet.

 KAP. XII.

Körning m. m.

Hästens behandling i allmänhet.

Vid hästens behandling skall soldaten komma 803 ihåg att föga kan uträttas genom att endast använda rå styrka mot den honom i kraft långt överlägsna hästen, ty även med begagnande av tvångsmedel lyckas man, om man endast litar på den kraft, som därmed kan utvecklas, sällan behärska men ofta förstöra hästen, under det att man genom ett riktigt bruk av det herravälde, som förnuftet skänker människan över djuret, förmår bringa den kraftigaste häst till lydnad.

Förutom styrkan äro minnet, hörseln, synen och känseln i hög grad utvecklade hos hästen, ävensom hans rädsla för straff och känslighet för belöning, vilket allt är av stor vikt för soldaten att uppmärksamma både vid körning och ridning.

Hästen vill i de allra flesta fall efterkomma kuskens eller ryttarens önskan, blott denne förstår att på riktigt sätt göra begripligt för hästen, vad han önskar av honom.

304 Soldaten bör därför iakttaga:

att alltid behandla sin häst med välvilja; att aldrig onödigtvis förslösa sin kraft; att aldrig göra något på måfå, utan alltid först göra sig reda för, vad han själv vill, att hästen skall utföra, innan han fordrar något av honom;

att belöning och bestraffning ske med urskill-ning och framför allt i rätt tid, så att hästen erfar, att han vinner på att lyda och förlorar på att göra motstånd; samt

att genom röst och åtbörder uttrycka lugn och välvilja ävensom stränghet, när det behövs, men aldrig ondska eller häftighet.

I allmänhet är ingen häst av naturen ond; genom hård och rå behandling blir däremot ofta en from häst misstänksam och ilsken.

Hästs förande vid liand och uppställning.

305 Ar hästen sadlad, skola, såvida ej uppsittning omedelbart skall ske, stigbyglarna vara lagda i kors framför sadeln eller uppdragna.

306 Till fots förer soldaten i allmänhet hästen till höger om sig och med högra handen.

Körhäst fattas om tränsbetslets åt kusken vända sidostycke tätt ovanför bettet; piskan hålles i vänstra handen något nedanför mitten, rätt upp och ned samt med spetsen uppåt.

Ridhäst fattas med högra handen tätt bakom hästens käke uppifrån om båda träns- eller bridong-tyglarna med pekfingret instucket mellan dem och

\

tummen vilande platt utanpå den vänstra; högra armen skall vara väl uppburen och får ej hänga i tyglarna.

Ar hästen betslad med träns, hålles vänstra handen knuten om tygeländarna vid sidan av låret med naglarna inåt, med pekfingret framifrån instucket mellan tyglarna samt med tummen på tygeln. Ar hästen betslad med stång, kvarligga tyglarna över hästhalsen lika fördelade åt båda sidor, såvida icke hästen skall föras en längre sträcka eller är okynnig, i vilket fall bridongtyglarna tagas över hästens huvud och hållas på samma sätt som träns-tyglarna.

Skall soldaten föra tvenne hästar, ledes en häst 307 med vardera handen. Sker detta i egenskap av ordonnans, för han sin egen häst till höger. Tyglarna fattas enligt ovanstående; äro hästarna betslade med träns med delade tyglar, fattar den hand, som håller hästen, även tygeländarna.

På stället står soldaten så nära i höjd med hästens 308 bog, som armens längd tillåter, då den något böjda armbågen lätt stödes mot hästen; i övrigt intages enskild ställning.

Då hästen skall föras från stället, iakttages att 309 föra honom rakt fram 1—2 steg, innan han vändes.

Under rörelse håller sig soldaten något framför 310 hästens bog utan att se på honom. Skall hästen föras i trav och tygeländarna hållas i vänstra handen, glider den högra i allmänhet till mitten av tyglarna, varefter tygeländarna läggas i högra handen och soldaten springer i takt med hästens steg.

Är hästen het, glider högra handen endast obetydligt nedåt.

311 Följer ej hästen villigt, manas han med tungslag. Hjälper ej detta, fattar soldaten tygeländarna med högra handen och går framför hästen, ledande honom med lösa tyglar utan att vända sig om och se på honom, eller ock manas hästen fram med ett spö, vilket av vänstra handen användes bakom karlens rygg.

312 Vill hästen rusa, håller soldaten sig mera tillbaka vid bogen och förhåller honom, med armbågen stödd mot hästhalsen. Genom att höja vänstra handen motande framför hästens ögon förhindras eller hejdas häftig rusning.

313 Tränger hästen mot karlen, hålles han från livet med armbågen. Vänder han ej villigt till höger, höjes vänstra handen framför hans vänstra öga. Visar han tecken att slå bakut, höjes hans huvud. Går lian i vädret, glider högra handen ned utefter tyglarna.

314 Skall hästen föras genom en trång port eller dylikt, skall soldaten förhindra, att hästen eller sadelmunderingen stöter mot genomgångens sidor. Detta sker säkrast därigenom, att han går baklänges framför hästen, varvid en tygel fattas med vardera handen intill bettet med tygeländarna bibehållna i vänstra handen.

315 Skall hästen uppvisas på stället, stannar soldaten så, att hästens manke kommer mitt framför den, för vilken uppvisningen äger rum. Därefter ställer sig karlen framför och vänd mot hästen,

Häst, uppvisad-på stället.

fattar (med bibehållande av tygeländarna i vänstra handen, om hästen är betslad med träns) en tygel i vardera handen invid bettet med tummen platt på tygeln, handen rätt upp och ned samt armbågen nedåt. Hästen ställes

lika vilande på alla fyra

benen utan att sträcka sig eller ställa fötterna för mycket under sig samt med hals och huvud rakt framåt i den resning, hans byggnad medgiver. Därefter vrider soldaten huvudet mot och riktar blicken på den inspekterande, färdig att på dennes tillsägelse eller vink intaga föreskriven ställning

till vänster om hästens bog och därefter åter sätta sig i rörelse.

Skall hästen uppvisas under rörelse, böra vändningar helst utföras åt höger.

316 Ar soldaten till häst, föres handhäst till höger medelst träns- eller bridongtyglarna, vilka i allmänhet skola tagas över hästens huvud.

817 Föras flera hästar bakom varandra, tages ètt avstånd av 3—6 steg mellan dem, så att de icke kunna träffa eftergående med slag. Av liknande skäl bör soldaten om möjligt hålla sig emellan handhäst och de personer, hästar, fordon m. m., som han möter eller skall gå förbi.

318 Soldat, som skall biträda vid upp- och avsitt-ning, står på hästens högra sida samt fattar med högra handen om betslets sidostycke samt med den vänstra om stiglädret tätt intill stigläderskrampan och armen väl stödd intill sadelkåpan. Kroppstyngden vilar i vänstra armen för att hindra sadeln att ändra läge.

Äro bridongtyglarna tagna över hästens huvud, läggas de tillrätta före uppsittningen.

Ar soldaten till häst, då överordnad vill avsitta, rycker han raskt fram till höger om den överordnade, sitter av, tager sina bridongtyglar över hästhuvudet och om högra armen samt biträder därpå enligt ovanstående.

319 Soldat, som håller en häst ute, bör, i synnerhet vid oblid väderlek, ej stillastående vänta utan föra honom omkring i skritt till förekommande av förkylning.

Körning i allmänhet.

Vid all körning skola hästarna behandlas så, att 320 de få förtroende för kasken och bliva uppmärksamma; innan de bliva sammankörda, böra de särskilt bemötas med tålamod och vänlighet. Ryckningar i tömmarna och onödiga bestraffningar med piskan skola omsorgsfullt undvikas.

Om hästen icke följer kuskens vilj a, sa beror detta i vanliga fall icke på ovillighet eller elakhet, utan därpå, att icke hästen förstår, vad av honom fordras, eller ock på tillfällig upphetsning eller rädsla.

De takter (gångarter), varuti körningen sker, 321 äro skritt och trav.

Tempot eller den för takten bestämda farten är: i skritt omkring 100 m. i minuten och i trav omkring 225 à 200 m. i minuten.

Kuskens ställning på fordonet skall i främsta 322 rummet möjliggöra, att han med säkerhet och lätthet kan sköta anspannet, samt dessutom medgiva en militärisk hållning.

Kusken bör sålunda sitta med fötterna slutna och fast stödda mot fotbrädet (å fordon, där dylikt finnes), benen sträckta med knäna tillsammans, ljumskarna framskjutna, höfterna lodrätt över sätet, överlivet upprätt och rätt över höfterna, bröstet framskjutet, axlarna i samma höjd, måttligt tillbakadragna och sänkta, överarmarna ledigt ned-

hängande med armbågarna nära intill livet utan klämning, med ungefär rät vinkel i armbågsleden, samt händerna, med naglarna nedåt, ungefär mitt för livet, huvudet väl uppburet, blicken riktad på hästarna och framåt, hållningen i sin helhet otvungen och utan stelhet.

328 Tömmarnas och piskans hållande. På stället hållas tömmarna korsade med fullt tag, lika och väl sträckta, i den fast slutna, med flata sidan nedåt vända vänstra handen, styrhanden, på så sätt, att vänstra tömmen går in i

handen till vänster om lillfingret och hänger med sin fria ända ned mellan långfingret (tummen, då tågtömmar användas) och pekfingret samt att högra tömmen ingår mellan pekfingret och tummen, som fast och platt vilar på densamma, och ligger i handen ovanpå vänstra tömmen. Högra handen, hjälp-hanclen, fattar piskan om skaftet på ungefär två handsbredders avstånd från storändan och stöder den mot högra låret så, att piskan står rätt upp och ned.

Under marsch håller styrhanden tömmarna på samma sätt som på stället. Hjälphanden, som fattar piskan om handtaget med tummen uppåt längs skaftet och fäller densamma så, att den kommer att bliva riktad snett upp åt vänster, framföres och fattar med ring- och långfingret om högra tömmen, dock ej hårdare, än att styrhanden bibehåller lika stöd av båda tömmarna, vilka sålunda fortfarande gå rakt ut från densamma.

Vid körning på rak linje och i övrigt, när omständigheterna det medgiva, köres med en hand, styrhanden. Hjälphanden hålles då antingen något framför styrhanden och i omedelbar närhet av högra tömmen, färdig att vid behov fatta densamma, eller ock såsom för »på stället» är föreskrivet.

Tömmarnas och piskans hållande under marsch.

Vid all tömhållning tillses, att tömmarna ej ligga vridna, att lädertömmar fattas så, att köttsidan är vänd inåt handen, samt att tömändarna, då ej annorlunda befalles, uppläggas under vänstra låret.

Konsten att köra består förnämligast uti ett riktigt användande av hjälpmedlen, hand, röst och piska.

324 Händernas förrättningar. Av en god kör-hand fordras, att den skall vara stadig, lätt och mjuk:

stadig, så att den kvarbliver i det läge kusken önskar;

lätt, så att den kan känna och bibehålla även ett svagare stöd av bettet;

mjuk, så att den utan ryckning eller plötslig eftergift småningom ökar eller minskar bettets inverkan.

Handens inverkan är: förhållande, eftergivande och ledande.

Vid förhållande verkar bettet hårdare på lanerna och åstadkommer därigenom en minskning av tempot, en övergång från hastigare till långsammare takt, samling eller halt.

A^id eftergivande bliver bettets verkan lindrigare på lanerna och medgiver anträdande av marsch, ökning av tempot eller övergång från skritt till trav.

Yid ledande verkar bettet hårdare på endera länen och åstadkommer därigenom, att hästen vänder åt samma sida, eller hindrar honom att vända åt den motsatta.

325 Kusken skall söka att med stadig och lätt hand bibehålla en jämn känning av hästarna och genom långsamma, rätt avpassade och med mjuk hand gjorda förhållningar och eftergifter hindra dem att hänga sig på bettet.

326 Lindrig förhållning verkställes genom vänstra handens (styrhandens) långsamma förande mot

livet. Vid kraftig förhållning användes även högra handen (hjälphanden), och, om så erfordras, förkortas tömmarna. Detta verkställes, utan att hästarna oroas, sålunda. Med bibehållande av samma stöd hela tiden framskjutes vänstra handen tillräckligt längs vänstra tömmen, som under tiden fasthålles med hjälp av högra pekfingret, varefter högra tömmen fattas till lika längd med den vänstra.

Eftergift åstadkommes antingen genom att handen skjutes från livet eller genom att förlänga tömmarna, vilket verkställes genom att, med bibehållen känning, sakta låta dem glida i handen till erforderlig längd.

Skall marsch anträdas, förberedas hästarna, så att de vid en lindrig maning med röst eller piska och eftergift på

tömmarna genast anträda marschen och sätta fordonet i rörelse, vilket bör ske utan ryckningar därigenom, att hästarna lugnt och med kraftigt tryck lägga sig i selen.

Om hästarna rusa vid igångsättningen, måste tömmarna ändock eftergivas, och först sedan fordonet kommit i rörelse, få hästarna förhållas.

Övergång till trav och ökning av tempot sker efter samma grunder.

Avsaktning till skritt och minskning av tempot verkställes på det sätt, att hästarna förhållas, tills de övergått till skritt eller det önskade tempot, varefter tömmarna eftergivas.

Halt verkställes efter samma grunder, som för - avsaktning är föreskrivet.

388 Vid ryggning skall kusken efter varje förhållande rörelse av handen giva efter och hålla piskan i beredskap, om hästarna icke skulle stanna i rätta ögonblicket eller om de skulle kasta sig »bakom hand».

384 Vid vändning åt höger bibehålles stödet för vänstra tömmen och hjälphanden föres genom en mjuk rörelse mot livet, tills vändningen är fullbordad, då eftergift göres.

Vid vändning åt vänster övertager hjälphanden stödet för högra tömmen och vänstra handen föres mjukt mot livet, tills vändningen är fullbordad, då eftergift göres.

En mindre ändring i marsch riktningen kan även åstadkommas genom böjning i styrhandens handled, så att antingen tummen eller lillfingret kommer närmare livet.

Tränga hästarna mot vändningssidan, ökas stödet för yttre tömmen.

335 Före en vändning skola hästarna genom omväxlande förhållning och eftergift samlas och tempot minskas för att öka deras uppmärksamhet och förbereda dem för vändningen. Under en vändning (särskilt genom trånga passager) måste tillses, att framvagnen rör sig på så stor båge, att även bakvagnen går fri, varvid innerhästen bör tillhållas att väl deltaga i dragningen.

330 Rösten användes vid körning dels såsom framdrivande (tungslag), dels såsom förhållande hjälpmedel (lugnande tilltal).

337 Piskan användes för att driva fram hästen, för\

Vändning åt höger.

Vändning åt vänster.

att få honom att vika åt sidan samt för att straffa honom.

Skall piskan användas såsom framåtdrivande hjälpmedel, bör snärten träffa hästens mellandel. Träffar den bakdelen, retas därigenom hästen att slå. Piskan skall föras med varsamhet och dess användning lämpas efter hästens lynne; i allmänhet är en lindrig beröring med snärten tillräcklig, men tröga hästar kan det vara nödvändigt att tilldela ett eller flera slag för att förmå dem till en större kraftansträngning; dock må ej piskan för ofta användas, emedan hästarna därigenom bliva okänsliga för dess verkan.

Skall piskan användas som hjälpmedel för att förmå hästen att vika åt sidan, så bör den beröra den kroppsdel, som skall föras undan.

All bestraffning med piskan måste ske med ur-skillning och omdöme. Härvid måste hästarnas lynne och temperament tagas i betraktande. Ett slag, som av en trög och lat häst knappast uppmärksammas, kan av en känslig och livlig häst uppfattas som straff; gäller hjälpen eller bestraffningen endast den ena hästen i spännet, bör den andra ej därav oroas. Slår en häst för piskan, skall man omedelbart därpå med några kraftiga slag söka

betaga honom denna böjelse. Före all bestraffning måste hästarna vara väl i handen.

Såsom allmän regel gäller, att hjälphanden, särskilt då piskan användes till bestraffning, släpper sin fattning om högra tömmen. Vid piskans be-

gagnande under vändningar får dock icke högra handen släppa sin fattning i tömmarna.

All misshandel av hästen, vartill räknas att slå honom på halsen eller huvudet, förbjudes strängeligen.

Klatschande med piskan skall undvikas.

Körning i terräng.

Yid körning i obanad mark måste kusken tillse, 338 dels att hästarna under likformig dragning och utan ryckningar söka övervinna markens ojämnheter, dels att han själv på lämpligt sätt håller sig fast vid fordonet. Aker en man bredvid kusken, åligger det denne att vid kritiska tillfällen kvarhålla såväl sig själv som kusken.

Det händer understundom, även med villiga och dragvana hästar, att de, då hårt arbete pressar dem, såsom i mjuk mark, svårare backar och dylikt, vägra att draga. Hästar, som på den grund stannat, bör man icke genast söka tvinga fram under bruk av piskan, utan om möjligt låta dem hämta andan och lugna sig ett par minuter, innan de ånyo uppfordras att gå fram. Därvid är det av stor vikt, att hästarna komma samtidigt i dragning, varjämte handräckningsmanskap bör underlätta hästarnas arbete genom att biträda vid hjulen.

Vid körning uppför långa, branta backar skola 339 hästarna framdrivas i lugn skritt, så att de ej bliva andfådda och förlora sin kraft. Även iakt-

tages att, med fäst avseende på markens beskaffenhet, vika av till höger eller vänster och att köra från den ena sidan till den andra, så mycket vägens bredd tillåter.

340 Korta, mycket branta uppförsbackar tagas i hastigare takt eller tempo; takten eller tempot måste dock härvid ökas redan fore backens början, så att hästarna äro i lämplig fart, när de komma till det branta stället.

341 Vid körning utför backar bör vid hästarnas förhållning tillses, att de ej kasta bakdelen utåt samt att de äro väl i handen. Fordonet spärras (bromsas) vid behov.

342 Sanddjupa ställen passeras under jämnt och lugnt tempo samt under iakttagande av, att det inskurna spåret noga följes; äro dessa ställen mycket djupa, överköras de i hastig takt, och bör omedelbart dessförinnan en kortare vila anbefallas, vilket även under själva överfarten är nödvändigt, om dessa ställen äro av längre utsträckning.

343 Ojämnheter och stenar, vilka ej kunna undvikas, passeras så, att de komma mellan hjulen.

344 Vid passerandet av sumpiga ställen böra fordonen icke följa efter varandra i samma spår, utan bör om möjligt nytt spår sökas av varje fordon.

345 Diken skola alltid passeras i skritt och i allmänhet tvärs över. Ar diket grunt och smalt, så kan det, särdeles om marken är lös, även överköras i sned riktning; likaså smalare fördjupningar med fasta kanter, såsom rännstenar o. d. Ar diket smalt, böra hästarna tvingas att kliva över detsamma; är

det brett och bottnen sådan, att hästarna utan fara kunna nedgå däri, böra de förmås .därtill.

Kusken skall hålla hästarna väl uppe och söka förekomma, att de hoppa, emedan seldonen därvid lätt kunna förstöras och hästarna ådraga sig skador.

Hoppning förekommes därigenom, att hästarna, då man närmar sig diket, drivas fram i lidande skritt och ej tillåtas att stanna, i vilket fall de för mycket fästa sin uppmärksamhet vid diket och gärna vilja hoppa. Hästarna

förhållas under ned-stigningen, så att icke fordonet får rulla med fart ned i diket.

Djupa diken böra om möjligt undvikas; om detta ej låter sig göra, avstickas kanterna efter behov, så att materielen ej skadas under överfarten; man kan även delvis fylla diket med gärdsel eller ris och där ovanpå med jord, så att en överfart bildas.

191 KAP. XIII.

Handvapnens kännedom och vård samt skjutning.

346 Trängtruppernas beväpning för manskapet utgöres av:

karbin, G,6 mm. karbin m/94, revolver, 7,5 mm. revolver m/87, samt sabel.

347 Karbin ingår i beväpningen av det manskap från trängkompani, som tilldelats förplägnadskompani, förplägnadskolonn m. m.; sektionschefer och fordonsbefälhavare äro dessutom beväpnade med sabel.

Spel, vissa av det manskap, som från trängkompani tilldelas trängstab m. fl., beväpnas med revolver.

^ För att bibehålla sina egenskaper som ett utmärkt skjutvapen fordrar karbinen (revolvern) av soldaten den noggrannaste vård. Soldaten är ansvarig för vården av till honom utlämnat vapen.

Karbinen.

Karbinens beståndsdelar m. m.

849 Karbinens huvuddelar samt mekanismen och dess delar i olika lägen synas av figurerna å närmast efterföljande sidor.

19213—161281. Soldatundervisning för trängtrupperna.

6,5 mm. karbin m/94.Kap. XIII. Haiidvapnens kännedom och vård samt skjutning.

Karbinens isärtagande tillgår på följande sätt.

Sedan slagfjädern hlivit spänd, reses bladet på säkerhetsspärren rätt upp. Handtaget ställes rätt upp, och slutstycket föres bakåt, till dess det stöter mot slutstycksspärren. Denna drages åt vänster, varefter slutstycket och därmed sammanhängande delar genom ytterligare dragning bakåt frigöres från lådan.

Med kulspetsen av en patron eller dylikt intryckes magasins-bottensspärren; samtidigt föres magasinsbottnen något bakåt, varefter densamma jämte därmed sammanhängande magasinsfjäder och patronförare uttages ur karbinen.

350 Skulle ytterligare isärtagande av mekanismen erfordras, sker det sålunda. Styrhylsan utskruvas, tändstiftets spets stödes mot något tämligen hårt föremål, vari tändstiftsspetsen ej för djupt nedtränger, och slagfjädern sammantryckes så mycket, att tänd-stiftsrnuttern bliver fri från styrhylsan, varefter den vrides V* varv åt någondera sidan och avlyftes. De särskilda mekanism-delarna kunna sedan utan vidare lösgöras från varandra. Skall utdragaren löstagas, vilket endast undantagsvis erfordras, måste den först vridas så, att den kommer på slutstyckets undersida, och tryckes därefter framåt.

351 Måste pipa och låda undantagsvis skiljas från stocken, skall detta utföras av geyärshantverkare.

Siktet.

Siktr.amskrnven

li)4Kap. XIII. Handvapnens kännedom och vård samt skjutning.

Genomskärning av loppet.

Tvär genomskärning av repeterinrättningen.

Loppet

Patronerna

Fatronföraren

Magasinsfjädern

Lådan

Stocken

Underlieslaget

Magasinsbottnen

Karbinens sammansättande sker i motsatt ordning. 352 Härvid skall noggrant iakttagas, att, sedan styrhylsan med vid-sittande delar ånyo inskruvats i slutstycket, detta införes i lådan, handtaget nedföres åt höger och säkerhetsspärrens blad åt vänster, att mekanismen därpå långsamt öppnas, varefter slut. stycket framföres genom tryckning av högra handens tumme

195Mekanismen vid patronens införande.

Korsskruvhylsan Korsskruven Avtryckarstången Avtryckaren

X-Lådskruven ^ — Underbeslnget — Patronföraren

----Magasinsfjndern |

—-__Magusinsbottnen

---Magasinsbottenspärren

---Avtryckarfjädern

—--Varbygeln

Rpänntanden. / Greppet. / /"~Tändstifts-' f muttern.

r

_TTandtaget.

__SBkcrhetsspärren*

_Styrhylsan.

Tändstiftet.

___ Lådan. '/ ^ Patronläget / [Pipans gods

LoppetKap. XIII. llandvapneiis kännedom och vård samt skjutning.

Hylsans utkastande.

Slutstycksspärrfjädern-

Slutstycksspiirrcn — Utkastaren

Utdragarringen/ /

y

Utdragaren ""

ratronfüraren

Säkerhetsspärrens ställning. L. Då karbinen kan avfyras.

2. Då karbinen är säkrad.

3. Då mekanismen kan isärtagas.

på hakre delen av tändstiftsmuttern, under det högra handens pekfinger verkar på avtryckaren, samt att handtaget slutligen nedföres och karbinen säkras. Yid magasinsbottnens fastsättande bör en tydlig knäpp höras, ty eljest är bottnen ej rätt fastsatt, utan kan på den grund sedermera hela repeterinrättningen lätt tappas.

Kart» 11 ens vård och rengöring.

353 För att bibehålla sina egenskaper såsom ett utmärkt skjutvapen fordrar karbinen den noggrannaste vård.

354 För karbinens vård och skydd finnas följande tillbehör:

borstviskarc och läsksnöre, avsedda att användas vid loppets inoljning;

mynningsbleck, att fästa över mynningen för att skydda loppet för väta och damm; oljedosa; samt karbinrem med söljor.

355 För karbinens rengöring skola användas: rengö rin g s l äsk;

borst fiskare;

träpinnar av lämplig form för rengöring av patronläge, låda, magasin ra. m. med deras vinklar och hörn — dessa pinnar skola av soldaten själv tillverkas —

samt, i mån av tillgång:

rengöringsklove, för karbinens fasthållande under rengöring; och

rengöringsslutstycke, att vid inoljning och rengöring skydda lopp och mekanism.

Såsom rengöringsmedel användas armol (olja) 356 samt lappar, blånor eller trassel. och såsom in-smörjnin g smedel, för förråd sför väring, vaselin.

Armol skall användas till loppets inoljning efter skjutning samt gevärets rengöring och anoljning. Ingen uppvärmning av armolen får äga rum, och den bör ej förvaras å för varmt ställe.

Vaselin må i brist på armol användas som rengörings- och rostskyddsmedel vid trupp.

Bomolja ersätter armol och vaselin såsom rengöringsmedel vid grundlig rengöring, men får ej begagnas som skyddsmedel mot rost.

Kokt linolja användes för ingnidning av stock och handskydd.

Lappar kunna vara av ylle, bomull eller linne. För loppets rengöring eller inoljning lämpa sig bäst mjuka lappar av ylle.

Blånor (juteblånor) skola vara fria från avfall och rester av stjälkar. De lämpa sig bäst för rengöring av patronläget och karbinens yttre delar.

Trassel skall^vara rent och väl repat och kan ersätta såväl lappar som blånor.

Med inoljning menas en vapendels insmörjning med vaselin (armol) utan därefter verkställd avtorkning och med anoljning en vapendels bestrykning med armol (vaselin), som därefter lätt avtorkas.

Alla rengöringsmedel skola vara fria från föroreningar, och får soldaten icke använda andra rengöringsmedel än sådana, som tilldelats honom genom befälet eller av detsamma godkänts.

Att vid karbinens rengöring använda smärgel eller andra rivande medel är förbjudet.

Karbinens vård och rengöring omfatta: 357

daglig tillsyn,

loppets inoljning efter skjutning och

grundlig rengöring.

Daglig tillsyn.

358 Soldaten, som själv är ansvarig för vården av sin karbin, skall, innan densamma efter dagens övning återställes på sin plats, förvissa sig om:

att karbinen utvändigt är fri från rost, fukt, smuts och damm,

att loppet är väl inoljat (patronläget dock endast anoljat) och

att alla glidytor samt pipans yttre och övriga ståldelar äro anoljade.

De åtgärder, som med anledning härav påkallas, utföras på sätt i mom. 363 och 364 för varje fall finnes föreskrivet eller ock efter befälets anvisningar.

Loppets inoljning efter skjutning.

359 Denna inoljning skall utföras snarast möjligt efter skjutning med såväl skarp som lös och kammarammunition.

Pä skjutbanan sker den i allmänhet omedelbart efter sista skottets avlossande och försiggår sålunda:

slutstycket borttages;

magasinsbottnen borttages, (därest så erfordras) och utkastaren tvingas åt sidan, därest ej rengöringsslutstycke användes,

loppet drages 2 à 3 gånger med armol, varvid rengöringsläsk med borstviskare användes.

I terrängen utföres dragning medelst soldaten tilldelade tillbehör och rengöringsmedel, vilka det åligger honom att medföra till varje övning, under vilken skjutning kan ifrågakomma. Har denna dragning ej kunnat tillfredsställande utföras, skall förnyad dylik vid hemkomsten äga rum.

Grundlig rengöring.

Grundlig rengöring företages före vapnens inlämnande å förråd. Då på grund av väder leksell er andra förhållanden sådan rengöring vid annat tillfälle anses behövlig, må densamma utföras, dock ej oftare än högst 1 à 2 gånger i månaden.

Den utföres på följande sätt.

Slutstycket och magasinsbotten borttagas, deras olika delar särskiljas och rengöras;

utkastaren tvingas åt sidan (rengöringsslutstycket införes);

den i loppet varande lösa krutsmutsen och armolen avlägsnas med lappar eller dylikt, varefter loppet åter inoljas med i varm armol doppad borstviskare samt torrdrages med rena lappar; detta upprepas, tilldess loppet blivit rent och fritt från krutsmuts; den mörka beläggning, som efter en längre tids användning uppstår i loppet och som endast med rivande medel kan borttagas, skall däremot kvarbliva;

sikte rengöres;

karbinens yttre delar och karbinremmen rengöras; samt

karbinen och de olika delarna uppvisas.

Sedan rengöringen blivit godkänd, inoljas loppet medelst i armol doppad borstviskare, karbinens samtliga ståldelar anoljas, stocken och handskyddet bestrykas med kokt linolja eller i nödfall med vaselin, som ingnides

— helst med handen — tills trä-delarna äro torra, varefter karbinen hopsättes.

Bliva pipans inre och låsdelarna icke på föreskrivet sätt

rena, anmäles förhållandet för befälet, som bestämmer, huruvida för smutsens eller rostens upplösande ytterligare inoljning skall göras och ny rengöring efter någon tid åter utföras eller om gevärshantverkarpersonalens biträde skall påkallas.

I krig-

3<»1 och under därmed jämförliga förhållanden skola ovanstående bestämmelser för karbinens vård och rengöring vid olika tillfällen i tillämpliga delar lända till efterrättelse och så noggrant följas, som omständigheterna medgiva.

Allmänna bestämmelser.

•>()2 Soldaten skall iakttaga:

att, om karbinen varit utsatt för väta, denna snarast möjligt avlägsnas från loppet och karbinens olika delar, vilka därefter ånyo in- eller anoljas;

att, om karbinen varit använd i köld. densamma efter hemkomsten ej rengöres, förrän fuktbildningen upphört;

att före loppets dragning, då rengöringsslutstycke ej användes, utkastaren tvingas så långt som möjligt åt sidan genom insättande av lämplig och tillräckligt stor pinne, hopviken lapp eller dylikt mellan lådväggen och slutstycksspärren;

att vid loppets dragning, då rengöringsklove saknas, karbinen upplägges på ett bord eller annat lämpligt underlag med var-bygeln stödd mot dess kant;

att dragning av loppet utföres med långsamma och säkra tag och att vid användning av rengöringsläsk med borstviskare den förra under dragningen vrides så, att borstviskaren i möjligaste mån följer räfflornas vridning;

att vid borstviskarens påskruvande detta sker fullständigt och att vid dragning med lappar eller blånor knapp till rengöringsläsk alltid är påskruvad;

| |J att rengöringslappar m. m. äro noga avpassade såväl till bredd som längd, att desamma, sedan de inträtts i sina hål,

vridas så, att de komma tvärs för dessa, på det de vid rengöringsläskens införande väl må fylla lopp och räfflor, medförande ett stadigt, ej för starkt motstånd, samt att de icke räcka över rengöringsläskens »knutar», till undvikande av dennas fastkilande i loppet;

att vid användning av rengöringsläsk loppet drages bakifrån, varvid iakttages dels att läsken införes försiktigt, så att grader icke uppstukas å pipans bakplan invid patronläget, dels att, om främre rengöringslappen kommit framom mynningen, rengöringsläsken ej får återföras, förrän denna lapp borttagits;

att vid användning av läsksnöre karbinen hålles med mynningen nedåt (utan att marken beröres), varpå tyngden släppes från patronläget genom loppet; karbinen vändes, så att kolven stöder mot marken, och snöret drages med ena handon uppåt i kärnlinjens förlängning, varvid den andra, hållande om mynningen, söker med tummen och pekfingret hindra snöret att skava mot mynningen: borstviskaren skall vid denna dragning vara väl l)äskruvad snörets gängade tapp;

att för inoljning av loppet användes borstviskare; att vid dragning krokiga rengöringsverktyg ej användas. Yid karbinens sammansättande efter verkställd rengöring iakttages, att de vid olika vapen löstagna delarna, vilka äro numrerade, ej förväxlas.

Rörande karbinens behandling och vård i övrigt 363 skall soldaten iakttaga:

att, om skador uppkomma å karbinen, dess tillbehör eller rengöringsverktyg, genast anmäla detta till befälet;

att icke med våld söka borttaga i loppet fastnad rengöringsläsk, lapp eller dylikt, utan anmäla förhållandet för befälet;

att vid tillfälliga transporter av karbiner får av varje man bäras högst 4 vapen, ett i vardera

handen samt ett under vardera armen eller hängande i remmen över axeln;

att noga undvika stötar och slag i synnerhet å sikte, korn och pipans mynning;

att, om rostfläckar uppstå, genom påstrykning av armol upplösa den röda rosten och därefter borttorka densamma, varemot de efter rosten kvarvarande fläckarna aldrig få av soldaten borttagas;

att, om tänd hattsbrott inträffat, omsorgsfullt rengöra slutstycket (särskilt invändigt) och tänd-stiftet samt anmäla möjligen uppkomna skador;

att icke ovarsamt släppa karbinen eller låta densamma falla omkull, varför den hellre bör läggas på marken än ställas mot träd eller andra tillfälliga stöd; samt

att till skydd för loppet använda mynnings-blecket, då tjänstgöringen icke härför lägger hinder, och få andra föremål, t. e. korkar eller blånsuddar, härtill icke användas; såsom tillfällig ersättning för mynningsblecket kan med fördel en mindre propp av vaselin begagnas.

Soldaten skall i fredstid alltid, i krig då så lämpligen kan ske, vid skjutning med skarp ammunition — såväl för erhållande av bättre träffresultat som ock till undvikande av karbinens sprängning eller andra svårare skador — iakttaga:

att, innan något skott avlossas, genom urdrag-ning (ej torrdragning) avlägsna den i loppet varande armolen;

att s. k. läskskott ej får skjutas;

att, om svårighet eller hinder vid laddningen

förmärkes, undersöka karbinen genom att se genom loppet;

att, om en patron klickat, genast förvissa sig om, att kulan sitter kvar i hylsan, då denna avlägsnats från karbinen;

att till befälet anmäla, om bland hans patroner någon förefinnes, där kulan sitter lös; samt

att till befälet avlämna alla felaktiga patroner. Skador, uppkomna genom van vård eller uppenbar vårdslöshet, skola av soldaten ersättas och kunna därjämte föranleda bestraffning.

Ammunitionen.

Ammunitionen för karbinen utgöres av: skarpa patroner (se fig.);

kammarpatroner, med kortare kula än de skarpa;

Patronknippe.

lösa patroner, med rödfärgad, ihålig kula av trä;

blindpatroner, med kula av mässing, utan laddning.

De skarpa patronerna förenas fem och fem medelst en ladd-ram till patronknippen, som ligga 2 och 2 i patronpaket med omslag av papper, och förenas paketen medelst linneremsor till patronbuntar om 80 patroner.

Till förekommande av olyckshändelser är det av största vikt, att soldaten lär sig med ett ögonkast skilja mellan

olika slag av patroner.

Skjutning med karlbin.

307 I)å karbinen avfyras, slår tändstiftet mot tänd-hatten, vars tändsats härigenom fattar eld och i sin ordning antänder patronens krutladdning. Krutet förbrinner ögonblickligen och utvecklar då gaser, som kräva mångdubbelt större utrymme än krutet och därför med stor hastighet driva kulan ur karbinen.

Kulan pressas härvid mot de vridna räfflorna och uppfyller dem, varigenom hon tvingas att hastigt vrida sig runt med spetsen ständigt framåt. Kulan går på detta sätt säkrare sin väg fram och liksom borrar sig Jångt in i målet.

Kulans väg genom luften (kulbanan) är icke rak utan krökt, emedan kulan av sin tyngd drages mot marken. Dessutom hejdas hon i sin fart av luften och sjunker, samtidigt som farten minskas, allt hastigare.

På grund härav skulle man alltid skjuta för lågt, om man riktade pipan mot det mål, man

ville träffa. För att träffa måste pipan riktas över målet, desto högre ju längre bort detta finnes. Huru högt pipan skall riktas, har man utrönt genom skjutförsök, och genom siktmcdlen åstadkommer man den mot varje avstånd svarande höjdriktningen.

Karbinen inriktas genom att sätta ögat, sikt-skäran, kornet och riktpunkten i en linje, den s. k. siktlinjen. Genom att flytta siktskåran i höjdled, alltefter målets avstånd, erhåller karbinen ett för detta avstånd avpassat läge.

<*' lOOvw 900vw

Om målet befinner sig på just det avstånd, för vilket siktet är inställt, bör kulan träffa, där man siktar. . Som emellertid sikten endast finnas för var hundrade meter från och med 300 ni., inträffar detta ej så ofta. Då målet är på ett avstånd, som ej har motsvarande sikte, måste man hålla högre eller lägre än på den punkt, nian vill träffa, allteftersom målet är längre bort eller närmare än det avstånd, med vars sikte man skjuter.

Felskjutning är i de flesta fall beroende på skyttens oro vid avfyringen eller felaktig riktning. Stundom kunna även andra förhållanden, såsom stark vind-, köld osv., inverka.

De förberedande skjutövningarna avse huvudsakligen att lära soldaten att vara säker på ban-

den och rikta blicken stadigt på målet samt göra honom lugn vid avfyringen, så att han vid skjutningen med skarp ammunition når goda resultat.

371 Om man skjuter aldrig så bra, men använder ett annat sikte än det, som närmast svarar mot avståndet, träffar man antingen alls icke eller endast med ett fåtal skott. Därför är det av stor vikt, att soldaten lär sig bedöma avstånd väl. Vid en trupp bestämmer visserligen befälet, vilket sikte skall användas, men då soldaten uppträder på egen hand, ävensom då befälet stupat eller» ej kan höras, måste han själv bedöma avstånd och bestämma sikte.

372 Ensam soldat skjuter endast, då han kan påräkna träff.

Om målet rör sig åt sidan, sikta framför detsamma.

Om det blåser starkt från sidan, håll åt vindsidan.

I skymning, då kornet ej kan urskiljas, håll lågt.

Huru mycket den vanliga inriktningen av karbinen bör ändras i dessa fall, beror på avståndet till målet, vindens eller målets hastighet osv.

Utsträckningen av enskild mans eld med karbin.

Revolvern.

Revolverns beståndsdelar ni. m. *

7,5 mm. revolverns huvuddelar framgå av figurerna å efterföljande sidor.

Revolverns isärtagande sker på följande sätt.

Plunderstocken vrides och utdrages, varefter hylsan vrides åt sidan och axeln för kammarstycket utdrages; laddklaften öppnas och kammarstycket uttages: låsskruven (A) borttages, och sidblecket frånskiljes; hanen (C) spännes och låsskruven inskruvas

i hålet (B), varefter hanen åter nedfälles; under tryckning på avtryckaren (E) avlyftes hanen, varefter roteraren (D) och avtryckaren borttagas; revolvern med pipan vänd bakåt fattas av vänstra handen med fingrarna tryckta mot varbygeln: skruven vid F lossas, så att varbygelns främre ända bliver fri från stommen, då den försiktigt lossas av vänstra handens fingrar, varefter varbygeln (G) och slagfjädern (H) avlyftas.

375 Revolverns sammansättande sker i motsatt ordning mot isärtagandet ocli underlättas genom att i omvänd ordning följa de bokstäver, som äro inslagna på de olika låsdelarna eller vid deras plats å stommen.

Revolverns vård och rengöring.

370 För revolverns vård och rengöring finnas följande tillbehör:

läskstång, avsedd att användas vid loppets och patronlägenas rengöring eller dragning;

borstviskare, uteslutande avsedd för loppets inoljning;

skruvmejsel (kan ersättas av en 10-öring); träpinnar av lämplig form för rengöring av vinklar och hörn — dessa pinnar skola av soldaten själv tillverkas — samt oljedosa (olje fi aska).

377 Såsom rengöringsmedel användas armol (olja) och vatten samt lappar, blånor eller trassel.

Armol skall användas till loppets inoljning efter skjutning samt revolverns rengöring och anoljning. Ingen uppvärmning av armolen får äga rum, och den bör ej förvaras å för varmt ställe.

Vatten, helst varmt, användes för rengöring av loppet efter skjutning, då ammunition med svartkrut blivit använd. (Se i övrigt mom. 357.)

Att vid revolverns rengöring använda smärgel 378 eller andra rivande medel är förbjudet. Revolverns vård och rengöring omfatta: daglig tillsyn,

loppets inoljning efter skjutning och grundlig rengöring.

Daglig- tillsyn.

Soldaten skall, innan revolvern efter övning 379 åter upphänges på sin plats, förvissa sig om:

att revolvern utvändigt är fri från rost, fukt, smuts och damm samt

att loppet och patronlägena äro väl inoljade ocli att alla glidytor samt pipans yttre och övriga ståldelar äro anoljade.

De åtgärder, som med anledning härav påkallas, utföras på sätt i mom. 384 och 385 finnes föreskrivet eller ock efter befälets anvisningar.

Loppets inoljning efter skjutning.

Inoljning av loppet utföres så fort lämpligen 3S0 ske kan efter skjutningens slut och tillgår sålunda: kammarstycket borttages, och loppet samt patronlägena dragas 2 till 3 gånger med i armol dränkta lappar eller dylikt, varefter de inoljas.

Under längre pågående skjutning bör dylik dragning utföras minst efter vart 24. skott.

Grundlig rengöring.

Grundlig rengöring företages i allmänhet endast före revolverns inlämnande å förråd. Då påKap. XIII. llandvapneiis kännedom och vård samt skjutning.

grund av väderleks- eller andra förhållanden sådan rengöring vid annat tillfälle anses behövlig, får densamma utföras, dock ej oftare än högst en gång i månaden. G-rundlig rengöring verkställes på följande sätt.

Revolverns delar isärtagas till den omfattning omständigheterna påkalla, rengöras och uppvisas, varefter lopp och patron-lägen inoljas samt övriga ståldelar anoljas; därefter sammansättes revolvern åter.

I krig

382 och under därmed jämförliga förhållanden skola förestående bestämmelser för revolverns vård och rengöring vid olika tillfällen i tillämpliga delar lända till efterrättelse och så noggrant följas, som omständigheterna medgiva.

Allmänna bestämmelser.

383 Beträffande revolverns rengöring skall soldaten iakttaga: att, om revolvern varit utsatt för väta, denna snarast möjligt avlägsnas från loppet och revolverns olika delar, vilka därefter ånyo in- eller anoljas;

att, om revolvern varit använd i köld, densamma efter hemkomsten ej rengöres, förrän fuktbildningen upphört;

att loppets dragning sker varsamt, så att stötbottnen icke skadas;

att vid skruvars ut- och inskruvning mejseln föres med stadig hand och att densamma inpassas jämnt i skåran på skruvarna;

att vid inskruvningen noga tillses, det ej falska gängor tagas;

att, så snart en med skruv fäst del blivit frånskild, skruven återinsättes i sitt hål

att vid revolverns sammansättande efter verkställd rengöring

de vid olika vapen löstagna delarna, vilka äro numrerade, ej förväxlas.

Rörande revolverns behandling och vård i övrigt 384 skall soldaten iakttaga:

att, om skador uppkomma å revolvern, dess tillbehör eller rengöringsverktyg, genast anmäla detta till befälet;

att icke med våld söka borttaga i loppet fastnad läskstång, lapp eller dylikt, utan anmäla förhållandet för befälet;

att, om rostfläckar uppstå, genom påstrykning av armol upplösa den röda rosten och därefter borttorka densamma, varemot de efter rosten kvarvarande fläckarna aldrig få av soldaten borttagas.

Skador uppkomna genom vanvård eller uppenbar vårdslöshet, skola av soldaten ersättas och kunna därjämte föranleda bestraffning.

Ammunition.

Ammunitionen för revolvern utgöres av skarpa 385 och lösa patroner, vilka likna karbinens, men äro mindre.

Revolverpatronerna förvaras i askar om 25 patroner.

Till förekommande av olyckshändelser är det av största vikt, att soldaten lär sig med ett ögonkast skilja mellan olika slag av patroner.

Skjutning med revolver.

Då revolvern avfyras, slår tändstiftet mot tänd-hatten, vars tändsats härigenom fattar eld och i sin

ordning antänder patronens krutladdning. Krutet förbrinner ögonblickligen och utvecklar då gaser, som kräva mångdubbelt större utrymme än krutet och därför med stor hastighet driva kulan ur loppet.

Kulan pressas härvid mot de vridna räfflorna och uppfyller dem, varigenom hon tvingas att hastigt vrida sig runt med spetsen ständigt framåt. Kulan går på detta sätt säkrare sin väg fram och liksom borrar sig in i målet.

Kulans väg genom luften (kulbanan) är icke rak utan krökt, emedan kulan av sin tyngd drages mot marken. Dessutom hejdas hon i sin fart av luften och sjunker, samtidigt som farten minskas, allt hastigare.

På grund härav skulle man alltid skjuta för lågt, om man riktade pipan mot det mål man vill träffa. För att träffa måste pipan därför riktas över målet. Huru högt pipan skall riktas, har man utrönt genom skjutförsök.

387 Revolvern inriktas genom att sätta ögat, sikt-skåran, kornet och riktpunkten i en linje, den s. k. siktlinjen.

Revolverns sikte, som ej kan inställas för olika avstånd, är gjort så, att man på kortare avstånd från mynningen träffar mycket nära siktlinjen, men på längre håll sänker sig kulan betydligt.

För att undvika fel vid inriktningen är det nödvändigt att vid riktningen se kornet mitt i siktskåran och kornspetsen i höjd med siktskårans överkant.

Vid all skjutning med revolver skall soldaten 388 ihågkomma, att revolvern endast lämpar sig for striden på nära håll.

Sabeln.

Sabeln består av följande delar: 389

klinga,

fäste med kavel och bygel samt

balja med släpsko, rörka och två band med krampor.

Klingan och fästet skola av soldaten väl vårdas och efter sabelns begagnande, i synnerhet om de blivit smutsiga och våta, försiktigt rengöras, noggrant avtorkas med trassel eller lappar, varefter metalldelarna anoljas.

Förekomma röda rostfläckar, upplösas desamma med vaselin, som därefter avtorkas.

Vid all sabelbaljans hantering iakttages noggrant, att den på brungöringen befintliga zapon-hinnan i minsta möjliga mån slites eller skadas.

Sabelbaljan skall vid »daglig tillsyn» lätt avdammas eller avtorkas med mjnk lapp eller trassel.

Sand, smuts eller hästsvett avlägsnas genom varsam avtvättning eller med vått trassel, omedelbart varpå baljan noggrant torkas.

Rivande putsmedel äro förbjudna.

Röd rost angiver, att zaponhinnan är skadad; sådan skada skall omedelbart av soldaten anmälas i och för påbättring av zaponeringen.

 KAP. XIV.

Beklädnads- och utredningspersedlar m. m.

390 Soldaten är själv ansvarig för vården av de beklädnads-, utrednings- och remtygspersedlar ävensom för den sängutredning m. m., som äro till honom utlämnade, och skall, om de genom hans förvållande förkomma eller

skadas, ersätta dem till det värde, som för varje gång kan bliva desamma åsätt, allteftersom de varit i användning längre eller kortare tid.

391 Förlorar soldaten någon persedel eller uppstår därå skada eller bristfällighet, som han ej själv kan avhjälpa, skall han snarast möjligt anmäla förhållandet för sin närmaste befälhavare.

392 ^fanskapets till bruk utlämnade persedlar äro vanligen märkta. Det är soldaten strängt förbjudet att ändra eller utplåna dessa märken liksom även att sälja, pantsätta, bortbyta eller på annat sätt göra sig av med någon av kronans persedlar.

Befinnes någon persedel sakna märke, gör soldaten anmälan därom hos sin närmaste befälhavare.

393 Beklädnadspersedlarna skola av soldaten hållas rena, snygga och hela.

De större persedlarna (kappa, vapenrock, byxor osv.) skola dagligen, innan de användas, ävensom i allmänhet vid återkomst från övning, befrias från damm och smuts. Helst en gång i veckan samt eljest, då persedlarna blivit mycket dammiga, skola de piskas.

Kappa, som föres rullad eller å fordon, skall i regeln fullständigt rengöras minst en gång i veckan.

Smärre bristfälligheter å klädespersedlar, såsom 394 sprickor i sömmarna, mindre revor, lossnade knappar osv., skall soldaten själv avhjälpa.

Våta persedlar få ej rengöras, förrän de torkat. Vid torkning böra kläderna hänga så fritt som möjligt. Kappor och vapenrockar upphängas med fördel i s. k. »galge» (en käpp av samma längd som plaggets ryggbredd, på mitten omknuten med ett snöre för upphängning). Armar och fickor böra, sedan torkningen pågått en tid, vändas med insidan utåt, om plagget blivit genomvått.

Ytliga smutsfläckar, som ej försvinna genom borstning, 35MJ borttagas genom att skrapa dem med en fingernagel och gnida dem mot det dubbelvikta tyget. Hjälper ej detta medel, borstas fläckarna med hett vatten och såpa (i brist därpå tvål), varvid plagget upplägges på något hårt underlag (bord, bänk osv.). Svårare fläckar avlägsnas antingen genom gnidning med en yllelapp, fuktad i ammoniaksprit och vatten, eller genom att stryka på såpa, som får kvarligga flera timmar och därefter urtvättas med varmt vatten. Flottfläckar borttagas med lutsalt (en sked lutsalt till ett halvt glas vatten), som under 2—3 minuter in-gnides och därefter borttvättas med kallt vatten.

Skrynkliga persedlar bestänkas lindrigt med vatten, varefter de utslätas och upphängas till torkning.

Revor hopsys med fin, enkel tråd. Kanterna hopfogas försiktigt med små täta stygn. Knappar fastsys med grov och stark, dubbel och något hoptvinnad tråd.

Vid utprovning av klädespersedlar skall soldaten tillse, att han får välsittande plagg, hellre för stora än för små. Äro de för trånga, hämmas nämligen blodomloppet och inskränkes rörelseförmågan.

Särskilt uppmärksammas, att ridbyxorna ligga slätt, när soldaten sitter till häst, så att därvid inga veck uppstå, vare sig vid knävecken eller i skrevet, samt att ej några hårda kanter av sko-ningar och sömmar eller andra ojämnheter före-tinnas, vilka lätt framkalla ridsår.

Normal och missbildad fot.

400 Skjortor, strumpor och underkläder bör soldaten lära sig att själv tvätta och laga, så att han i fält må kunna hålla dem rena och hela.

401 Bland soldatens beklädnadspersedlar intaga skodonen en viktig plats.

För att fötterna ej skola bliva missbildade och därigenom mindre marschdngliga fordras, att skodonen tillverkas

så, att de överensstämma med fotens naturliga form. Ovanstående figurer

visa exempel på en normal fot i en riktigt tillskuren sko samt på en genom skodonets olämpliga form missbildad fot.

Soldaten skall vid utprovning av skodon noga tillse, att de passa och särskilt att de äro tillräckligt långa, breda och rymliga.

Skodonen skola städse hållas väl mjuka, smorda 402 och i marschdugligt skick. Våta skodon få ej torkas för hastigt, emedan lädret därigenom blir hårt och sprött, ej heller få de smörjas, förrän de halvtorkat. Smörjningen, som bör omfatta såväl ovanlädret som skodonens undersida, verkställes 0111 möjligt i varmt rum eller framför eld och helst med handen, varvid tillses, att fettet ingnides, ej blott påstrykes.

Hårda skodon böra före insmörj ningen först lindrigt blötas, varefter de få halvtorka. Av vikt är att under längre marscher medföra skosmörja i erforderlig mängd.

Soldaten skall ofta undersöka, om ojämnheter, knölar eller utstående sömmar finnas å skodonen, om pliggar eller dylikt trängt upp osv. samt i så fall genast ombesörja felens avhjälpande. Uppstår större bristfällighet å skodonen, avlämnas de så fort som möjligt till lagning.

Benläder, som blivit våta, skola för att ej förlora sin form, sedan de rengjorts och halvtorkat, hårt hoprullas vart för sig och ombindas med sin rem, varefter de få torka. För övrigt behandlas de som för skodon är föreskrivet, men få ej svärtas.

Sporrarna skola hållas fria från smuts och rost, bäst genom 403 skurning med smärgelduk, sand eller dylikt. Genom att efter rengöringen polera dem med polermatta, minskas benägenheten för röstning.Kap. XIV. Beklädnads- och utredningspersedlar m. m.

404 Vid vard och rengöring av utrednings- och remtygspersedlar iakttagas följande.

405 Kokkärlet skall väl aktas för stötar samt omedelbart efter begagnandet rengöras, vilket bäst sker ined varmt vatten. Skurning med sand eller andra ämnen, som kunna repa eller fräta, är förbjuden.

40<» Mattornistern och påsen för dagens proviant skola vid behov, särskilt om feta matrester stannat i desamma, tvättas med tvål och kallt vatten samt därefter upphängas till torkning.

407 Skyddstältdel skall, om den varit rullad, såsnart lämpligen ske kan, utvecklas samt, om den är våt, upphängas till torkning.

Livrem, skyddsläder, patronväska, sabelbärrem, sabel-handrem o. d. skola vid behov tvättas, varefter de böra få, väl torka.

408 Soldaten skall själv anskaffa de putssaker och nåltyg m. in., som erfordras för persedlarnas rengöring samt för de lagningar, som av soldaten skola ombesörjas.

409 Reservproviant,1 i regeln bestående av bröd, konserver, choklad (kaffe) och dylikt, och som i krig delvis bäres, delvis föres å fordonen, är avsedd att" användas, då annat sätt att få livsmedel ej med fördel kan begagnas. Reservprovianten får under inga omständigheter tillgripas utan befallning.

För övrigt bär varje soldat någon torrskaffning (bröd samt fläsk, ost eller dylikt) att förtära under raster osv. En del av brödet bör helst sparas till huvudmåltiden efter slutad dagsmarsch.

1 Ej åt personal vid förplägnadskolonn.

Trängsoldatens fältutrustning.

Persedlar ni. m. tillhörande den personliga fältutrustningen.

B ek 1 ii <1 ii a dspersed 1 a r,

Fotlapp...... . par 1 1

Halsskydd av bomull . . st. 1 1

Hatt.........» 1 1

Kalsonger...... par i 1

Kappa........st. 1 1

Klädesbyxor, lång- . . . par — 1

D:o, rid- ...» 1 —

Livpäls........st. 1 1

Skjortor.......» 2 2

Skor (eller kängskor) . . par 1 1 Spännsporrar med remmar ....» 1 —

Stövlar (eller snörstövlar eller kängskor med

skoband)......» — 1

D:o, rid- (eller kängskor med skoband o.

benkläder).....» 1 —

Ullstrumpor, korta ...» 2 2

Vantar........st. 1 1

Vapenrock.......» 1 1

I Vid vinterutrustning av

l ylle.

I Vid vinterutrustning \ pälsmössa.

(Endast vid förstärkt1 \ vinterutrustning.

j Vid vinterutrustning till-| kommer 1 par långa

strumpskaft av ylle. | Endast vid vinterutrustning.

Icke ridande.

Ridande.

Anteckningar.Trängsoldatens fältutrustning.

Icke ridande.

Ridande.

Ylletröja.......st. 1 1

Ytterhandskar till vantar .... par 1 1

rtredning-spersedlar.

Dosa för reservkaffe . . st. 1 1

Fodral till putstyg ...» 1 1

Kapprem, dubbel ...» — 1

Kappsäck.......» — 1

Kokkärl med krok ...» 1 1

Mattornister med rem . » 1 —

Nummerbricka.....» 1 1

Påse för »dagens» proviant ....» 1 1

Påse för reservproviant » 11

Sked.........» 11

Skvddstältdel.....» 1 (1

Tältstångdel......» 11

Tältpinnar......» 2 2

Remtygspersedlar.

Livrem med skyddsläder och omslagsrem för

karbin.......st. 1 | —

Livrem med spänne . . » — j 1 Livrem till revolverfodral ....» 1 ; 1

Patronväska......» 1 i 1

Revolverfodral.....» 1 1

Revolversnodd.....» 1 1

Sabelbärrem......» 1 —

Sabelhandrem.....» 1 —

Sabelstödrem.....» 1 —

Anteckningar.

| Må kunna uteslutas, då \ årstiden så medgiver.

(Endast vid förstärkt vin-\ terutrustning.

(Ej vid förplägnads-\ kolonn.

| Ej vid förplägnadskom-\ pani.

| Ej vid förplägnads-\ kolonn.

Avsedda att användas, I då sådant betingas av årstid och ortliga förhållanden.

| För med revolver beväp-\ nåde.

I För med revolver beväp-\ nåde.

| För med revolver beväp-\ nåde.

iFör med sabel beväp-I nåde.

224\

Trängsoldatens fältutrustning.

Gevärspersedlar.

Karbin med rem och

mynningsbleck.... st. 1 1

Karbinrengöringsverk-

tyg........sats 1 1

Revolver.......st. 1 1

[-Revolverrengöringsverk-tvg-]

{+Revolverrengöringsverk- tvg+} ....sats Va V*

Sabel med balja .... st. 1 — Ammunition.

I

Gevärspatroner.....st. 40 40

Revolverpatroner . . . . » 25 25

Livsmedel.

Proviant, reserv-:

Choklad.......kg. 0,05 0,05

Konserv.......st. 1 1

Reservbröd.....kg. 1 1

Proviant, återstod av

»dagens».....port. 1 1

Sjukvårdsmateriel.

Första förband .... st. 1 1

Sjukvårdsarmbindel . . » 1 1

Anteckningar.

En sats utgöres av oljedosa samt (i oljedosan) borstviskare och läsksnöre jämte in- och an-oljningsmedel. | För med revolver beväp-\ nåde.

2 sats utgöres för varannan man av I äskstång, oljeflaska (oljedosa) med armol och lappar, blånor eller trassel samt för varannan man av skruvmejsel och lappar, blånor eller trassel. fFör med sabel beväp-\ nåde.

fFör med revolver beväp-\ nåde.

Ej vid förplägnads-kolonn.

Endast för trängmanskap vid sjukvårdsformationer. Bäres om vänstra . överärmen.

Icke ridande.

Ridande.Trängsoldatens fältutrustning.

Följande ovan ej upptagna persedlar skola av manskapet självt anskaffas och medföras, nämligen: kam, kniv (fällkniv), nåltyg, tvål och något fettämne (exempelvis vaselin). Dessutom få i utrustningen ingå sådana manskapet tillhöriga persedlar som: andaktsbok, anteckningsbok, dricksflaska, handduk, hängs-len, karta, klädesborste, näsduk, skoborste, skosmörja i ask, tandborste, ur m. m.

Packning av personlig fältiitriistning och hästutrednings-persedlar för ridande manskap.

411 Av ridande manskap föras den personliga fältutrustningen och hästutredningspersedlarna på hästen och medföras i packfickor.

412 Vid packningens påläggande efterses noga, att den kommer att ligga stadigt, att tyngden bliver lika fördelad såväl åt sidorna som fram- och baktill samt att inga remmar eller stroppar komma mellan sadeln och hästen.

418 Det är soldaten förbjudet att på hästen medföra andra än för fältutrustningen anbefallda eller tillåtna persedlar.

414 I packfiekor föres utrustningen exempelvis på följande sätt:

a) I högra packfickan:

skjorta, viken i 3 delar på längden, ärmarna långs plagget, som rullas på bredden och lägges uti packfickans botten; ylletröja, viken i likhet med skjortan och stående baktill i fickan på skjortan: fotlappar1 och strumpor, hoprullade bredvid ylletröjan; fodral till putstyg jämte innehåll, handduk, lindad omkring kam och tvålstycke, samt sked intill och utanför ylle-

1 Användas fotlappar, au bringas de på följande sätt. Den obetäckta foten ställes å fotlappen, såsom synes å vidstående teckning, med tårna åt a och hälen åt b, varefter flikarna vid c och d slätt vikas över foten och snibben vid a lägges över densamma vid dess införande i skodonet.

tröjan; ryktdon, omlindat med filtgjorden, framför putstyget och med borsten mot detsamma.

b) I vänstra packfickan:

reservprovianten, nederst i fickan, utom brödet, som förvaras i fodersäcken; karbinpatroner, 20 st. (20 st. förvaras av soldaten i patronväskan); karbinrengöringsverktyg1; hästsko och påse med hästskosöm i den uti packfickan härför avsedda avdelningen samt dricksflaska.

Packfickorna fastspännas vid sadeln före sadlingen och på det sätt, att packficksremmen framifrån först trädes genom fickans främre slejf och därefter växelvis genom sadelbladens ringar och bakre slejfen; framvalvets ring trädes genom packfickornas mittel-stycke, och mellersta packremmen (packfickans stropp) trädes därefter framifrån (bakifrån) genom ringen.

c) Frampå vardera pack fickan fastspännes 1 sko med klacken uppåt och utåt, packfickans nedre rem spänd omkring hålfoten.

d) Overgjorden, som trädes genom förbvgelns nedre ögla, skall täcka sadelgjorden och vara tillspänd varken hårdare eller lösare än denna.

e) Bakre packremmarna trädas: de yttre med söljorna bakåt genom motsvarande krampor å bakvalvet och den mellersta med söljan framåt genom baksvitsens hål. -

f) Fodersäcken med brödportioner, reservfurage och återstoden av dagens ration samt fodertornister (till vänster), lägges baktill på baksvitsen och omspännes med den mellersta packremmen. Fodersäcken bör vara hopvriden, så att den ej hänger längre ned än filten, och tillbunden samt lika avvägd åt båda sidor och fästes medelst snörena uti bakvalvets krampor.

g) Kokkärlet, innehållande återstoden av dagens portion, fästes i sitt fodral på filten vid vänstra sidan med den längre remmen förd under grundsätet upp över och omkring baksvitsen samt fram över vänstra sadelbladet, varpå det spännes medelst den på kokkärlets bakre sida varande söljan, så att det erhåller högsta möjliga läge.

1 Patroner och rengöringsverktyg till revolver föras på motsvarande sätt.

h) Kappan rullas hårt med ärmarna lagda tvärs över ryggen och framskörten invikna tills de mötas samt lägges

över baksvit-sen, där fasthållen av de bakre packremmarna, vilkas söljor skola ligga på den rullade kappans mittellinje.

i) Tältdelen, med de däri inlagda tältpinnarna och stångdelen, vikes platt och lägges på kappan under bakre packremmarna.

j) Karbinen föres snett över ryggen med remmen över vänstra axeln och kolven nedåt, varvid karbinen hålles i stadigt läge medelst omslagsremmen.

k) Patronväskan, rymmande 20 patroner, är fästad på livremmen.

1) Sobeln med balja påliakas i sabelkrampan samt fästes med stödremmen.

415 Första förbandet bäres insytt uti vapenrockens högra framskört.

416 Nummerbrickan bäres i band om halsen under vapenrocken.

417 Revolvern föres i fodralet vid den sida av livremmen, som vederbörande befälhavare bestämmer; snodden om halsen.

418 I avseende å de avvikelser uti sättet för packningens fördelande på hästen, som varda erforderliga, t. e. efter förtärandet av en del av livsmedelsförrådet, om persedlar m. m. förlorats eller ej till sitt fulla antal medtagits osv., ställer sig soldaten till efterrättelse de föreskrifter, som lämnas av vederbörande befälhavare.

Packning av personlig fältutrustning för icke ridande manskap.

419 Kappsäcken packas t. e. på följande sätt. a) Inuti kappsäcken:

1 par skor, 1 sko vid vardera sidan med sulan utåt; 1 par strumpor, 1 strumpa i varje sko; 1 par fotlappar, 1 fotlapp i varje sko; 1 ylletröja, liggande på bottnen mellan skorna;

1 skjorta och 1 handduk (tillåten persedel), liggande ovanpå ylletröjan;

putstyg och 20 patroner uti förefintliga mellanrum, b) Utanpå kappsäcken: kokkärl med krok. Pä livremmen är fästad:

patronväska, rymmande 20 patroner (20 st. förvaras av soldaten i kappsäcken).

I mattornistern medföras:

dagens proviant;

dricksflaska:

kniv och sked samt

karbin-(revolver-)rengöringsverktyg.

Mattornisten bäres, efter vederbörande befälhavares bestämmande, antingen i remmen över endera axeln — varvid mattornistern med 1—2 stroppar kan fästas vid livremmen — eller med stropparna fästade vid livremmen och mattornisterremmen instucken i mattornistern.

I avseende å de avvikelser uti sättet för persedlarnas medförande och bärande, som varda erforderliga, t. e. därest soldaten bär ylletröjan på sig, begagnar skorna i stället för stövlarna, ej innehar samtliga persedlar osv., ställer soldaten sig till efterrättelse de föreskrifter, som lämnas av vederbörande befälhavare.

Utdrag ur kokinstruktionen.

Kokservismateriel.

423 Å vagnarna medföras vid vissa trängförband kokapparater, vilkas huvudsakliga användning under pågående

krigsrörelser i regeln är följande.

Huvudmålet för dagen uppkokas i de till dem hörande kitt-larna på morgonen före uppbrottet och färdigkokas sedan i närmaste under dagens lopp genom självkokning samt, i den mån så erfordras, genom slutlig kokning över eld efter avslutandet av rörelserna för dagen eller under något uppehåll i desamma.

424 >Kokkärl med krok> medföres av var och en av manskapet dels för matens utportionering och utspisning, dels för tillredning av i reservportionen ingående artiklar ävensom av andra livsmedel, då så erfordras.

Eldstäder ocli eldning.

425 Vid matlagning skall elden underhållas jämn genom lagom bränsletillförsel och genom reglering medelst spjäll och dragluckor, där sådant låter sig göra.

426 För eldning i kokgravar hugges veden ej för fin. Några kortare trän eller grövre stickor läggas på tvären i gravens botten för att underlätta uppkomsten av drag. Antändning sker invid vindsidan av grav.en. Stor påpasslighet är av nöden för att ständigt hålla elden jämn i hela graven.

427 I stekgravar användas helst glöd, i regeln tagna från andra eldstäder.

230Utdrag ur kokinstruktionen.

Snygghets-, säkerhets- och ordningsåtgärder.

Största möjliga renlighet och snygghet skall iakttagas vid 428 födans handhavande, tillredande och utspisning.

Fordringarna på personlig renlighet, särskilt hos dem, som direkt handhava och tillreda födan, skola i alla avseenden ställas så högt, som omständigheterna medgiva. Tvättvatten, tvål och handdukar höra finnas tillgängliga vid matlagningen.

Kärl, som brukas för födans förvaring och tillredande, skola 429 invändigt väl rengöras, helst med hett vatten. Rivande medel få ej tillgripas. Tät grästorv med vidhängande matjord kan i nödfall användas vid rengöring av aluminiumkärl (ej förtenta kärl). Efter längre tids förvaring, efter förtenning osv. måste kärl, som skola användas, urkokas, varvid soda med fördel användes, utom för aluminiumkärl, vilka därav angripas.

Förtenta kärl undersökas allt som oftast, varvid efterses, 430 om förtenningen fallit bort eller är för tunn, i vilket fall kärlen icke på några villkor få användas. För stekning får förtent kärl brukas endast i undantagsfall, enär förtenningen lätt lossnar och förorenar maten. Av liknande skäl bör undvikas användning av emaljarade kärl vid matlagning samt av tennskedar till omröring vid kokning osv.

Använda knivar, gafflar och skedar skola väl rengöras. Matknivar böra om möjligt skuras. Detta kan i nödfall ske genom att sticka dem i jord eller sand. Rena stickor eller spadar av trä användas helst vid omrörandet av anrättningen. Vid styckning böra livsmedlen uppläggas på rena bräder eller bord.

Av vikt är att maten serveras smakligt.

Efter slutad kokning ocli utspisning skola härför använda platser återställas i fullt ordnat skick genom noggrann avstädning.

231 Utdrag ur krigslagarna.

Utdrag ur krigslagarna.

Allmänna bestämmelser.

433 Krigslagarna äro: strafflagen för krigsmakten, samt lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

434 För brott och förseelser, begångna mot krigslagarna, kan soldaten antingen ådömas straff av krigsdomstol (krigsrätt) eller åläggas bestraffning av befälhavare.

De straff, som av krigsdomstol ådömas, äro:

1. dödsstraff;

2. straffarbete;

3. fängelse;

4. böter;

5. disciplinstraff.

435 Disciplinstraff är arrest av följande slag:

1. arrest utan bevakning, i högst 15 dagar;

2. vaktarrest, i högst 15 dagar;

3. skärpt arrest, i högst 10 dagar;

4. sträng arrest, i högst 6 dagar.

436 Straffarbete över 6 månader eller svårare straff medför för fast anställda uteslutande från krigsmakten.

437 Av befälhavare kan manskapet åläggas disciplinstraff.

För mindre förseelser och fel mot militär tukt och ordning må befälhavare (kår- och kompanichef) för manskapet använda:

1. varning, meddelad enskilt eller i närvaro av några den felaktiges överordnade eller med honom likställda;

2. åläggande för visst antal gånger, högst 6, eller för viss bestämd tid, högst 15 dagar, att utom vanlig ordning förrätta handräckningsarbeten;

3. förbud att under viss bestämd tid, högst 15 dagar, vistas utom kasernområde, läger eller däremot svarande område eller åt kompani eller likställt truppförband upplåten del av dylikt område.

Varder någon av det fast anställda manskapet, sedan han tre eller flera gånger efter strafflagen för krigsmakten straffats med böter, vaktarrest eller svårare straff, samt därest bestraffningarna utgjort endast vaktarrest, minst en gång undergått dylikt straff i 15 dagar, och har han inom 5 år efter det han undergått den av dessa bestraffningar, som sist verkställts, begått nvtt brott, som omförmäles såsom straffbart enligt strafflagen för krigsmakten; då må den brottslige, jämte det straff, vartill han för det nva brottet gjort sig förfallen, tillika av vederbörande befälhavare skiljas från sin anställning vid krigsmakten, såvida han prövas hava gjort sig ovärdig den aktning och tillit, som bör tillkomma av honom innehavd befälsställning, eller krigstuktens upprätthållande eljest det kräver.

Händer det att underlydande flyr från drabbning eller företager plundring, eller att vid uppror eller upplopp eller vid annat tillfälle, då brott mot krigslydnaden medför större fara för ordningen inom krigsmakten eller för dess eller allmän säkerhet, någon sätter sig mot förmans befallning eller, sedan befallningen blivit upprepad, den ej genast verkställer; då må förman mot underlydande bruka det våld, som är nödigt för flyktens eller plundringens hindrande eller lydnadens och ordningens återställande.

Varder skiltvakt eller annan vakt ellei; patrull eller för bevakning eller ordningens upprätthållande särskilt utställd eller utsänd truppavdelning överfallen med våld eller hot, som innebär trängande fara för den överfallne eller för person eller egendom, som är under hans beskydd eller bevakning, eller eljest för allmän eller enskild säkerhet; då äge den vakt, patrull eller avdelning rätt till nödvärn. Söker den, som står under sådan bevakning att rymma, eller brukar annan för att befria honom våld eller hot, må det våld användas, som för rymningens hindrande är nödigt.

För de fall, att brott eller förseelse begås under krigstid, äro straffen vida strängare än de straff, som avse fredlig tid.

För förräderi, olovlig gemenskap med fienden, brott mot krigslydnaden m. fl. svårare brott dömes den brottslige under krigstid till dödsstraff,, därest ej brottet blivit begånget under sådana förhållanden, att straffet kan sättas lägre. För feghet i strid ådömes straffarbete intill 6 år; endast vid synnerligen mildrande omständigheter kan straffet för denna förbrytelse sättas så lågt som till fängelse.

Strafflagen för krigsmakten stadgar ock särskilda straff, strängare än de, som användas i fredstid, för brott och förseelser, som begås, då fientligt angrepp befaras, då trapp blivit ställd på krigsfot osv.

442 Här nedan äro intagna ansvarsbestämmelserna för brott och förseelser av manskap under fredstid.

Om rymning: och olovligt undanhållande från krigstjänsten.

443 Rymmer soldat, straffas han första gången med fängelse i högst 6 månader, eller vid synnerligen mildrande omständigheter med disciplinstraff; andra gången är straffet fängelse.

Sker rymningen från mobiliserad avdelning är straffet i allmänhet straffarbete, endast vid synnerligen mildrande omständigheter fängelse.

Hava två eller flera i samråd beslutat att rymma, försvåras straffen, i synnerhet för anstiftaren.

Krigsman, som förlett eller hjälpt annan till rymning, straffas så, som om han själv rymt.

Vet krigsman, att rymningsbrott är å färde, och ej i tid därom underrättar vederbörande befäl, eller har han hyst eller dolt rymmare, skall han ock straffas, men lindrigare än om han själv rymningen begått.

Den av manskapet, som, utan avsikt att undandraga sig krigstjänsten,

a) olovligen avviker från trupp eller från den ort, där han skall tjänstgöra eller vistas, eller

b) inom tjänstgöringsorten håller sig undan från tjänstgöring, eller

c) utan laga förfall underlåter att inställa sig då detta på grund av inkallelse eller enligt åtagande eller efter tilländagången tjänstledighet åligger honom,

straffas för olovligt undanhållande med disciplinstraff; dock må, där återfall i brottet sker och omständigheterna äro synnerligen försvårande, dömas till fängelse i högst 6 månader.

Beträdes krigsman, som är tjänstgöringsskyldig vid mobiliserad avdelning, med olovligt undanhållande, som varat över 24 timmar av den bestämda tjänstgöringstiden efter det han avvek eller sig undandolde eller över 3 dagar efter det inställelse till tjänstgöring bort ske, straffas han så som för rymning.

Har någon av manskapet rymt, anses han i fråga om disciplinstraff och dess åläggande fortfarande tillhöra krigsmakten, även om han ej ertappas, förrän annan blivit i hans nummer insatt.

Krigsman, som genom stympning eller annorledes uppsåt-ligen gör sig oduglig till uppfyllande av sin krigstjänstskyldighet under längre eller kortare tid, straffas med fängelse eller straffarbete i högst 2 år.

Om uppror, upplopp m. m.

Samlar sig krigsfolk och visar uppsåt att med förenat våld 445 sätta sig upp emot verkställighet av förmans bud, eller att tvinga förman till någon ämbetsåtgärd, eller att hämnas för sådan åtgärd, men vänder på förmans befallning åter till lydnad och ordning, då skola anstiftare eller anförare dömas till straffarbete från och med 1 till och med 3 år och de övriga till fängelse i högst (J månader. Äro synnerligen mildrande omständigheter för handen, må deltagare, som hör till manskapet och ej varit anstiftare eller ledare, dömas till disciplinstraff. Vända upprorsmännen däremot ej åter till lydnad och ordning, utan visa trotsighet emot förmans befallning, dömes anstiftare eller anförare till straffarbete från och med 3 till och med 6 år och annan deltagare i upproret till sådant arbete från och med 1 till och med 3 år.

Göra upprorsmän våld å person, eller bryta eller förstöra de hus eller plundra eller fördärva de annan egendom, straffas anstiftare eller anförare med straffarbete på livstid eller från och med 3 till och med 10 år, och annan deltagare i upproret med straffarbete från och med 1 till och med 8 år.

Deltager krigsman med väpnad hand i uppror mot annan offentlig myndighet, än förman; dömes han till samma straff, som för uppror mot förman är bestämt.

Samlar sig krigsfolk och stör lugnet eller ordningen inom krigsmakten, utan att dock lägga ådaga sådant uppsåt, som ovan är sagt, och skingrar sig ej det krigsfolk på förmans befallning, utan visar trotsighet däremot, dömes anstiftare eller anförare till straffarbete från och med 1 till och med 3 år och annan deltagare i upploppet till fängelse i högst 6 månader. Äro synnerligen mildrande omständigheter för handen, då må deltagare i upploppet, som hör till manskapet och ej är att anse såsom anstiftare eller anförare, dömas till disciplinstraff.

Yar, som muntligen inför samlat krigsfolk eller i skrift, den han bland krigsfolket utspritt eller utsprida låtit, uppmanat eller annorledes sökt förleda till ohörsamhet mot förmans eller över-ordnads befallningar i tjänsten eller sökt upphetsa till ovilja mot krigstjänsten, varde, där ej större straff är stadgat i allmän lag, dömd till fängelse eller i lindrigare fall till disciplinstraff. Voro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst 2 år dömas.

Lag samma vare om den, som annans skrift, den där innefattar sådan uppmaning eller sådant förledande eller upphetsande, som ovan sagts, utspritt eller utsprida låtit för att därmed främja den med skriften åsyftade verkan.

Med disciplinstraff eller fängelse straffas ock var och en, som deltager i någon av krigsfolk hållen sammankomst för rådplägning i ämnen, genom vilkas avhandlande fruktan eller missröstan kan hos krigsfolket utbredas eller brott mot krigslydnaden lätt kan föranledas. Den, som för sådan otillåten rådplägning kallat krigsfolk till sammankomst, straffas även om sammankomstens hållande förhindras.

236"Utdrag ur krigslagarna.

Om brott mot krigslydnad m. ni.

"Vägrar någon av manskapet att åtlyda förmans honom i 446 tjänsten givna befallning, straffas han med fängelse eller straffarbete i högst 1 år eller, då omständigheterna äro synnerligen mildrande, med disciplinstraff. Sker brottet i närvaro av samlad trupp må straffet höjas till straffarbete i två år.

Samma straff ådömes, om soldaten underlåter att rätt fullgöra förmans i tjänsten givna befallning eller genom onödig förfrågan, motsägelse eller invändning uppehåller befallningens fullgörande, och det skedde i avsikt att hindra verkställighet av vad förmannen befallt. Skedde brottet ej i sådan avsikt, straffas med disciplinstraff eller fängelse i högst 6 månader.

Underlåter någon att efterkomma överordnads i särskilda fall meddelade föreskrifter i vad som rörer allmän ordning, ordningen inom krigsmakten eller dess anseende; belägges med disciplinstraff eller dömes till fängelse i högst 6 månader.

Gör krigsman våld eller annan misshandel å överordnad krigsman i eller för tjänsten, dömes, om den våldförde är officer eller underofficer, till straffarbete i högst 4 år och, om han tillhör manskapet, till straffarbete i högst 2 år eller fängelse i högst 6 månader; dock må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, straffet bestämmas till fängelse, om den våldförde är officer eller underofficer, och till disciplinstraff, om den våldförde tillhör manskapet.

Begår krigsman våld eller annan misshandel mot krigsman, som är hans förman, eller mot annan överordnad krigsman, som vid tillfället bär sin tjänstedräkt, och sker brottet ej i eller för den våldfördes ämbete eller tjänst, dömes till fängelse eller, vid synnerligen mildrande omständigheter, till disciplinstraff. Sker brottet å tid eller ort, att det väcker stor uppmärksamhet och förargelse, eller eljest under synnerligen försvårande omständigheter, må straffet höjas till straffarbete i högst 2 år.

Förolämpar soldaten överordnad krigsman med smädligt, föraktligt eller vanvördigt yttrande i tal eller skrift eller förgriper sig emot honom med hotelse eller annan missfirmlig gärning i

eller för tjänsten, dömes till fängelse eller varde, då omständigheterna äro synnerligen mildrande, belagd med disciplinstraff.

Gör soldaten sig skj-ldig till förolämpning mot förman eller mot annan överordnad krigsman, som för tillfället bär sin tjänstedräkt, och sker förbrytelsen ej i eller för den förorättades ämbete eller tjänst, dömes den brottslige till disciplinstraff eller fängelse i högst 1 år.

Ohörsamhet och uppstudsighet mot post, vakt eller patrull eller för bevakning eller ordningens upprätthållande särskilt utställd eller utsänd truppavdelning, straffas med fängelse eiler straffarbete i högst 1 år, eller, då omständigheterna äro synnerligen mildrande, med disciplinstraff.

Gör krigsman våld eller annan misshandel å underordnad krigsman i eller för tjänsten, dömes till fängelse eller straffarbete i högst 2 år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till disciplinstraff dömas. Förolämpar krigsman underordnad krigsman med smädligt yttrande i tal eller skrift eller förgår sig mot honom med hotelse eller annan missfirmlig gärning i eller för den förolämpades tjänst, straffas med disciplinstraff eller fängelse i högst 6 månader.

Våldför sig krigsman å eller förolämpar annan krigsman, som icke står till honom i förhållande av överordnad eller underordnad, straffas den brottslige, om han tillhör manskapet, med disciplinstraff eller fängelse i högst 6 månader.

Var, som under tjänstgöring eller eljest gör oljud eller oväsende, eller åstadkommer på annat sätt förargelse eller finnes vara av starka drycker överlastad, belägges med disciplinstraff.

Om förskingring och stöld av krigsmaktens tillhörigheter samt skadegörelse å dem.

Den av manskapet, som olovligen säljer, pantsätter eller annorledes förskingrar, eller uppsåtligen förstör eller skadar åt honom till bruk lämnade vapen, utrednings- eller beklädnadspersedlar, ammunition, tjänstehäst eller dess mundering eller foder eller ^vad annat, som till utrustning hör, eller av manskap

utan behörigt tillstånd köper eller sig tillbyter, eller till försäljning eller såsom pant, gåva eller lån emottager häst eller annat som här är sagt, bestraffas med vaktarrest i minst 10 dagar, skärpt arrest i minst 5 dagar eller sträng arrest i minst 3 dagar. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må den brottslige dömas till fängelse i högst 6 månader, eller, om brottet förövats av någon som förut varit straffad för sådant brott, till fängelse eller straffarbete i högst 2 år.

Begår någon stöld av egendom, som tillhör krigsmakten eller är för da#s behov avsedd, straffas enligt allmän lag.

Skedde stölden ur förråds- eller tyghus, varv, verkstad, fartyg, kasern, tält, stall, åkdon eller annat ställe, där krigsmaktens egendom veterligen förvarades, eller visste den brottslige, att egendomen tillhörde krigsmakten eller var för dess behov avsedd, dömes till straffarbete i högst 1 år. Voro omständigheterna synnerligen försvårande, må tiden för straffarbetet höjas till 2 år; voro de synnerligen mildrande, må till fängelse i högst 6 månader dömas.

Var, som från annan, vilken är förlagd med honom i samma kvarter, kasern, tält, militärsjukhus eller annat dylikt ställe, förövar stöld av gods, som denne där har förvarat, dömes till straffarbete i högst 1 år. Äro omständigheterna synnerligen försvå rande, må tiden för straffarbetet höjas till 2 år; äro de synnerligen mildrande, må till fängelse i högst 6 månader dömas.

För snatteri i de fall, som här ovan omtalats, straffas en ligt allmän lag.

Förövar post eller annan, som är på vakt eller till bevakning av gods kommenderad, tillgrepp till större eller mindre belopp av det, som är under hans skydd eller bevakning, dömes för stöld till straffarbete från ocli med 6 månader till och med 4 år samt till förlust av medborgerligt förtroende. t

Om andra överträdelser av tjänsteplikter.

Gör någon sig skyldig till falsk angivelse av förbrytelse, 448 som tillhör krigsdomstols bedömande, straffas han efter allmän lag. .

239"Utdrag ur krigslagarna.

Angiver någon av manskapet till bestraffning i disciplinmål den, ban vet vara oskyldig, skall han dömas till fängelse i högst 6 månader, sträng arrest i minst 3 dagar, skärpt arrest i minst 5 dagar eller vaktarrest i minst 10 dagar. Har någon av manskapet, icke av ont uppsåt, men ändå utan laga skäl, av förhastande eller oförstånd, gjort angivelse mot annan i disciplinmål, dömes han till disciplinstraff eller fängelse i högst 6 månader.

Den av manskapet, som uppsåtligen i tjänsten avgiver osannfärdig rapport, skall dömas till fängelse i högst 6 månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må den brottslige beläggas med disciplinstraff.

449 Den, som genom bedrägliga löften eller osanna framställningar eller på annat olovligt sätt förmår någon att antaga krigstjänst, dömes till disciplinstraff eller fängelse i högst 6 månader. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst 2 år dömas.

450 Post, som i fredstid övergiver sitt postställe eller lämnar det åt annan eller linnes drucken å detsamma, dömes till fängelse i högst 6 månader. Förekomma synnerligen försvårande omständigheter, må tiden för fängelsestraff höjas till 2 år. Äro omständigheterna sVnnerligen mildrande, må den brottslige beläggas med sträng arrest i minst 3 dagar, skärpt arrest i minst 5 dagar eller vaktarrest i minst 10 dagar.

451 Tager krigsman, innan han fått avsked från den krigstjänst, vari han är anställd, ny anställning vid annan trupp för tid, som den förra anställningen omfattar, skall han beläggas med sträng arrest i minst 3 dagar, skärpt arrest i minst 5 dagar eller vaktarrest i minst 10 dagar eller, om brottet förnyas, dömas till fängelse i högst 6 månader.

452 Visar någon av manskapet vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i fullgörande av de tjänsteplikter, som åligga honom på grund av reglementen, instruktioner eller särskilda föreskrifter eller av förhållandenas beskaffenhet påkallas, och särskilt ansvar för förseelsen ej finnes i lag stadgat, belägges han med disciplinstraff; men om förbrytelsen är av svårare beskaffenhet, än att den kan anses vara med disciplinstraff försonad, dömes han till fängelse i högst 6 månader.

240"Särskilda iakttagelser vid fälttjänstövningar.

Om besvärs ingivande.

Den, som blivit av befälhavare belagd med disciplinstraff 453 och därmed ej åtnöjes, äger att sist innan klockan 12 å tjugonde dagen från den dag, då straffet avslutades, ingiva sina besvär till krigshovrätten eller till den befälhavare, som ålagt bestraffningen .eller i hans ställe satt är. Försummar den missnöjde vad sålunda är föreskrivet, förlorar han sin talan. Besvär över disciplinstraff får ej hindra straffets verkställande.

Särskilda iakttagelser vid fälttjänstövningar.

Trupperna å den ena sidan bära vanligen såsom igenkänningstecken vita band om huvudbonaden. Personal, tillhörande ledningen och stridsdomarna, bära blågula band, vissa åskådare röda band. De, som bära blågula eller röda band, få fritt passera överallt, nattetid och i mörker, om de på anrop »vem där?» svara »ledningen».

Om trupper betecknas (markeras) med skärmar, betyda röda 455 skärmar infanteri eller till fots tjänstgörande kavalleri, gula uppsuttet kavalleri och vita artilleri.

Lidna förluster betecknas genom en rödvit fyrkantig skärm.

Kartors betydelse m. m.

Redan under fredsövning har en befälhavare svårt att i 456 okänd terräng reda sig utan karta. I krig kan saknaden av en sådan bliva ödesdiger.

Soldaten kan som befälhavare för ett fordon, rapportkarl, patrullkarl osv. få uppdrag av sådan art, att ban mången gång endast med kartans tillhjälp kan finna sig tillrätta. Kartan blir hans pålitliga vägvisare och rådgivare, kanske hans räddning.

Om besvärs ingivande.

Den, som blivit av befälhavare belagd med disciplinstraff 453 och därmed ej åtnöjes, äger att sist innan klockan 12 å tjugonde dagen från den dag, då straffet avslutades, ingiva sina besvär till krigshovrätten eller till den befälhavare, som ålagt bestraffningen .eller i hans ställe satt är. Försummar den missnöjde vad sålunda är föreskrivet, förlorar han sin talan. Besvär över disciplinstraff får ej hindra straffets verkställande.

Särskilda iakttagelser vid fälttjänstövningar.

Trupperna å den ena sidan bära vanligen såsom igenkänningstecken vita band om huvudbonaden. Personal, tillhörande ledningen och stridsdomarna, bära blågula band, vissa åskådare röda band. De, som bära blågula eller röda band, få fritt passera överallt, nattetid och i mörker, om de på anrop »vem där?» svara »ledningen».

Om trupper betecknas (markeras) med skärmar, betyda röda 455 skärmar infanteri eller till fots tjänstgörande kavalleri, gula uppsuttet kavalleri och vita artilleri.

Lidna förluster betecknas genom en rödvit fyrkantig skärm.

Kartors betydelse m. m.

Redan under fredsövning har en befälhavare svårt att i 456 okänd terräng reda sig utan karta. I krig kan saknaden av en sådan bliva ödesdiger.

Soldaten kan som befälhavare för ett fordon, rapportkarl, patrullkarl osv. få uppdrag av sådan art, att ban mången gång endast med kartans tillhjälp kan finna sig tillrätta. Kartan blir hans pålitliga vägvisare och rådgivare, kanske hans räddning.

241

16—161281. Soldatundervisning för trångtrupperna. Särskilda iakttagelser vid fälttjänstövningar.

Om besvärs ingivande.

Den, som blivit av befälhavare belagd med disciplinstraff 453 och därmed ej åtnöjes, äger att sist innan klockan 12 å tjugonde dagen från den dag, då straffet avslutades, ingiva sina besvär till krigshovrätten eller till den befälhavare, som ålagt bestraffningen .eller i hans ställe satt är. Försummar den missnöjde vad sålunda är föreskrivet, förlorar han sin talan. Besvär över disciplinstraff får ej hindra straffets verkställande.

Särskilda iakttagelser vid fälttjänstövningar.

Trupperna å den ena sidan bära vanligen såsom igenkänningstecken vita band om huvudbonaden. Personal, tillhörande ledningen och stridsdomarna, bära blågula band, vissa åskådare röda band. De, som bära blågula eller röda band, få fritt passera överallt, nattetid och i mörker, om de på anrop »vem där?» svara »ledningen».

Om trupper betecknas (markeras) med skärmar, betyda röda 455 skärmar infanteri eller till fots tjänstgörande kavalleri, gula uppsuttet kavalleri och vita artilleri.

Lidna förluster betecknas genom en rödvit fyrkantig skärm.

Kartors betydelse m. m.

Redan under fredsövning har en befälhavare svårt att i 456 okänd terräng reda sig utan karta. I krig kan saknaden av en sådan bliva ödesdiger.

Soldaten kan som befälhavare för ett fordon, rapportkarl, patrullkarl osv. få uppdrag av sådan art, att ban mången gång endast med kartans tillhjälp kan finna sig tillrätta. Kartan blir hans pålitliga vägvisare och rådgivare, kanske hans räddning.

Men kartan är ett gott sällskap även under fredan. Den, sora vill lära känna sin hembygd och trakten däromkring eller kanske större område av sitt eget land, får av kartan de både säkraste och billigaste upplysningarna. Den återgiver nämligen: höjder, backar, dalar och jämn mark, avstånd mellan orter, jordytans beskaffenhet (berg eller jord eller blandning av bådadera), skogars, sjöars och myrmarkers lägen och gränser, älvars, aars och bäckars lopp, järnvägar med sina stationer, kanaler broar, landsvägar med gästgivargårdar och skjutsstationer, byvägar, vintervägar och stigar, gränser från och med riksgräns ned till sockengränser (på de norrländska bladen även byarnas ägogränser), järnverk, sågverk, vatten- och väderkvarnar, städer, byar, kyrkor, bostäder, lastage- och ankarplatser, fyrar och grund, höjdpunkter över havet och djup i havet vid kusterna — och ännu mycket mera, som framgår av teckenförklaringen och kartprovet på de följande sidorna.

457 Vår fältkarta är uppdelad i en mängd blad, vilka benämnas efter någon betydande ort inom motsvarande trakt och säljas särskilt vart för sig. Genom vederbörande befäl kunna bladen anskaffas till ett pris av 35 öre per blad, utom bladen över norra Sverige i 1: "200 000, vilka kosta 60 öre. Kartan kan även av vem som helst erhållas genom bokhandeln, men är då något dyrare.

45S För att kunna hitta i skog och mark ävensom för att i rapporter kunna tydligt och riktigt angiva en viss plats är det av vikt för varje soldat att kunna bestämma väderstrecken, varhelst han än befinner sig.

Med kompass kan man noggrant bestämnia väderstrecken.

Saknas kompass, kan man finna väderstrecken ined tillhjälp av klockan och solen.

Med tillhjälp av klockan och solen kan nordriktningen noggrannare bestämmas genom att hålla klockan så att timvisaren pekar rätt mot solen. Riktningen norr—söder ligger då mitt emellan timvisaren och siffran X.II (se fig. å sid. 246).

Del av ett fältkartblad.

Stola. 1:UOOOOO 1_t_2_i_1_fjK7n~

Anm. 1. Ovanstående del av ett fältkartblad är användbar som översiktskarta till »Jerfällakrigsspelet».

Anm. 2. Fältkartan över större delen av norra Sverige är i hälften så stor skala (1 : 200 000). Beteckningssättet är i huvudsak detsamma som på kartan i skalan 1: 100 000 (se nästa sida).

=Te ctenf örMaring,

JardhöjcL_

Berg.

Barrskog.

Lövskog.

Kärr

Träbro_ Spång. Färja,_

EocnaLmzd. sluss

Vattenfall_

Vad_

Stengrund Fyr--

Sjamåirke._

Lastageplats. Hamn_

Ankarplats-

Fyrka,_

Riksgräns_

Lctnsgräns HäraxLsgreens Sockengräns.

Jctrrvv. -med, staßy ocH banvakthus Landsväg Bättre- byväg. Sämre byväg. Vinterväg. Gångstig _

Stenbro .{Jäm-)

Slott_

HerrgårcL.

Åbo, Torp_

By.

Frästgdrd-

GästgivgårcL—

^Milstolpe_

Thiangelpunkt JZöppargrvL-vtv-

Järngricva,_

^Masugn,_

Järnverk_

Vattenkvarn

Väderkvarn_

Såg.

[-£räcLgàrd>-Tbigshus_-]

{+£räcLgàrd>- Tbigshus_+}

Solens läge vid olika tider på dygnet.

Kl. 9 fm. Kl. 7 em.

Exempel å orientering efter solen.

Exempel på orientering efter månen.

Orientering med klocka.

Nattetid finner man lätt nordriktningen, om polstjärnan är synlig (se fig. å sid. 247).

Kunna stjärnorna ej urskiljas tydligt, men månen är synlig,' kan man av dess läge ocb utseende sluta till solens läge oeh på så sätt finna väderstrecken, om man vet vad klockan är. Man måste därvid hålla i minnet, att månen får sitt sken av solen och att således solen finnes i samma riktning, varåt månens lysande halvklot äj vänt. "Vid fullmåne befinner sig således^solen i motsatt riktning mot månen, vid nytändning i samma riktning.

Då man ej kan använda något av dessa orienteringsmedel (då klocka saknas, vid mulen väderlek osv.), kan man ofta reda sig genom andra iakttagelser. Så t. e. äro de flesta kyrkor byggda med längdriktningen noggrant i väster—öster med koret åt öster. Tallkronorna äro tätast åt söder; myrstackar vid träd och stubbar stå rätt söder om dessa; stenar, stubbar och dylikt äro tätast bevuxna med mossa åt norr osv.

Polstjärnan.

247 Gradbeteck-

Anm. Vid marinen hava officerarna å ärmuppslagen guldgaloner enligt beträffande huvudbonaden. Underofficerarna hava vinklar av guldgalon a ärmkorpraler (konstaplar) vid armén, hava ett bl&tt band kring ärmuppslagen; de

248

Uniform av äldre modell.

General .... Generallöjtnant Generalmajor . Överste .... Överstelöjtnant

Major ....

Regementsoffleerare. Officerare av generalitetet.ningar 111. m.

Uniform m/10.

Generalmajor.

Fortifikationen

samma grunder, som för arméns officerare av motsvarande tjänstegrader gälla uppslagen. Underofficerskorpraler och 1. kl sjömän, som motsvara furirer och förra dessutom en kunglig krena på ena överärmen.

249

Infanteriet.

Generalstaben.Gradbeteck-

1 Fanjunkare guld (silver), sergeant redgarn med guld-(silver-) (silver), sergeant redgarn. 4 Gradbeteckningar av guld (silver).

250

Uniform av äldre modell.

Ryttmästare . . (Kapten)

Löjtnant . . .

Underlöjtnant . (Fänrik)

Fanjunkare . . (Styckjunkare)

Sergeant. . . .

Furir4 ....

Korpral 5 . . (Konstapel)

Vicekorpral5

Manskap. Underofficerare. Kompaniofficerare.ningar 111. m. (forts.).

Uniform m/JO.

träns. 2 Granat k axelklaff vid artilleriet. 3 Styckjunkare guld 5 Gradbeteckningar av redgarn. 6 Artilleriet. 7 Infanteriet.

251

TräDgen.

Infanteriet.

Artilleriet.

Artilleriet.VlöSSMÄRKE MED GRADBETECKNING M/14 FÖR OFFICERARE OCH UNDEROFFICERARE? MED VEDERLIKAR TILL PÄLSMÖSSA..M.09.

Generalsperson.

Överste. Överstelöjtnant. Major.

Fanjunkare. Sergeant.

252

Underlöjtnant. (Fänrik.)

Kapten.

Löjtnant. N

Landstormens utrustning.

Landstormens utrustning.

Till tjänstgöring inkallad landstormsman erhåller av staten vapen, ammunition, fälttecken samt vissa beklädnads-, utrednings- och remtygspersedlar.

Fälttecknet, som angiver landstormsmannens egenskap av krigsman, och som därför alltid måste bäras väl fästat och på avstånd synligt, utgöres av landstormsmärke och landstorms-armbindel.

Landstormsmärket är något kupigt, ljusblått metallbleck med gult kors och fästes under kronorna på landstormshatten, eller, då civil huvudbonad användes, framtill å densamma.

Landstormsarmbindeln är av grågrönt kläde med kungl, krona av blått kläde och med för befälet åsätt gradbeteckning, för officerare och underofficerare av blåa redgarnsband och för underbefäl av manskapet av blåa red garnssnören samt fastsys på livplaggets (ytterplaggets) vänstra överärm.

253Landstormens utrustning.

254

t jfyzndstorms>l;a£tz?/ons>c/icf. I^cmJ^for/iiä/iom^ani-cheJ^. Medaljer m. m., som knnna förvärvas av manskap.

Medalj för tapperhet i fält (silver).

Svärdsmedalj (silver).Skyttemedalj (silver).

Skyttemärke (silver).

1 Skyttemärket i guld för de frivilliga skytteföreningarna kan förses med s. k. årtalsmärke av guld efter uppfyllande av vissa fordringar i skjutskicklighet.

256

Skyttemärke för de frivilliga skytteföreningarna (guld,1 silver eller brons). Semaforering.

Semaforalfabetet.

Särskilda signaler.

| Allmän Anrop- signal nings- 1 signa- \ station s-ler. I sjgnai (upprepade | svängningar). En för varje station bestämd signal. Vem där..... hv Förstått..... a Missläsning . . . o Felgivning . . . . (upprepade | svängningar). Slutsignal . . . . d Kollationera . . . tc Grupp före . . . . gf Grupp efter . . . ge Siffersignal . . . z Kom....... k

Förkortningar.

1) Förkortningarna för substantiv gälla även för motsvarande verb.

2) Förkortningen för ett ord användes även för dess böjningsformer.

3) Förkortningar kunna vid behov sammansättas (t. e. offptr, bevlin osv.)

a, 1.

b, 2 .

c, 3 . ch .

d, 4 .

e, 5 .

f, 6. g, 7.

h, 8 i, 9 . j, 0. k . . 1 . . m . . n . . o . .

P •

q . .

r . . s . .

t . .

u . .

v, w

X . .

y •

z . å.

ä .

ö . • *

? •

mm nn

Vänta............v v

Åtskillnad .... ii Ilsignal (lystringssignal) il

Brytning..... f (upprepade

gånger)

Förflyttning:

Marsch framåt . m a f

» bakåt . . mab

» åt höger. m a h

» åt vänster m a v Flaggombyte:

Liten vit flagga . f 11 v

blå » fil b

Stor vit » flsv

» blå » flsb

Morsera..........mors

Semaforera. ... semA.

adj = adjutant amm = ammunition anf = anfall arb = arbete armef = arméfördelning arr = arriärgarde art = artilleri avd = avdelning avg = avantgarde avsk = avskärning avst = avstånd

B-

bag = bagage

baj = bajonett

bat = bataljon

batt = batteri

bef = befäl

befh = befälhavare (för)

ber = beredskap

bes = besättning

beskj = beskjutning

bev = bevakning

biv = bivack

brig = brigad

C.

ch = chef (för)

D.

deta = detachement

div = division

drb = draga sig tillbaka

E.

el = elektrisk em = eftermiddag enl = enligt

F.

fanj = fanjunkare fi = fiende, fientlig fig = flygel fm = förmiddag for = fordon fp = förpost fr = från from = från

och med frr = framryckning fsjh = fältsjukhus fst = förstärkningar fsv = försvar ftgf = fälttelegraf f v = fältvakt förb = förbindelse förf = förföljning förfl = förflyttning förl = förläggning

G.

gen = general (-löjtnant, -major)

IT.

haub = haubits

hr = höger

hsty = huvudstyrka

htro = halvtropp I.

igs = igångsättning

inf =infanteri

ing = ingenjör

inr = inryckning

J.

jvg = järnväg K.

kan = kanon kapt = kapten kav = kavalleri kl = klockan km = kilometer kol = kolonn komp = kompani konst = konstapel korp = korpral kpl = koppling kra = krafter kulsp = kulspruta kva = kvarter ti.

lin = linje 11 = lätt ledning lvg = landsväg lojt = löjtnant M.

m = meter ma = marsch mab = marsch bakåt maf = marsch framåt mafo = marsch fortsattes mah = marsch åt höger maj = major manp = marsch upphör mav = marsch åt vänster md = middag min = minut mn = midnatt mp = mottagningspost N.

n = norr (nordlig) nö = nordöst (-lig) nv = nordväst (-lig) njm = någon ngt = något nr = nummer näml = nämligen O.

obs = observation

ofE - officer

omf = omfattning

opt = optisk

ord = order

ordg = ordergivning

ord ut = orderutt agning

p.

p = punkt (på kartan) plut = pluton prov = proviantering pstg = postering ptr = patrull påp = påpassning pår = påringning R.

rap = rapport re_r = regemente rek = rekognoscering res = reserv rikt = riktning rp = riktpunkt rytt = ryttare ryttm = ryttmästare S.

s = söder (sydlig) sö = sydöst (-lig) sv = sydväst (-lig) serg = sergeant sign = signal sjv = sjukvård sklin = skyttelinje skobr = skogsbryn skv = skvadron spa = spaning stn = station sty = styrka styckj= styckjunkare stäl =

ställning T.

ter = terräng

tfn = telefon

tgf = telegraf

tim = timme

tom = till och med

tv = tillsvidare

tro = tropp

tr = trupp U.

ub = underbefäl

ubp = underbefälspost

ulöjt = underlöjtnant

uoff = underofficer

utstr = utsträckning V.

v = väster (västlig)

vel = velociped

vr = vänster

vx = växel

Ö.

ö = öster (östlig) ökra = överlägsna krafter

öv = överste

övg = övergång